

1 מוֹתֵר לְנִטּוֹתָהּ – לפרוס אותה על נקליטי המטה, ומוֹתֵר לְפָרְקָהּ –
2 להסירה בַּשָּׁבֶת, ולשיטתכם שביארתם הטעם שאף רבי שמעון אוסר
3 לטלטל מנורה משום שאדם קובע לה מקום, יקשה, מדוע מותר
4 לטלטל את הכילה, הלא אף לכילה אדם קובע מקום.
5 אביי מביא טעם אחר לאיסור טלטול מנורה: אֵלֶּא אִמְרַי אַבְיֵי, מה
6 שאסר רבי שמעון לטלטל מנורה, אין זה מטעם מוקצה ומשום שאדם
7 קובע לה מקום, אלא מדובר בַּמְנוּרָה שֶׁל חוּלִיּוֹת – מנורה העשויה
8 מחלקים חלקים, ואף רבי שמעון אוסר לטלטלה משום שיש לחשוש
9 שמה תיפול מידי ותתפרק ויבוא לחברה מחדש, ויעבור משום מתקן
10 כלי.
11 מקשה הגמרא: אִי הָכִי – אם אכן מדובר במנורה של חוליות, מֵאֵי
12 מַעֲמָא – מה טעמו דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ דְּשָׂרִי – שהתיר לטלטל
13 מנורה קטנה הניטלת בידו אחת, הלא יש לאסור לטלטלה מחשש
14 שמה תיפול ותתפרק ויבוא לתקנה.
15 מתרצת הגמרא: מֵאֵי חוּלִיּוֹת, שאמר אביי, לא שעשויה ממש חוליות
16 אלא בַּעֲיֵין חוּלִיּוֹת, כלומר דְּאֵיתָ בָּהּ חִדְקִין – שיש בה חיתוכים סביב
17 בדומה למנורת חוליות, שהרואה אותה סבור שעשויה מחוליות.
18 הַלְבָּךְ דִּינֵי טַלְטוּל מְנוּרָה כִּךְ הֵם, במנורה של חוליות ממש, הכל
19 מודים שֶׁבִּין גְּדוּלָּה בֵּין קַמְנָה אֲסוּרָה לְמַלְטָלָה, שיש לחוש שמה
20 תתפרק ויחברה. וכן מנורה גְּדוּלָּה נִמְי דְּאֵיתָ בָּהּ חִדְקִין – שיש בה
21 חריצים שעל ידם היא נראית כשל חוליות, הכל מודים שאסורה,
22 גְּזִירָה אֲמַר – [משום] גְּדוּלָּה דְּחוּלִיּוֹת, שכיון שדרך הגדולות
23 להיעשות חוליות, הרואה שמשלטלים מנורה גדולה בעלת חריצים
24 יסבור שהיא של חוליות והתירו לטלטלה. בִּי פְּלִיגִי – אימתי נחלקו
25 רבי יוחנן וריש לקיש, בַּקַּמְנָה דְּאֵיתָ בָּהּ חִדְקִין, מֵר – רבי יוחנן סָבַר,
26 גְּזִירָתָן גַּם בַּהּ לֹאסוּר לטלטלה, כדי שהרואה לא יבוא לטלטל מנורת
27 חוליות, וּמֵר – ריש לקיש סָבַר, לֹא גְּזִירָתָן בַּהּ מוֹתֵר לטלטלה, שכיון
28 שאין דרך מנורה קטנה להיעשות חוליות, הרואה מבין שהחריצים
29 שבה אינם חוליות, ולא יבוא לטלטל מנורה העשויה חוליות.
30 הגמרא חזרת להקשות על מה שאמר רב יצחק ברבי יוסף (לעיל מה)
31 שרבי יוחנן פסק כרבי יהודה: וּמֵי – והאם אכן אִמְרַי דְּרַבִּי יוֹחָנָן הָכִי –
32 כך, שהלכה כרבי יהודה שיש איסור מוקצה, וְהָאִמְרַי – והרי אמר רבי
33 יוֹחָנָן, הִלְכָה בְּסֵתָם מִשְׁנָה – כל מקום שנאמר דין במשנה בסתם
34 ולא נזכר בה שם אומרו, כך נפסק להלכה, וְהִנֵּן במשנה במסכת
35 כלים (פ"ח מ"ב) בדיני שידה, מוֹכְנֵי שְׁלָה – [אופן של שידה], בְּזִמְן
36 שְׁהִיא נִשְׁמָמֶת – שניתן לפרקה מהשידה, אֵין חִיבּוּרָ לָהּ – אינה
37 חשובה כמחוברת לשידה לענין שתקבל עמה טומאה, וְאֵין נִמְדָּדֶת
38 עִמָּה – כשמודדים את השידה לידע אם יש בה ארבעים סאה ושבכך
39 אינה מקבלת טומאה] אין האופן בכלל המדידה, וְאֵין מִצְלָתָ עִמָּה
40 בְּאֵהָל הַמֶּת – אם הכלים שבשידה יוצאים ומאדילים על האופן, אין
41 האופן מצילם מלהיטמא מן המת שתחתיו, וְאֵין גְּזִירָתָן אוֹתָהּ – את
42 האופן ממקום בלעדי מוקצה בַּמִּשְׁבָּת בְּזִמְן שֶׁשֶׁ עָלֶיהָ – על האופן מֵעוֹת,
43 כיון שהאופן נעשה בסיס למעוֹת שֶׁהוּא מוקצה. מדיקת הגמרא:
44 משמע מהמשנה הֵא אִם אֵין עָלֶיהָ עֵתָה מְעוֹת שְׂרִיא – מותר
45 לטלטלה וְאֵף עַל גַּב דְּהוּו – שהיו עָלֶיהָ בִּפְנֵי הַשְּׁמִשׁוֹת ונפלו,
46 ונעשה האופן בסיס למוקצה, וזאת כרבי שמעון שאינו אוסר לטלטל
47 מוקצה, וכיון שסתמו משנה זו כרבי שמעון, איך רבי יוחנן פסק כרבי
48 יהודה.
49 מתרצת הגמרא: אִמְרַי דְּרַבִּי יוֹרְא, הֵתָא מִשְׁנֵיתֵינוּ – נעמיד ונבאר את
50 משנתנו שאסרה לגרור את המוכני בשבת בזמן שיש עליה מעוֹת,
51 שמה שהתירה כשאין עליה מעוֹת היינו דווקא באופן שֶׁלֹא הָיוּ עָלֶיהָ
52 מְעוֹת בִּלְבָד בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת, אבל אם בבין השמשות היו עליה מעוֹת
53 אפילו אם נפלו אסור לגררה, והיינו כרבי יהודה האוסר לטלטל
54 מוקצה. ואף שמשלשון המשנה לא משמע כן, שהרי שנינו שאסור
55 לטלטל את המוכני כשיש עליה עתה מעוֹת, מכל מקום נפרש כך כדי
56 שֶׁלֹא לְשַׁבּוֹר ולסתור את דְּבָרֵינוּ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן שאמר הלכה כסתם
57 משנה, ואמר הלכה במוקצה כרבי יהודה.
58 הגמרא מבארת כיצד פסק רבי במוקצה: אִמְרַי דְּרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁלֹא הָיוּ עָלֶיהָ
59 פְּעָם אַחַת הָלַךְ רַבִּי לְמָקוֹם הַקְרוֹי דְּיוֹסְפָרָא, וְהוֹרָה הִלְכָה בְּדִין

60 טלטול בַּמְנוּרָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּנֵר.
61 הגמרא מסתפקת מה הורה רבי: אִיבְעִיא לָהּ – נסתפקו בני הישיבה
62 בביאור דברי רבי יהושע בן לוי, האם כוונתו שרבי הוֹרָה רק הלכה
63 אחת, שהלכה בַּמְנוּרָה בְּדִינוֹ של רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּנֵר, והיינו לְהִיתְרָא,
64 כלומר, כשם שרבי שמעון מתיר לטלטל נר ישן (לעיל מה), כך התיר
65 רבי לטלטל מנורה, אִי דִּילָמָא – או שמא רבי הורה שתי הלכות,
66 הוראה אחת הוֹרָה בַּמְנוּרָה בעלת חיתוכים שנראית כמנורת
67 חוליות, – שאסור לטלטלה, כדי שלא יבוא לטלטל מנורת
68 חוליות, והוראה שניה הורה רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּנֵר, לְהִיתְרָא. מסיקה
69 הגמרא: תִּיקוּ – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.
70 הגמרא מביאה כיצד נהגו אמוראים בענין טלטול נר: רַב מְלָכִיא
71 אִיקְלַע – הזדמן לָבִי – [לבית] רַבִּי שְׁמֵלָא בשבת, וּמִילְטַל שְׂרִינָא –
72 נר שדלק בכניסת השבת וכבה, כשיטת רבי שמעון המתיר לטלטל נר
73 ישן, ואינו אוסר לטלטל דבר שהיה אסור בבין השמשות, וְאִיקְפַּד –
74 והקפיד על כך רַבִּי שְׁמֵלָא, מפני שרבי שמלאי סבר כרבי יהודה
75 שאסור.
76 רַבִּי יוֹסִי גְּלִילָאָה אִיקְלַע לְאַתְרֵיהּ – למקומו דְּרַבִּי יוֹסִי כְּרַבִּי
77 חֲנִינָא, מִילְטַל שְׂרִינָא, וְאִיקְפַּד רַבִּי יוֹסִי כְּרַבִּי חֲנִינָא.
78 רַבִּי אֶבְרָהָם הֵיךְ נוהג, דְּכִי אִיקְלַע לְאַתְרֵיהּ – כשהיה מזדמן למקומו
79 דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, הָוָה – [היה] מְטַלְטַל שְׂרִינָא – נר שכבה, כשיטת
80 רבי שמעון, אולם כִּי אִיקְלַע לְאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן לֹא הָוָה מְטַלְטַל
81 שְׂרִינָא, וכשיטת רבי יהודה. מקשה הגמרא על מנהגו של רבי אבהו:
82 מַה נִּפְשָׁךְ – מכל צד קשה על מנהגו, שכן אִי רבי אבהו כְּרַבִּי יְהוֹרָה
83 סָבִירָא לֵיהּ, בכל מקום לִיעָבַד – יעשה כְּרַבִּי יְהוֹרָה, ומדוע טלטל
84 במקומו של רבי יהושע בן לוי, וְאִי כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן סָבִירָא לֵיהּ, בכל
85 מקום לִיעָבַד – יעשה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, ומדוע נמנע מלטלטל במקומו
86 של רבי יוחנן. מיישבת הגמרא: לְעוֹלָם רבי אבהו כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן
87 סָבִירָא לֵיהּ שמוֹתֵר לטלטל נר ישן, ועל כן טלטל במקומו של רבי
88 יהושע בן לוי, וּמִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבִּי יוֹחָנָן הפוסק כרבי יהודה שאסור
89 לטלטל, הוּא דִּלָּא הָוָה עָבִיד – נמנע מלטלטל במקומו של רבי יוחנן.
90 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בין ר' של נפט: אִמְרַי דְּרַבִּי יְהוֹרָה,
91 שְׂרִינָא דְּמִשְׁחָא – נר חרס שהדליקו בו בשמן, שְׂרִי לְמַלְטוּלָה – מותר
92 לטלטלו אחר שכבה, ואינו מוקצה מחמת שהוא מאוס, וכדעת רבי
93 שמעון (לעיל מה). המתיר לטלטל נר חרס ישן, אולם דְּנִפְסָא – נר חרס
94 שהדליקו בו בנפט, אֲסוּר לְמַלְטוּלָה, מפני שהנפט מסריח וממאסו
95 ואינו ראוי לשום שימוש חוץ מלמלאכתו. ואילו רַבָּה וְרַב יוֹסֵף
96 דְּאִמְרֵי תַרְוִיחֵיהּ – אומרים שניהם, דְּנִפְסָא נִמְי שְׂרִי לְמַלְטוּלָה – נר
97 של נפט גם כן מותר לטלטלו, (דְּהוּאֵיל וְחָיו לְכִסּוֹת בֵּיה מָנָא)
98 ולהלן יתבאר טעמם.
99 מביאה הגמרא מעשה בענין זה: רַב אֲוִיָּא אִיקְלַע – [הזדמן] לָבִי
100 רַבָּא, הָוָה מְאִיסֵן בִּי כְּרַעֲיָה בְּמִינָא – היו נעליו של רב אויא
101 מטונפות בביט, אֲתִיבִי אֲפּוּרִיא קְמִיָּה דְּרַבָּא – הניחם על המטה, מפני
102 רבא, אִיקְפַּד רַבָּא – הקפיד רבא על שטינף רב אויא את המטה,
103 ולכך בָּעָא לְעֵצוּרָהּ – ביקש לצערו בשאלות, אִמְרַי לֵיהּ – שאל רבא
104 את רב אויא, מֵאֵי מַעֲמָא – מהו טעמם של רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאִמְרֵי
105 תַרְוִיחֵיהּ – שאמרו שניהם דְּנִפְסָא נִמְי שְׂרִי לְמַלְטוּלָה –
106 שאף נר של נפט מותר לטלטלו, הרי מחמת מיאוסו אינו ראוי
107 לשימוש של היתר. אִמְרַי לֵיהּ – השיב רב אויא, הוּאֵיל וְחָיוֹ לְכִסּוֹת
108 בָּהּ מָנָא – כיון שעדיין ראוי לכסות בו כלי של נפט בשבת. שאל אותו
109 רבא: אֵלֶּא מַעֲתָה, אֵף בִּלְ גְּזִירוֹת – אבנים שֶׁבַחְצֵר יהיו מְטַלְטְלִין
110 אותם הוּאֵיל וְחָיוֹ לְכִסּוֹת בָּהּ מָנָא – כיון שהם ראויים לכסות בהן
111 כלי. אִמְרַי לֵיהּ – השיב לו רב אויא, הֵא – זה הנר של נפט אִיבָּא
112 תוֹרַת כְּלִי עָלֶיהָ – יש לו חשיבות של כלי, ובבלי אם ניתן לעשות בו
113 שימוש היתר כל שהו בשבת אינו נאסר בטלטול לדעת רבי שמעון,
114 אבל הֵנִי – אלו הצרורות שבחצר, לִיבָא תוֹרַת כְּלִי עָלֶיהָ – אין
115 להם חשיבות של כלי, אלא סתם אבנים הם, וכיון שכך הם אסורים
116 בטלטול כל שלא יחדם למלאכת היתר.
117 מביא רב אויא ראייה לדבריו: מִי לֹא תַנְיָא – האם לא שנינו
118 בברייתא,

אשה הנזקרת, על דעת פגלה היא נזקרת, כלומר, בשעת הנדר
דעתה שהנדר לא יחול אלא אם בעלה יסכים, וסומכת על בעלה
שיודקק ויפר לה ביום שמעו, ואינה מסיחה דעתה מהחפץ הנדר, על
כן אינו נאסר כמקצה.
הגמרא מקשה עוד קושיא מהמשך המשנה: תא שמע – בא ושמע
קושיא אחרת, שנינו בהמשך המשנה (שם), נשאלין לחכם שיתיר
לנדרים של צורך השבת בשבת. ומעתה יקשה, אמאי – למה אין
החפץ הנדר נאסר משום מוקצה אף לאחר התרת הנדר, הלא כשם
שכבוד מוקצה ביום טוב משום שסבור שמה לא יודקק לו חכם
לראות את מומו ביום טוב, אף כאן לימא – נאמר שהנדר מסיח
דעתו מן החפץ הנדר, משום שסבור מי ימר דמיודקק ליה חכם –
מי יאמר שימצא לו חכם שיתיר נדרו.
מיישבת הגמרא: הָתָם – שם בהתרת נדרים אין הוא מסיח דעתו
מהחפץ הנדר, משום שאף אי לא מיודקק ליה חכם, סגי' ליה –
די לו בפלגא דריוטות כדי להתיר נדרו, וכיון שהדיוטות מצויים
מאד, סומך בדעתו שיוכל לקבצם בשבת שיתירו את נדרו, אבל הָתָם
– כאן בבכור, כיון שראיית הבכור אינה כשרה אלא בחכם בלבד,
הוא מסיח דעתו ממנו, שכן סבור מי ימר דמיודקק ליה חכם – מנן
לו שימצא חכם לראותו.
שנינו בברייתא (לעיל מד.) שלדעת רבי שמעון אסור לטלטל נר דולק,
הגמרא מבררת מדו טעם האיסור. מקשה הגמרא: רמי ליה – הקשה
לו אמרי' לרב יוסף, מי – האם אמר רבי שמעון, נר שבביתו מותר
לטלטלה, שיש לדייק מכך, בביתו, אין – אכן מותר לטלטלה, אבל
לא בביתו, לא – אסור לטלטלה, מאי טעמא – ומה הטעם שבעודה
דולקת אסור לטלטלה, ודאי הטעם הוא משום דילמא ביה דנקיט
לה – שמא בשעה שאוחז בידו ויטלטלה בביתו – תכבה. וקשה על
כך, הא שמעינן ליה – הרי שמענו לרבי שמעון דאמר, דבר שאין
מתכוין מותר – מעשה שאין איסור בעשייתו, אלא שתוך כדי
עשייתו נעשית מלאכת איסור שאינו מכין לה, מותר לעשותו. והיכן
שמענו לרבי שמעון כן, דתניא בברייתא, רבי שמעון אומר, גזר
אדם – מותר לו לאדם לגרוס פסא או מפה וכן כפסל על הארץ,
ואף שעושה בקרקע חריץ, ובכלבד שלא יתכוין לעשות את החריץ
ועשיית חריץ היא מלאכה האסורה בשבת משום שהיא תולדת
חורש, ומכל מקום התיר רבי שמעון את מעשה הגרירה כשאינו
מכוין לעשיית החריץ, וקשה אם כן, מדוע אסר לטלטל את הנר
כשאינו מכוין לכבותו.
מתרצת הגמרא: כל הָתָם – כל מקום שעושה מעשה שנעשה תוך
כדי עשייתו מלאכה האסורה, דְּבִי – שכאשר מכוין לה לעשותה,
איכא איסורא דאורייתא – יש בכך איסור תורה, אף כי – כאשר
לא מכוין לעשותה, גזר רבי שמעון שלא לעשותה מדרבנן –
מגזירות חכמים. אבל כל הָתָם – כל מקום שעושה מעשה שנעשה
תוך כדי עשייתו מלאכה האסורה, דְּבִי – שאף כאשר מכוין
לעשותה איכא – יש בכך איסורא דרבנן, אבל לא איסור תורה, כי
– כאשר עושה את המעשה ולא מכוין למלאכה האסורה, שְׂרִי –
התיר רבי שמעון לעשות את המעשה לכתחילה. ולכן בגרירת כסא
מטה וספסל, שאף אם מכוין למלאכה החריץ אינו עובר איסור תורה
כיון שהיא מלאכה כלאחר יד, לא אסר רבי שמעון את הגרירה
כשאינו מכוין למלאכה החריץ. אבל בטלטול נר דולק, הואיל
ומלאכת כיבוי נעשית כדרכה שהוא איסור תורה, גזר רבי שמעון
שלא לטלטל את הנר כשהוא דולק, שמא יבוא לכבותו בכוחו.
מקשה הגמרא: מְתִיב רָבָא, וכי רק באיסור דרבנן התיר רבי שמעון
כשאינו מכוין, והרי אף באיסור דאורייתא התיר רבי שמעון כשאינו
מכוין לעשותו, כמו ששנינו (בכאים פ"ט מ"ה) מוכרי כסות – מוכרי
בגדים שיש בהם כלאים, מוכרין בדרבנן – מותרין ללבושם בכדי
להראותם לאנשים כדרך המוכרים, ובכלבד שלא יתכוין להובישם
בביתו להגן עליו מפני החמה, ובגשמים להגן עליו מפני הגשמים,
מפני שנהנה מן הכלאים, וְהַנְּעִיזִין – הכשרים המרחיקים עצמם מכל
לזות שפתיים, אינם לובשים אותם, אלא מפשילין במפקל לאחוריהן

השירים – צמידים והנזמים – תכשיטי החוטם, והמבצעות, אף על פי
שאסור לאשה לעונדם עליה כדרכה בשבת, מכל מקום לענן
טלטולם שלא כדרך לבישתם אם צריך לגופן או למקומן הרי הן ככל
הכלים הנפלים בחצר לצורך גופן ומקומן. ואמר עולא, מה טעם
הותר לטלטלם, הלא כיון שעיקר תשמישם לקישוט האסור בשבת
מוקצים הם, אלא הואיל ואיכא – ויש תורת בלי עליה, לכן די בכך
שראויה היא לשימוש כל שהוא כדי שנתיר לטלטלה. ואם כן הָתָם
נמי – אף בענינו, נגר של נפט יש להתירו הואיל ואיכא תורת בלי
עליה, וראוי לכסות בו כלי של נפט.
אמר רב נחמן בר יצחק, גריד רחמנא – ברוך ה' דלא פסיפיה –
שלא בייש רבא לרב אמי.
אביי מקשה סתיה בשית רבי שמעון בדין מוקצה: רמי ליה –
הקשה לו אמרי' לרבא, תניא – שנינו בברייתא, מותר השמן שפגז
ושפיקרה – נר וקערה שדלקו בשבת, השמן שנתר בהם לאחר
שכבו אסור לטלטלו ולהשתמש בו בשבת, שכיון שהיה אסור
להסתפק ממנו בכניסת השבת מפני שהוא דולק, הוקצה לכל השבת.
ורבי שמעון מתייר. אמאי – מברייתא זו מוכח, שלרבי שמעון לית
ליה – אין לו איסור מוקצה, ולכך התיר להשתמש בשמן שהיה
אסור בכניסת שבת. ורמיננהו – קשה על כך ממשנה, ששנינו במסכת
ביצה (כ"ה), רבי שמעון אומר, כל בכור בהמה שהומם לפני יום טוב,
ואין מומו ניכר מערב יום טוב שהוא מום קבוע המתירו באכילה,
אין זה מן המוכן – אינו חשוב מוכן לצורך יום טוב, ולכך אף אם
בקרובו ביום טוב ונמצא שהמום שנפל בו מערב יום טוב הוא מום
קבוע, אסור לשוחטו ביום טוב. הרי מוכח ממשנה זו להיפך, שלרבי
שמעון יש איסור מוקצה.
מיישבת הגמרא: הָתָם השתא – וכי כך נראה בעיניך עתה להקשות,
הלא יש חילוק בין הברייתא למשנה, הָתָם – שם בברייתא מתיר רבי
שמעון להסתפק מהשמן שנתר נגר, לפי שאדם יושב ומצפה
איתו תכבה נר (וכדרך כל נר שסופו ליכבות) ויוכל להסתפק מן
השמן הנותר, לפיכך כבר מערב שבת אינו מסיח את דעתו מהשמן,
ועל כן מתיר רבי שמעון. אבל הָתָם – כאן במשנה בביצה, לגבי בכור
שלא הוכר מומו לפני יום טוב, וכי אדם יושב ומצפה בכניסת יום
טוב מתיי' ופול בו מום ביום טוב ויוכל לשוחטו ולאוכלו בו ביום,
הלא אין בדעתו כלל לאכול מבהמה זו ביום טוב כלל, שכן מִיָּמֶר
אמר – אומר הוא בלבו, מי ימר דנפיל ביה מומא – מי יאמר שכלל
יפול בבכור זה מום ביום טוב, ואף אם תמצ' – (תרצה) לומר דנפיל
ביה מומא – שיאירע ויפול בו מום, מי ימר דנפיל ביה מום קבוע
– מי יאמר שהמום יהא מום קבוע שאינו נרפא המתיר לשוחטו
ולאוכלו, ואם תמצ' לומר דנפיל ביה מום קבוע, מי ימר דמיודקק
ליה חכם – שימצא חכם שיסכים לבוא ביום טוב לבדוק אם אכן
המום קבוע ומותר לשוחטו, ומתוך כל ספיקות אלו הוא מסיח את
דעתו מהבכור לגמרי ואינו חושב כלל לאוכלו ביום טוב, ולכן אף אם
בסופו של דבר יש בידו להתירו, רבי שמעון אסרו משום מוקצה,
שכן לא היה מוכן כלל מערב יום טוב.
רמי בר חמא מקשה ממשנה על יישוב הגמרא: מְתִיב – הקשה רמי
בר חמא, שנינו (להלן ק"ה), מפרין נדרים – הבעל מפר נדרי אשתו
בשבת, [וכן נשאלין בשבת לחכם כדי להתיר נדרים שהן] לצורך
השבת, ואחר הפרת הבעל מותרת האשה להנות מן הדבר הנדר.
ומעתה קשה, אמאי – מדוע מותרת להנות בשבת מן הדבר הנדר
אחר שהפר לה בעלה, הלא כשם שנתבאר לעיל שהבכור מוקצה
ביום טוב משום שבעליו סבור שמה לא ימצא חכם שיבוא לראות את
מומו ביום טוב, אף כאן לימא – נאמר, שהיא סוברת בדעתה בכניסת
השבת מי ימר דמיודקק לה בעל – מי יאמר שהבעל יודקק להפר
לי נדר זה, ומשום כך היא מסיחה את דעתה מלהשתמש בשבת
בחפץ הנדר והרי הוא מוקצה.
מיישבת הגמרא: הָתָם – שם, בנדר המופר בשבת האשה לא מסיחה
את דעתה מהחפץ הנדר, וברב פנחס משמיה דרבא – כפי דבריו
של רב פנחס שאמר בשם רבא, דאמר רב פנחס משמיה דרבא, כל

הנה לְרֵי וְהַכְלִי שָׁמֶן וּפְתִילָה, שאסור לטלטלם, הוֹאִיל דְּנִעְשָׂה כל אחד מהם בְּסִיס לְדָבָר הָאֶסוּר, שכיון שהם טפלים לשלהבת שהיא מוקצה, אף הם נעשו מוקצה ואסורים בטלטול, ואין הטעם משום החשש שבטלטול הנר תכבה השלהבת.

כיון ששנינו דין בסיס לדבר האסור, הגמרא מביאה מעשה הנוגע לכך ותברר את דינו: **אָמַר רַבִּי יוֹרְאָה, אָמַר רַבִּי אֲסִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא, אָמַר רַבִּי רֻמְנְוִס, לִי הִתִּיר רַבִּי, לְפָלְגָל מִחֲתָה בְּאַפְרָה** – מחתה של לבונה יחד עם האפר שבה, ומבינה הגמרא כעת שהאפר הוא מוקצה, ואף על פי כן היתיר רבי לטלטל את המחיתה, שניתן לטלטל את האפר המוקצה אגב המחיתה שהיא כלי.

מקשה רבי זירא לרבי אסי: **אָמַר לִיה רַבִּי יוֹרְאָה לְרַבִּי אֲסִי, מִי – וְכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֵבִי** – כך, שאפשר לטלטל כלי שיש בתוכו מוקצה. **וְהִתְנֵן** – והרי שנינו במשנה (להלן קמא), **נוֹטֵל אֶדָם בִּידּוֹ אֶת בְּנוֹ, וְאִם עַל פִּי שְׂחָאֵבָן** שהיא מוקצה פִּידּוֹ, **אוּ – וְכֵן נוֹטֵל אֶדָם בְּפִלְפֻלָּהּ** (–סל) **וְהָאֵבָב בְּתוֹכָהּ. וְאָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שִׁמְשָׁנָה זו בְּכִלְכֵּלָהּ מִלֵּאָה פִּירוֹת עֶשְׂקִינָן**, שהכלכלה נעשית בסיס לדבר האסור והמותר, ולכך אפשר לטלטלה. ויש ללמוד מדבריו, **מִצְטָמָא שְׁמוּתָא** לטלטל את הכלכלה, משום **דְּאִית בָּהּ פִּירֵי** – שיש בה פירות, **הָא לִית בָּהּ פִּירֵי** – אבל אם אין בה פירות, **לֹא** – אסור לטלטלה, כיון שנעשית בסיס לאבן שהיא מוקצה, ואם כן כיצד היתיר רבי יוחנן לטלטל את המחיתה, והרי אין בה אלא אפר מוקצה והיא נעשית בסיס לו.

מתרץ רבי אסי לרבי זירא: ומקודם, **אִישְׁתּוּמָם בְּשַׁעֲהָ הָדָא** – שתק מעט וחשב כיצד יענה על קושיא זו, **וְאָמַר, כֵּשֶׁם שֶׁהַעֲמִיד רַבִּי יוֹחָנָן אֶת הִיתֵר טִלְטוֹל הַכִּלְכָּלָה בְּשִׁישׁ בַּהּ פִּירוֹת, הֵכָא נִמֵּי** – גם כאן במחתה יש לפרש, **דְּאִית בָּהּ קְרָטִין** – שיש בה גרגרים של לבונה שנשתתירו מן האור שראויים להריח בהם, ומותר לטלטל את המחיתה עם אפרה אגבם, כפי שמותר לטלטל את הכלכלה עם האבן שבתוכה אגב הפירות.

מקשה הגמרא: **אָמַר אֲבִי, קְרָטִין בִּי רַבִּי** – גרגרי לבונה בביתו של רבי שהיה נשיא ועשיר מִי חֲשִׁיבִי – האם יש להם חשיבות, והלא לא היה לו צורך בשעירים אלו. וכיון שאין להם חשיבות לא נעשית המחיתה בסיס אלא לדבר האסור בלבד.

הגמרא מנסה ליישב את הקושיא: **וְכִי תִימָא** – ואם תרצה לומר שאף על פי שבבית רבי אינם חשובים, מכל מקום חֲזוּ – ראויים הם לְעִנְיִים, ומשום כך חשובים הם ולכן היתיר רבי לטלטל את המחיתה אגבם.

דוחה הגמרא: **וְהִתְנֵינָא** – הרי שנינו בברייתא, לענין תומאה, **בְּגֵדֵי עֲנִיִּים** – חתיכות בגדים קטנות שגודלם שלש אצבעות על שלש אצבעות, או שעשויות מחוטים עבים שאינם ראויים אלא לעניים, מקבלות תומאה רק כששייכות לְעִנְיִים, וּבְגֵדֵי עֲשִׁירִים – חתיכות בגדים הגדולות משלשה טפחים על שלשה טפחים, וגם עשויות מחוטים דקים הראויים אף לעשירים, מקבלות תומאה בין כששייכות לעניים ובין כששייכות לְעֲשִׁירִים, אֲכָל לְעִנְיִים – בגדים הראויים רק לעניים, לְעֲשִׁירִים **לֹא** – אינם מקבלים תומאה כששייכים לעשירים. ואם כן אף בגרגרי לבונה, כיון שאינם ראויים אלא לעניים, אין הם נחשבים אצל העשירים, וכיצד היתיר רבי לטלטל מחתה באפרה אגבם.

אביי מתרץ באופן אחר: **אֵלָא אָמַר אֲבִי, הֵטַעַם שֶׁהִתִּיר רַבִּי לְטַלְטַל אֶת הַמַּחְתָּה שִׁישׁ בַּהּ אֲפֵר, מִשּׁוּם שֶׁהִיא הָאֲפֵר מֵאוֹס בַּעֲנִינִי, וּמִיָּדִי שֶׁהָיָה אֲנִי שֶׁל רִיעִי** – והרי זה ככלי של צואה, שהוא מאוס, ואף שמוקצה הוא היתירו חכמים לטלטלו ולהוציאו לחוץ לאשפה.

רבי דוחה את תירוצו של אביי: **אָמַר רַבָּא, שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בְּדָבָר – מִשְׁנֵי טַעְמִים שֶׁנֶּחֱדָת אֶת דְּבָרֵי אֲבִי, הָדָא, גֵּרָף שֶׁל רִיעִי מֵאִים – גֵּרָף שֶׁל רַעִי הוּא דְּבַר מֵאוֹס, וְהָאִי לֹא מֵאִים – ואפר אינו דבר מאוס. וְעוֹד, גֵּרָף שֶׁל רִיעִי, מִיָּגֶל – מגולה הוא שאין עליו כיסוי, וְהָאִי מִיָּכִסִּי – והאפר שבמחתה מכוסה הוא. ואם כן אין להתיר את המחיתה בטלטול משום גֵּרָף שֶׁל רַעִי.**

רבי מתרץ באופן אחר: **אֵלָא אָמַר רַבָּא, בִּי חֲזִינִי בִי** – כאשר היינו בביתו של רב נֶחֱמָן, הָיָה מְטַלְטְלִינֵן – היינו מטלטלים בשבת כְּנוֹנָא (–כלי נחושת שמביאים בו גחלים בוערות לפני השרים להתחמם בו), שכבר כבתה בו האש, **אֲנֵכָּה קִיטְמָא** – אגב האפר שבו, שחשבו עליו בערב שבת להשתמש בו בשבת לכסות עמו ורק או צואה, **וְאִם עַל גַּב דְּאִיבָא עָלִיהּ שְׂכָרִי עֲצִים** – אף שהיו על הכנונא שברי עצים שאינם ראויים לשימוש. שהרי זה ככלכלה של פירות שהאבן בתוכה שומרת לטלטלה. ואף היתירו של רבי לטלטל מחתה באפרה, מדובר כשחשבו מבעוד יום להשתמש באפרה, ולכן אינו מוקצה, ומותר לטלטלה אגב אותו האפר אף אם היו בה שברי עצים מוקצים.

הגמרא מקשה על היתירו של רב נחמן לטלטל כנונא אגב קיטמא: **מִיתִיבִי** – הקשו בני הישיבה, שנינו בברייתא, **וְשִׁנִּין** – רבי יהודה ורבי שמעון, שנחלקו (לעיל מו.) בנר ישן אם מותר לטלטלו, שרבי יהודה סובר שאסור מפני שהוא מוקצה מחמת מיאוס, ורבי שמעון מתיר, מכל מקום מודה רבי שמעון, **שְׂאֵם יֵשׁ בָּהּ בְּנֵר הִישָׁן, שְׂכָרִי פְתִילָה, שְׂאֵסוֹר לְטַלְטַל** את הנר, מכיון שנעשה בסיס לדבר האסור. וקשה אם כן על רב נחמן, כיצד היתיר לטלטל את הכנונא עם שברי העצים המוקצים שבתוכה בגלל האפר המותר שבה, והרי גם בנר נשארים שיירי שמן שאינם מוקצים, ואף על פי כן אסור לטלטלו מפני שברי הפתילות המוקצים שבו.

מתרצה הגמרא: **אָמַר אֲבִי, בְּנִלְיָא שָׁנִי** – ברייתא זו נשנית על אנשי הגליל, שלא היו בגדי פשתן מצויים שם, ומפני כן שברי הפתילות העשויים מפשתן חשובים להם יותר מן השמן שיש בנר, ולכך נחשב בסיס להם בלבד ולא לשמן המותר. אבל בשאר מקומות שאין הפתילות חשובות יותר מהשמן, נעשה הנר בסיס לאיסור ולהיתר ומותר לטלטלו. ולפי זה כנונא, ששברי העצים המוקצים שבה אינם חשובים יותר מהקיטמא המותר, אינה נאסרת בטלטול. לעיל (מו.) הביאה הגמרא שתי הוראות בשם רבי, אחת בדין מוקצה בנר, ואחת בענין אם יש לחשוש בטלטול מנורה שמא תתפרק וירכיבה מחדש ויעבור על בנין בשבת. ומתחילה ביארה הגמרא את ענין מוקצה, וכעת מבררת האגמרא את דיני איסור בנין בהרכבת כלים, שמהם נובע איסור טלטול המנורה. מספרת הגמרא: **לֹאִי בַר שְׁמוּאֵל, אִשְׁכְּחִינְהוּ – מִצָּאם, לְרַבִּי אֲבָא וְלְרַב הוֹנָא בַר חִינָא, דְּהוּוּ קְרִימִי אִפְתִּיחָא דְּבִי** – שהיו עומדים על פתח ביתו של רב הונא, **אָמַר לְהוּ – אָמַר לְהוּ לֹאִי בַר שְׁמוּאֵל, מָהוּ דְּהִין, הָאֵם מוֹתֵר לְהִתְחִיר – לחבר בחזרה מִטָּה שֶׁל מְרַסְסִים – צורפי נחושת, שדרכם לילך מעיר לעיר עבור מלאכתם, ולוקחים עימם מיטה שמתפרקת לחלקים להקל על נשיאתה, בְּשַׁבָּת. אָמְרוּ לִיה רַבִּי אָבָא וְרַב הוֹנָא, שְׂפִיר דְּמִי – מותר להחזיר, כשמחבר את חלקי המיטה בצורה רפויה.**

ממשיכה הגמרא לספר: **אֲתָא לְקַמְיָה – בָּא לֹאִי בַר שְׁמוּאֵל לִפְנֵי דְרַב יְהוֹדָה, וְשָׁאֵל אָף אוֹתוֹ אִם מוֹתֵר לְהַחזִיר מִיטָה שֶׁל פְּרָקִים, אָמַר לוֹ – בֵּין יְהוּדָה, הָא (–הרי) רַב יְשְׁמוּאֵל דְּאֲמָרִי תְּרִיבִיחָה – אמרו שנייהו, **הַמְחִיר מִטָּה שֶׁל מְרַסְסִים עַל יְדֵי תְּקִיעָה בַּחוּק בְּשַׁבָּת, חֵיִב הַמָּטָה, מִשּׁוּם שֶׁבַחֲבוּר חֻלְקִיהָ נִגְמָר תִּיקוֹן הַמִּיטָה וְחֵיִב מִשּׁוּם מְכָה בַּפְּטִישׁ, וְכִיוֹן שֶׁאֵם מַחְבֵּר עַל יְדֵי תְּקִיעָה בַּחוּק חֵיִב חֻטָּאת, עֲלִינוּ לְאִסוּר מִדְּרַבְנָן לְהַחזִיר גַּם בַּצוּרָה רְפוּיָה, שְׁמָא יָבוֹא לְתַקּוּעַ בַּחוּק. הַגְמָרָא מוֹכִיחָה כְּדַבְרֵי רַב וְשְׁמוּאֵל שֶׁבְּתוֹקַע בַּחוּק חֵיִב חֻטָּאת: מִיתִיבִי – הקשו בני הישיבה על דברי רבי אבא ורב הונא, שנינו בברייתא, **הַמְחִיר עַל יְדֵי תְּקִיעָה בַּחוּק קִנְיָה מְנֻדָּה שִׁיּוּצָאִים מִמֶּנָּה הִרְבָּה קִנְיָם, וּמוֹצִיאִים מִמֶּנָּה חֶלֶק מִהֻקְנִים וּמוֹחִזִּירִים אוֹתָם בִּשְׁעַת הַצּוּר, אֵם עֲשָׂה כֵן בְּשַׁבָּת, חֵיִב הַמָּטָה. אֲבָל קִנְיָה מְנֻדָּה, שִׁישׁ לָהֶם קֶזֶז שֶׁל פְּרָקִים, וּמַחְבֵּרִים בְּרָאוֹ מְטִלִּית שְׁשׁוּרִים אוֹתָהּ בְּסִיד וְטַחִים כּוּ בַּת הַבֵּית, וּכְכַשׁ בְּמִקּוֹם נִמְוָן שֶׁשֶׁתִּשְׁמַשׁ בְּקֶנֶה קֶצֶר, וּכְכַל שְׁמֻגְבִּיהָ מַחְבֵּר אֵלָיו עוֹד קִנְיָם, לֹא יְחִיז – לא יחברם. וְאֵם הַמְחִיר, הִרִי הוּא פְּטוּר מִחֻטָּאת אִם תּוֹקְעָה בַּחוּק, שְׁאִינוּ עוֹבְרִי בְּכָךְ אִסוּר תּוֹרָה כִּיוֹן שְׁאִינוּ גּוֹמְרִי בְּמַלְאֲכָתָהּ אֶת עֲשִׂית הַכְּלִי, שֶׁהִרִי רִגִּילוֹת הִיא שְׁחֹזֵר וּמִפְרָקוֹ תְּדִיר, אֲכָל אֶסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן מִגִּזִּירַת חֲכָמִים.******

דווקא כשנותן את המים בשבת, ומשנתנו אכן היא כשיטת רבי יוסי, והתניא – והרי שנינו בברייתא, נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות, אף כשנותנו בשבת, ואין צריך לומר שמותר ליתנו בערב שבת כדי שיפלו לתוכו הניצוצות בשבת. ואמנם, לא יתן לתוכו – לתוך הכלי מים, מפני שהוא מכבה, ואיסור נתינת המים הוא כפר מן השבת, ואין צריך לומר שאיסור ליתנם בשבת עצמה. הרי שאפילו בערב שבת אסור ליתן את המים, ואם איסור נתינת המים הוא משום גרם כיבוי, משנתנו כשיטת מי נאמרה, הרי אפילו לרבי יוסי אין איסור בגרם כיבוי מערב שבת. אלא מוכח שאיסור נתינת המים אינו משום גרם כיבוי, ומשנתנו לא סתמה כרבי יוסי. לאחר שהוכחנו שטעם איסור נתינת מים בכלי אינו משום גרם כיבוי, מבארת הגמרא מהו אכן טעם האיסור. מסיקה הגמרא: אלא אמר רב אשי, אפילו תימא – (תאמר) שמשנתנו כשיטת רבנן היא, הסוברים שגרם כיבוי מותר, ושאינו חָכָא – ושונה הדין כאן, שגם רבנן יודו שאסור לתת מים בכלי תחת הנר ואפילו בערב שבת, מפני שמקרב את כיבוי – שזימן בכך את הכיבוי בברור, שבנתינת המים תחת הנר הוא מכבה ממש את האש, ואם עשה כן בשבת חייב משום מכבה. ואף בערב שבת אסור לעשות כן גזירה שמא יעשה כן בשבת. ואינו דומה למניח כלים בצד הדליקה, שאינו אלא גורם לאש שתכבה, שבשתיגה האש לכלים, האש היא שתבקעם ותכבה מחמת המים, ולהניח את הכלים זהו גרמא בלבד.

הדרן עלך בירה

פרק רביעי – במה מומנין

פרק זה 'במה מומנין' כשמו כן הוא ובו יבוארו פרטי איסור הטמנה והמסתעף. איסור הטמנה כולל שני חלקים: א. חכמים אסרו להטמין תבשיל אפילו מערב שבת, בכל דבר המוסיף הבל וחום בתבשיל. הטעם לכך, שחששו חכמים שמא יבוא להטמין ברמץ – (אפר חם המעורב בגחלים), וכשיראה לאחר חשיבה שהקדירה לא התחממה כל צרכה, יבוא לחתות בגחלים ויכשל באיסור הבערת אש בשבת. ב. כמו כן אסרו חכמים להטמין את התבשיל בשבת עצמה בכל דבר, בין דבר המוסיף הבל ובין דבר שאינו מוסיף הבל. הטעם לכך, שחששו חכמים שמא כשיבוא להטמין את קדירתו, יראה שנצטננה, ויבוא להרתיחה ולחממה, ונמצא מבשל בשבת. נחלקו הראשונים אם הטמנה היא רק כאשר מטמין את הקדירה כולה, או אפילו הטמנת מקצתה בכלל האיסור. יש שכתבו שאין איסור הטמנה אלא אם מכסה את הקדירה מארבע רוחותיה וגם מלמעלה. ויש שכתבו שאפילו אם מניח את הקדירה על גבי גחלים, אם שולי הקדירה נוגעים בזה בלל הטמנה ואסור. ולהלכה פסק השולחן ערוך להחמיר (אורח סי' רנ"ג ס"א). והרמ"א (שם) כתב שהמנהג להקל. כתבו הראשונים שלדעת רש"י איסור שהייה המבואר בפרק הקודם [שבואר להשהות תבשיל על גבי האש מערב שבת], ואיסור הטמנה המבואר בפרק זה, אחד הוא. ואין חילוק ביניהם. וכתב החתם סופר (לעיל לה' ד"ה לא), שאין כוונת רש"י ששהייה על גבי האש נחשבת להטמנה, שודאי אין כאן מציאות של הטמנה, אלא כוונתו שהכל בכלל אותה גזירה, שאסרו חכמים להשהות או להטמין את התבשיל בכל אופן שהשהייה או ההטמנה מוסיפה הבל. ואין לשאול, שאם כן בכל הטמנה נאסור גם מצד שהייה, משום ששהייה ללא הטמנה נאסרה רק על גבי האש עצמה, שהאש מוסיפה הבל בתבשיל גם אם האור שולט בה מארבע רוחותיה [ואפילו אם יש הפסק אור מלמטה בין האש לקדירה], אבל במניח על גבי דברים אחרים המוסיפים הבל, אין איסור באופן שמגולה מהצדדים, שאינם מוסיפים חום אלא כאשר התבשיל טמון בהם.

אבל אסור, ואף אם כבר חיברם לא יתקע אותם בחוזק על ידי יתדות, ואם תקע, חייב חטאת. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אם היה חיבורן רפוי, מותר לחברם. הרי לנו שנחלקו תנאים אם אוסרים לחבר אף בצורה רפויה שמא יבוא לתקוע בחוזק. ורבי אבא ורב הונא נקטו כדעת רבן שמעון בן גמליאל המתיר. הגמרא מביאה מעשה בענין מיטה של פרקים. מספרת הגמרא: בי – בביתו של רב הונא, הנה מפה גלגליתא – היתה מיטה עשויה חלקים חלקים, כעין מיטה של טרססים שדנו בה לעיל. הנה מהררי לה ביומא טבא – והיו מחזירים את חלקיה זה לזה ביום טוב. אמר ליה הוהא מדרבנן לרבא, מאי דעתך – מאיזה טעם אתה סובר להתיר, אם משום שגנן מן הצד הוא – שמלאכת עשיית כלי על ידי שינוי היא, נהי – אמנם אכן דאייסורא דאורייתא ליכא – אין איסור דאורייתא במלאכה כזו, אבל איסורא דרבנן מיהא איכא – הרי יש בכך איסור מדברי חכמים. משיב רבא להוהא מדרבנן: אמר ליה רבא, אפא ברבן שמעון בן גמליאל סבירא לי – אני סבור שהלכה כרבן שמעון בן גמליאל, דאמר, שכלי של פרקים, אם היה חיבורו רפוי, מותר לחברו בשבת, וכיון שמחברים מיטה זו בצורה רפויה, אין איסור בכך.

משנה

משנתנו עוסקת בדין הנחת כלי ומים תחת הנר בשבת. אומרת המשנה: נותנין כלי בשבת תחת הנר הדולק, כדי לקבל בו את הניצוצות – גיצי האש הניתנים מן הנר, כדי שלא יבעירו את מה שתחתיהם. ולא יתן לתוכו של הכלי מים, מפני שהוא מכבה את הניצוצות הנופלים לתוכו.

גמרא

שנינו במשנתנו, נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות. הגמרא מבררת את טעם ההיתר. מקשה הגמרא: והא – (והרי) בכך שהוא מניח את הכלי לקבל בו את הניצוצות, קמכיל כלי מהיכנו – הוא מבטל את הכלי מתשמישו המוכן לו, שתחילה היה מוכן לטלטלו, וכשיפלו לתוכו הניצוצות שהם מוקצה יעשה הכלי בסיס להם ויהיה אסור לטלטלו כל היום. ומכך שמשנתנו התירה זאת, מוכח שאין איסור בדבר, וקשה על רב חסדא (לעיל מג.) שאסר לבטל כלי מהיכנו. מתרצת הגמרא: אמר רב הונא בריה – (בנו) דרב יהושע, ניצוצות לאחר שכוונו אין בהן ממש – ממשות, ולכך יכול לטלטל את הכלי, ואין הוא מתבטל מתשמישו מחמתם. שנינו במשנה: ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה. הגמרא מבררת מה טעם האיסור, והאם איסור זה נאמר רק כשנותן המים בשבת או אף בערב שבת. שואלת הגמרא: לימא תנן סתמא – האם נאמר שמשנתנו שנאמרו דבריה בסתם ללא חולק, סוברת בריב יוסי, דאמר גזרם לכיבוי אסור, ששנינו להלן (קכ.). שאם נפלה דליקה ורוצה אדם למנוע ממנה להתפשט הלאה, רשאי לעשות מחיצה בפניה בכל הכלים, בין מלאים מים ובין ריקנים. ורבי יוסי חולק ואוסר להניח בפניה כלי חרס חדשים מלאים מים, כיון שאינם יכולים לקבל את חום האש, והם מתבקעים ומכבים את הדליקה. ובניארה שבו הגמרא (קכ.) את מחלוקתם, שרבי יוסי סובר שאסור לעשות דבר הגורם לכיבוי, וחכמים סוברים שמותר. ומשנתנו שאסרה להניח מים בכלי שיפלו לתוכו הניצוצות, ודאי הטעם משום שהוא גורם לניצוצות שיכבו, ונמצא שמשנתנו סתמה דבריה כשיטת רבי יוסי האוסר גרם כיבוי. דוחה הגמרא: ותקפא – וכי סבור אתה לומר שמשנתנו כרבי יוסי, והרי אימור – יש לנו לומר, דמה שאמר רבי יוסי שגרם כיבוי אסור, זהו רק כשעושה כן בשבת, אבל אם בערב שבת עושה מעשה הגורם שתכבה האש בשבת, כגון באופן השני במשנתנו שנותן בערב שבת את המים בכלי תחת הנר, מי אמר – האם גם כזה אמר רבי יוסי לאסור. ובי תימא – ואם תאמר חָכָא נמי – שגם כאן משנתנו עוסקת

אֶסְתָּוּ הַכָּלָא – העלאת ההבל, שהגפת עולה הבלו ומרתית את
הקדירה שבקופה, רק גפת דוֹתִים שהבלו רב מִסְקִי הַכָּלָא ואסור
להניח עליו את הקדרה, אבל גפת דְּשׁוּמְשָׁמִין לא מִסְקִי הַכָּלָא
ומותר להניח עליו.

הגמרא מביאה מעשה בענין הנחה בשבת על גבי דבר חם: רִבָּה וְרָבִי
וִירָא אִיקְלָעוּ לָבִי – הוזמנו לביתו של ריש גליתא, תְּחִינָה לְהֵיוֹא
עֲבָדָא דְּאַנְחָא בְּיוֹא דְּמֵינָא אֶפְסָמָא דְּקוּמְקוּמָא – ראו את אחד מעבדיו
שהניח כד מים צוננים על פי מיחם של מים חמים, נִזְהִיָה – גער בו
רִבָּה על מעשיו.

הקשה עליו רבי זירא: אִמָּר לִיה רְבִי וִירָא לרבה, מֵאִי שָׁנָא – מדוע
שונה דין זה מִמִּיחָם שְׁמוּתָר להניחו על גְּבִי מִיחָם כפי ששנינו
בברייתא (להלן כא).

ענה לו רבה: אִמָּר לִיה רבה, הֵתָם – במיחם על גבי מיחם, גם בעליון
יש מים חמים, והמיחם התחתון אינו אלא אִיקְלָמִי קָא מוֹקִים – שומר
שלא יפוג חומו של העליון, אבל הָבָא – בכח, המים צוננים,
והמיחם התחתון אִולְדִי קָא מוֹלִיד – מוליד חום בעליון, ויש לחשוש
שיוחמו ויעבור על איסור מבשל, לפיכך אסור להניחו על גביו.

הגמרא מביאה את המשך המעשה, הנוגע לאיסור סחיטה בשבת:
הָדָר חֲזִינָה – שוב ראה רבה דְּפָרַם העבד דְּסִתְיָדָר – סודר של ראש
אֶפְסָמִי דְּכּוּבָא – על פי קנקן וְאַנְחָא נִסְלָא עִילְוִיה – והניח עליו את
הכלי ששואבים בו מן הקנקן, וְנִזְהִיָה רִבָּה. אִמָּר לִיה רְבִי וִירָא
לרבה, אִמָּר גערת בו. אִמָּר לִיה רבה, הִשְׁתָּא חֲזִינָה – מיד תראה.
לְסוּף – כעבור זמן חֲזִינָה רבי זירא את העבד דְּקָא מְעַצֵּר לִיה –
שהוא סוחט את הסודר מן המים שנפלו עליו מן הנטלא, והבין שלכן
גער בו רבה בתחילה כדי שלא יבוא לידי סחיטה.

הקשה עליו רבי זירא: אִמָּר לִיה רבי זירא לרבה, מֵאִי שָׁנָא מִפְּרֻזְנָקָא
– בגד העשוי לפרוס על יגית, שהתירו לפרסו בשבת ולא חששו
שמה יפול לתוכו ויסחט.

ענה לו רבה: אִמָּר לִיה רבה, הֵתָם לא קָפִיד עִילְוִיה – אינו מקפיד
אם ישרה במים, שהרי הוא עשוי להיות מונח על הקנקן, ולא יבוא
לסחט, הָבָא – בסודר, שאינו עשוי לכך, קָפִיד עִילְוִיה ויבוא לסחט
את המים שנבלעו בו, לפיכך אסור לפרסו.

שנינו במשנה: וְלֹא בְתָבָן. הגמרא תדון בסוגיא זו בדינים של מוכין שטמן בהם את הקדירה
מבעוד יום, אם יצאו מתורת מוקצה או לא:

בְּעָא מִינִיה רַב אֲדָא בְּרַ מִתְנָה מֵאֲבִי, מוֹכִין שְׁטָמִין בְּהֵן באופן
עראי, מֵהוּ לְמַלְטָלָן בְּשִׁבְתָּ. האם נאמר שכיון שהם עומדים
למלאכה (לעשות מהם לְבָד) מוקצים הם ואסורים בטלטול, או שמה
נאמר שכאשר טמן בהם נחשב שיחד אותם לכך ותורת כלי עליהם
ומותרים בטלטול.

משיב לו אביי: אִמָּר לִיה אביי, וְכִי מִפְּנֵי שְׁאִין לוֹ לאדם זה קוֹפָה
שֶׁל תָּבָן להטמין בה נאמר שְׁעוּמָד וּמִפְּקִיר לְכָךְ קוֹפָה שֶׁל מוֹכִין
שדמיה יקרים, אלא בודאי אינו מייחד אותם לכך ואסורים בטלטול.
הגמרא מנסה להביא ראיה לדברי אביי: לִימָא מְסִייע לִיה – האם
נאמר שיש סיוע לדברי אביי מן הברייתא, ששנינו בברייתא, מוֹמְנִין

בְּגִינֵי צָמָר – צמר כמות שנגזז, וּבְצִיפֵי צָמָר – צמר מנופץ ושטוח
כעין מחצלת, וּבְלִשְׁנוֹתָא שֶׁל אֶרְנָמִן – צמר צבוע בארגמן וסרוק כעין
לשונות ארוכים, וּבְמִוְכִין יבשים, שכל אלו אינם מוסיפים הבל, וְאִין
מְטִילְטִין אוֹתָן, הרי שאף על פי שטמן בהן אינו מייחד אותם לכך
ואין מטלטלים אותן, וכאביי.

דוחה הגמרא: אִי מְשֻׁם הָא לא אִירָא – אם זו הראיה, אינה
מוכרחת וניתן לדחותה. מפני שאפשר לפרש שבסיפא הָכִי קָאמָר,
אִם לא טָמֵן בְּהֵן אִין מְטִילְטִין אוֹתָן לפי שהם מוקצים למלאכתם.
אך אם טמן בהם, נחשב כאילו יחד אותם לכך ומטלטלים אותם. ושני
מוסיפים הבל וטומנים בהם, ודין נוסף שמוכין שלא טמן בהם הרי הם
מוקצים ואסורים בטלטול.

מקשה הגמרא: אִי הָכִי שבסיפא מדובר כשלא טמן בהם, מֵאִי
לְמִימָרָא – מה בא הדבר ללמד, הרי בודאי מוקצים הם.
משיבה הגמרא: מֵהוּ דְּתִימָא חֲזִי לְמוֹנָא עִלְוִיה – שמה תהא סבור
לומר שהמוכין ראויים לשיבה ולפיכך אינם מוקצים כלל, קָא
מְשָׁמַע לָן בסיפא שאינם עשויים לכך והרי הם מוקצים.

אגב שעסקנו בדין של מוכין שטמן בהם, דנה הגמרא אם מותר
להחזיר מוכין לתוך הכר בשבת:

רַב הִסְדָּא שָׂרָא לְאַהֲדוּרִי אוּדָרָא לָבִי סְדִיָּא בְּשִׁבְתָּא – התיר
להחזיר בשבת לתוך הכר את המוכין שנפלו ממנו.

הקשה עליו רב חנן בר חסדא: אִיתִיבִיה רַב חֲנַן בְּרַ הִסְדָּא לְרַב
הִסְדָּא, שנינו בברייתא, מְתִירִין בֵּית הַצֹּנָא בְּשִׁבְתָּ – מותר להתיר
בשבת את הקשר שקושרים הכובסים בצוואר הבגד, אֲכָל בגד חדש
שלא נפתח בו עדיין פתח לצוואר לא פוֹתְחִין אותו בתחילה בשבת,
מפני שפתיחתו היא גמר מלאכת הבגד ואסור משום מלאכת מכה
בפטיש. וְאִין נִזְהִינִן אֶת הַמוֹכִין לא לְתוֹף הִכָּר וְלֹא לְתוֹף הַכֶּסֶת
בְּיוֹם טוֹב, וְאִין צִירָה לִזְמַר בְּשִׁבְתָּ. הרי שאסור להחזיר את המוכין
לתוך הכר בשבת.

משיבה הגמרא: לא קָשִׁיָּא, הָא בְּחִדְתֵּי – בברייתא מדובר בכר וכסת
חדשים שמעולם לא היו בהם מוכין, והכנסת מוכין בהם היא גמר
מלאכתם האסורה משום מלאכת מכה בפטיש, וְהָא – רב חסדא
שהתיר להחזיר דיבר בְּעִתְיָן – בכר וכסת ישנים שכבר היו בהם
מוכין ונפלו ובא להחזירם, שכיון שכבר נעשו כלי אין כאן מלאכה.

הגמרא מוכיחה מהברייתא שאכן יש לחלק בין כר וכסת חדשים
לישנים: תִּנְיָא נְמִי הָכִי – שנינו כן בברייתא כדעת רב חסדא, אִין
נִזְהִינִן תחילה אֶת הַמוֹכִין לא לְתוֹף הִכָּר וְלֹא לְתוֹף הַכֶּסֶת בְּיוֹם
טוֹב, וְאִין צִירָה לִזְמַר בְּשִׁבְתָּ. אבל אם נָשְׂרוּ מתוכן, מְתִירִין אוֹתָן
בְּשִׁבְתָּ וְאִין צִירָה לִזְמַר בְּיוֹם טוֹב.

הגמרא תעסוק בעצם הדין ששנינו בברייתא לעיל שאסור לפתוח
בית הצוואר בשבת:

אִמָּר רַב יְהוּדָה אִמָּר רַב, הַפּוֹתֵחַ בֵּית הַצֹּנָא בְּשִׁבְתָּ – העושה
פתח בבגד חדש להכנסת הצוואר, חָיִיב הַפָּתָא משום מלאכת מכה
בפטיש, שבכך נגמרת מלאכת עשיית הבגד.
מקשה רב כהנא על רבי: מִתְקִיף לָהּ רַב בְּהֵנָּא,

המשך ביאור למס' שבת ליום שני עמ' א

חטאת, וקשה אם כן על רבי אבא ורב הונא שעלינו לאסור מדרבנן
גם כשמחזיר את המיטה בצורה רפויה.

מתרצת הגמרא: אִינְהוּ – רבי אבא ורב הונא, דְּאָמְרוּ – שאמרו
שמותר להחזיר מיטה של טרסיים בצורה רפויה, ולא גורמים שמה
יבוא לתקוע, וטורסיים בִּי הָאִי תִנְיָא – כהנא רבן שמעון בן גמליאל,
דְּתִנְיָא בברייתא, מְלַבְּנִת הַמִּטָּה – רגלים קטנות שיש בראשם נקב
בית קיבול, ומכניסים בתוכם את רגלי המיטה כדי שלא יעמדו על
האדמה, וירקבו מחמת הלחות שבה, וּבְרַעוֹת הַמִּטָּה – רגלי המיטה,
וְלִזְוִחִים שֶׁל סְקִיכָם – עץ קטן שמחברים אותו לקשת, שעליו מניח
את החץ ומושכו וזורקו למרחוק, אם אינם מחוברים, לא יִחְזִיר – לא
יחברם למקומם בשבת אפילו בלא תקיעה, וְאִם הִחְזִיר פְּטוּר,

רבי סימאי מוסיף דין: רַבִּי סִימְאִי אֹמְרִי, קָרָן עֲגוּלָה, כלי זמר העשוי
נקבים נקבים, ומכניסים בהם חלילים, וכשנכנסת בהם הרוח מוציאים
קולות רבים שונים זה מזה (ויש ממנו שני מינים, קרן עגולה וקרן
פשוטה), ואם הכניס את החלילים בנקבי קרן עגולה בשבת, חָיִיב
חטאת, כיון שבקרן עגולה הדרך לתקועם בחוק והוא מעשה אונס,
ומתחייב משום מכה בפטיש. אך אם הכניסם בְּקָרָן פְּשׁוּטָה – ישרה,
שדרכה שהחלילים אינם תקועים בה בחוקה ודרך לפרקם תמיד,
פְּטוּר.

ומדברי הברייתא שהמחזיר קנה מנורה בשבת על ידי תקיעה בחוק
חייב חטאת, משום שבכך נגמרה מלאכת המנורה, מבואר מדברי רב
ושמואל שהמחזיר מיטה של טרסיים על ידי תקיעה בחוק חייב

1 **מַה בֵּין זֶה לְמִגּוּפַת הַבֵּית** – מה החילוק בין פתיחת בית הצואר לבין
2 התזת מגופת החבית – [מכסה הדבוק לחבית], ששינוי בברייתא (להלן
3 קמו.) שמותר להתזיה בסיף מעל גבי החבית בשבת, ואין בכך משום
4 עשיית כלי, ומדוע בפתיחת בית הצואר יש משום עשיית כלי.
5 משיב רבא לרב כהנא: **אָמַר לִיה רַבָּא** לרב כהנא, **זֶה חִיבּוּר** – מקום
6 בית הצואר כולו מחובר, והפתחו מתקנו ומכשירו לשימוש, ויש בכך
7 עשיית כלי, וְאִלּוּם זֶה אֵינוֹ חִיבּוּר – מגופת החבית אינה חלק
8 מהחבית, אלא דבוקה בה ועומדת לינטל ממנה, ואין בנטילתה משום
9 עשיית כלי.
10 אגב הגמרא בענין חיבור דברים שונים להחשיבים כגוף אחד לגבי
11 איסור שבת, דנה הגמרא בענין חיבור לגבי טומאה, ומביאה את דברי
12 רבי ירמיה שהקשה סתירה בין המשניות אם חיבור בין כלים נחשב
13 חיבור לטומאה גם שלא בשעת מלאכה: **רָמִי לִיה** – הקשה לו רבי
14 **יְרֵמְיָה לְרַבִּי יוֹרָא**, תָּנִן במשנה (פרה פ"ב מ"ט) ובברייתא, **שָׁלַל שָׁל**
15 **בְּוִבְסִין** – בגדים שהכובסים תופרים יחד זה עם זה קטנים עם גדולים,
16 כדי שלא יאבדו, וְשָׁלְשֵׁלֶת שָׁל מִפְתָּחוֹת – שרשרת שמפתחות
17 תלוים בה, וְהַכְּנֵה שְׁהוּא תְּפִיז בְּכָל־אֵימָ – שתי חתיכות של בגד
18 צמר התפורות בחוט פשתן, אף על פי שחיבורים אלו אינם חיבור
19 קבוע, בכל זאת נחשבים חִיבּוּר לַעֲנִין מְוַמָּה, ואם נטמא אחד
20 נטמאו כל המחברים אליו, עַד שִׁיתְּחִיל לְהַתִּיר את הקשר המאגד
21 אותם, שבכך גילה דעתו על ידי מעשה שאינו רוצה בחיבור. **אֶלְמָא**
22 – מדברי הברייתא 'עד שיתחיל להתיר' מוכח, שחיבור **שָׁלָא בְּשַׁעַת**
23 **מְלָאכָה נָמִי** – גם נחשב לחיבור, וכגון שלל של כובסים שאינו קשור
24 אלא לצורך הכיבוס, אף על פי כן נחשב חיבור גם לאחר מכן.
25 ממשיך רבי ירמיה להקשות: וְרַמִּינָהּ ממשנה אחרת (כלים פ"ב מ"א),
26 **מִקָּל שְׁעִשָּׂה** אותו יד אחיה לְקוֹדְרוֹם, ולא חיבור בקביעות, הרי זה
27 חִיבּוּר לְטוּמָאָה בְּשַׁעַת מְלָאכָה, ואם נטמא הקרדום או הבית יד
28 בשעת מלאכה, הכל טמא. מדייק רבי ירמיה, **בְּשַׁעַת מְלָאכָה אֵין**,
29 אבל **שָׁלָא בְּשַׁעַת מְלָאכָה** לא נחשב חיבור, וקשה מהמבואר במשנה
30 ובברייתא לעיל שגם שלא בשעת מלאכה הרי הוא חיבור.
31 משיב רבי יורא: **אָמַר לִיה** רבי יורא לרבי ירמיה, הָתָם – שם במשנה
32 לגבי יד של קרדום, **שָׁלָא בְּשַׁעַת מְלָאכָה אָדָם עָשִׂי לְזוּרְקוֹ לְבִין**
33 **הַעֲצִים** – בשעה שאינו מבקע בקרדום ורוצה להצניעו, הוא עשוי
34 לפרק ממנו את המקל ולזורקו לערימת העצים, שהרי לא עשאו יד
35 לקרדום אלא לזמן מועט, לפיכך אף שלא זרקו עדיין, אינו חיבור.
36 אבל **הָבָא** – בשלל של כובסים, **שָׁלָא בְּשַׁעַת מְלָאכָה נָמִי נִיחָא לִיה**
37 – אף שלא בשעת מלאכה נוח לו בכך שהבגדים מחוברים, דָּאִי
38 **מִיִּנְפּוֹ הָרָר מְחֻזָּר לָהּ** – כדי שאם יתלכלכו יחזור ויכבסם יחד,
39 לפיכך הם תמיד נחשבים חיבור.
40 הגמרא ממשיכה לדון בענין חיבור כלים שונים לגבי טומאה, ומביאה
41 השמועה שנאמרה בנושא זה: **כְּסוּרָא מִתְּנִי לָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא מְשֻׁמְיָה**
42 **דְּבַר חֲסָדָא** – בסורא שנו את השמועה הבאה משמו של רב חסדא,
43 ואילו **כְּפֻמְבִּדִּיתָא מִתְּנִי מְשֻׁמְיָה** – שנו אותה משמו דְּרַב כְּהֵנָא,
44 **וְאָמְרִי לָהּ מְשֻׁמְיָה דְּרַבָּא** – ויש שאמרו אותה בפומבדיתא משמו
45 של רבא.
46 וזו היא השמועה: **מֵאֵן תֵּנָא הָא מְלָתָא דְּאָמֹר רַבְּנָן** – מיהו התנא
47 ששנה דין זה שאמרו חכמים, שְׁכָל דְּבַר מְחֻזָּר לֹא – לדבר אחר,
48 כגון שלל של כובסים שאמרו לעיל שהוא חיבור, הָרִי הוּא כְּמֻזְהוּ,
49 ואם נטמא אחד נטמא השני.
50 ענה על כך רב יהודה: **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב**, שיטת רבי מאיר
51 **הִיא**. דְּתָנִן במשנה (כלים פ"ה מ"א), **בֵּית הַפֶּךָ** – כלי שמניחים בו את פך
52 השמן, וְבֵית הַתְּבָלִין – וכלי שמניחים בו תבלינים, וְבֵית הַנֶּזֶר – וכלי
53 שמניחים בו את הנזר, שְׁכַפְכִּירָה – המחברים לכירה המיטלטלת
54 העשויה מחרס, מְטַמְּאִין זה מזה בְּטוּמַאת מְנָע, כלומר שאם נטמאה

55 הכירה משרץ שנגע בה מבפנים, טמאים גם הכלים המחוברים עמה,
56 וכן להיפך. וְאִלּוּם אֵין מְטַמְּאִין זה מזה בְּאֵינִיר – בטומאת אויר, שאם
57 נטמאה הכירה בטומאה שהיתה באויר, אף על פי שהיא נטמאת כדין
58 כלי חרס שנטמאים בטומאה הנכנסת לתוך אוירן, לא נטמאים
59 הכלים המחוברים עמה, שאינם נחשבים חיבור אלא לענין טומאת
60 מגע בלבד, דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר את הכלים בכל
61 אופן, לפי שכל כלי בפני עצמו הוא. הרי שלרבי מאיר מועיל חיבור
62 בין כלים לענין טומאה, ואילו רבי שמעון חולק וסובר שחיבור בין
63 כלים אינו מועיל לענין טומאה. ואם כן הדין המבואר במשנה ששלל
64 של כובסים נחשב חיבור לענין טומאה הוא כשיטת רבי מאיר.
65 הגמרא דנה בטעמו של רבי מאיר המחלק בין טומאת מגע לטומאת
66 אויר. שואלת הגמרא: **בְּשָׁלְמָא לְרַבִּי שְׁמַעוֹן** שמתהר את הכלים
67 בכל אופן, מוכן, דְּקִפְכֵּר לָאו כְּכִירָה דְּמֹו – שהכלים המחוברים
68 לכירה אינם נחשבים כחלק ממנה לענין טומאה. **אֶלָּא לְרַבִּי מֵאִיר**
69 שאמר מטמאים במגע ולא באויר, קשה, דָּאִי כְּכִירָה דְּמֹו – אם
70 הכלים נחשבים כחלק מהכירה, אֶפִּילוּ בְּאֵינִיר נָמִי לִיטְמוּ – אפילו
71 כשנטמאה הכירה מאוירה בלא נגיעה, יטמאו אלו מחמתה. וְאֵין לָאו
72 **כְּכִירָה דְּמֹו** – ואם הכלים אינם נחשבים כחלק ממנה, אֶפִּילוּ בְּמִנְעָה
73 **נָמִי לָא לִיטְמוּ** – אפילו אם נטמאת הכירה במגע לא יטמאו אותם
74 כלים.
75 מיישבת הגמרא: **לְעוֹלָם לָאו כְּכִירָה דְּמֹו** – באמת מדין תורה אינם
76 נחשבים כחלק מן הכירה, וְרַבְּנָן הוּא דְּנָזְרוּ בָּהּ – וחכמים הם אלו
77 שגזרו שיחשבו כחלק מהכירה מחמת החיבור אליה לענין טומאת
78 מגע.
79 שואלת הגמרא: **אֵי נָזְרוּ בָּהּ** – אם חכמים גזרו בהם שיהיו חיבור,
80 אֶפִּילוּ בְּאֵינִיר נָמִי לִיטְמוּ – אפילו אם נטמאה הכירה באויר יטמאו
81 הכלים מחמתה.
82 משיבה הגמרא: עָבְדוּ בָּהּ רַבְּנָן הֵיכְרָא – חכמים עשו בהם היכר
83 בכך שאמרו שאינם חיבור להיטמא באויר, כדי שידעו הכל שטומאה
84 זו מדרבנן היא כִּי הֵיכִי דְּלֹא אֲתִי לְמַשְׁרָף עָלֶיהָ תְּרוּמָה וְקִדְוָשִׁים –
85 כדי שאם יגעו בתרומה או בקדשים לא ישרפם כדרך ששורפים
86 תרומה וקדשים שנטמאו מן התורה.
87 הגמרא ממשיכה לעסוק בדין חיבור לטומאה, ומביאה ברייתא בענין
88 סוג חיבור נוסף לענין טומאה: **תָּנִי רַבְּנָן, מְסַפֵּרֶת שָׁל פְּרָקִים** –
89 מספרים שסביביו עשויים להתפרק זה מזה, וְאִזְמַל – [כעין סכין ברזל
90 חד ורחב] שָׁל רְהִיטָנִי – מקצוע – [כלי המיועד להחלקת תריסים
91 העשויים מעץ], והאיזמל נתון בתוך חתיכת עץ שהוא כעין בית יד,
92 ובסיום המלאכה היו רגילים להוציאו, כשהם מחוברים הרי הם
93 חִיבּוּר לְטוּמָאָה, שאם נטמא חלק אחד טמא גם השני, וְאֵין חִיבּוּר
94 לְהוֹזָא, שאם נטמאו שניהם טומאת מת והוזה על אחד מהם מי
95 חטאת לטהרו, לא נטהר השני עמו אלא צריך להזות גם עליו.
96 מקשה הגמרא: מַה נִּפְשָׁךְ – מה שתאמר קשה הוא, אֵי חֲלָקִי
97 המספורת והאיזמל חִיבּוּר הוּא, אם כן אֶפִּילוּ לְהוֹזָא נָמִי יחשבו
98 חיבור ודי יהיה בהזאה על אחד מהם, וְאֵין לָאו חִיבּוּר הוּא – ואם
99 תאמר שאינו נחשב לחיבור, אזי אֶפִּילוּ לְטוּמָאָה נָמִי לָא יחשב
100 לחיבור, ומה הטעם לחלק בין טומאה להזאה.
101 מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבָּא, דְּבַר תּוֹרָה, בְּשַׁעַת מְלָאכָה** הרי הם
102 חִיבּוּר בֵּין לְטוּמָאָה וּבֵין לְהוֹזָא, שאם נטמא אחד מהם נטמא השני,
103 ואם הוזה על אחד מהם נטהרו שניהם, כיון ששניהם משמשים
104 תשמיש אחד וצריכים זה לזה בשעת מלאכה. וְשָׁלָא בְּשַׁעַת מְלָאכָה
105 אף על פי שהם מחוברים, אֵינוֹ חִיבּוּר לָא לְטוּמָאָה וְלֹא לְהוֹזָא,
106 שאם נטמא אחד מהם לא נטמא השני, וכן אם הוזה על אחד מהם לא
107 נטהר השני, שהואיל וכעת אינם צריכים זה לזה הרי הם כשני כלים.

וְגִזְרוּ רַבֵּנָא עַל טוּמְאָה – שִׁיחֵיו נַחֲשִׁיבִים מַחוּבְרִים לַעֲנִין טוּמְאָה
אִפִּילוּ שְׁלֹא בִשְׁעַת מְלָאכָה, מְשֻׁם טוּמְאָה שֶׁבִשְׁעַת מְלָאכָה, כִּדִּי
שֶׁלֹא נִבְּוֵא לְהִקְלֵל גַּם בְּטוּמְאָה שֶׁתִּפְּוֹל עֲלֵיהֶם בִּשְׁעַת מְלָאכָה. וְכֵן
גִּזְרוּ עַל הַזָּהָה שֶׁבִשְׁעַת מְלָאכָה – שֶׁלֹא יִחְשְׁבוּ חִיבּוּר לַעֲנִין הַזֹּהָה
אִפִּילוּ בִשְׁעַת מְלָאכָה, מְשֻׁם הַזָּהָה שְׁלֹא בִשְׁעַת מְלָאכָה – כִּדִּי שֶׁלֹא
נִטְעָה לְהִקְלֵל וּלְהַחֲשִׁיבֵם חִיבּוּר לַעֲנִין הַזֹּהָה אִפִּילוּ שֶׁלֹא בִשְׁעַת
מְלָאכָה. לְפִיכָךְ אִמְרוּ חֲכָמִים, לַעֲלוֹם חִיבּוּר הוּא לְטוּמְאָה, וְלַהֲזָהָה
אִינוּ חִיבּוּר כֻּלָּל.

לְסִיכּוּם הַסּוּגִיָּא, יִשְׁנֵם שְׁלֹשָׁה מִיָּנִי חִיבּוּר:

א. חֲלָקִי כָלִים הַמְשַׁמְשִׁים לְתַשְׁמִישׁ אֶחָד, כְּגוֹן מַסְפּוֹרֶת שֶׁל פְּרָקִים,
בִּשְׁעַת מְלָאכָה נַחֲשִׁיבִים חִיבּוּר מִדְּאוּרִייתָא לַעֲנִין טוּמְאָה וְהַזָּהָה,
וְשֶׁלֹא בִשְׁעַת מְלָאכָה אֵינֶם חִיבּוּר מִדְּאוּרִייתָא. וְחֲכָמִים גִּזְרוּ שִׁיחֵיו
חִיבּוּר בֵּין בִּשְׁעַת מְלָאכָה וּבֵין שֶׁלֹא בִשְׁעַת מְלָאכָה לְטוּמְאָה וְלַהֲזָהָה.

ב. חֲלָקִי כָלִים הַמַּחוּבְּרִים זֶה לַזֶּה וְאֵינֶם מְשַׁמְשִׁים לְתַשְׁמִישׁ אֶחָד, כְּגוֹן
שֶׁלֹל שֶׁל כּוּבָסִים, וְכֵן בֵּית הַפֶּךָ וּבֵית הַשֶּׁמֶן שֶׁבְּכִירָה, לְדַעַת רַבִּי מֵאִיר
נַחֲשִׁיבִים חִיבּוּר לְטוּמְאָה מִדְּרַבְּנָן וְאִפִּילוּ שֶׁלֹא בִשְׁעַת מְלָאכָה, כִּל עוֹד
שֶׁנוֹחַ לְבַעֲלִים בְּחִיבּוּרָם, וְלְדַעַת רַבִּי שִׁמְעוֹן אֵינֶם חִיבּוּר לְטוּמְאָה.

ג. מִקֵּל שֶׁשֶּׁשָּׂאוּ בֵּית יֵד לְקִרְדּוֹם, אִינוּ חִיבּוּר אֲלָא בִשְׁעַת מְלָאכָה,
אֲבָל שֶׁלֹא בִשְׁעַת מְלָאכָה וְדֹאִי אִינוּ חִיבּוּר מְשֻׁם שֶׁלֹא נוֹחַ לְבַעֲלִים
בְּחִיבּוּר לֵאחֹר סוּיָם מְלָאכָתָהּ, אֲלָא הַדְרָךְ לְזוֹרֵק לְבֵין הַעֲצָמִים.

שׁוֹנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: אֵין טוּמְאִים וְכו' לֹא בַתָּבֵן וְלֹא בִּגְזִין וְלֹא בַּמּוֹכִין וְלֹא
בַּעֲשָׂבִין בְּזִמְן שֶׁהֵן לַחִין.

הַגְּמָרָא דְנָה בְּבִיאוֹר דְּבִרֵּי הַמִּשְׁנָה הַאוֹסֶרֶת לְהַטְמִין בַּמּוֹכִין וְעַשְׂשִׁים
לְחִים: אִיִּבְעָא לָהּ – נִסְתַּפְּקוּ בְּנֵי הַיִּשְׁבִּיהַ, הָאֵם כּוֹונֶת הַמִּשְׁנָה
לְאִסּוּר רַק אִם הֵם לַחִין מְחֻמָּת עֲצָמָן, שֶׁמַּחֲמִמִּים בִּיּוֹתֵר, אֲבָל בְּלָחִים
מַחֲמַת דְּבַר אַחֵר (שֶׁנִּפְּלוּ עֲלֵיהֶם מִשְׁקִים וּבְדוּמָה), אֵינֶם מוֹסִיפִים אֲלָא
חוּם מוּעֵט וּמוֹתֵר לְהַטְמִין בָּהֶם. אוֹ דִּילְמָא – אוֹ שְׁמָא כּוֹונֶת הַמִּשְׁנָה
לְאִסּוּר אִף בְּלַחִין מְחֻמָּת דְּבַר אַחֵר, וְכֵל שֶׁכֵּן בְּלַחִין מַחֲמַת עֲצָמָן.

הַגְּמָרָא מְנַסֶּה לְפַשּׁוֹט אֶת הַסֵּפֶק מִדִּמְשֻׁנָּה: תָּא שְׁמַע, אֵין טוּמְאִים וְכו'
לֹא בַתָּבֵן וְלֹא בְּזִינִים וְלֹא בְּמוֹכִין וְלֹא בְּעֲשָׂבִים בְּזִמְן שֶׁהֵן לַחִין. אוֹ
אִמְרַת שְׁבִלְמָא – אֵם אִמְרַת שֶׁהַכּוֹונָה בְּלַחִין מְחֻמָּת דְּבַר אַחֵר,
שְׁפִיר – מוּבִינָה הַמִּשְׁנָה הַיֵּטֵב, אֲלָא אוֹ אִמְרַת שֶׁמְדוּבֵּר בְּלַחִין
מְחֻמָּת עֲצָמָן, תְּמוּדָה, שֶׁכֵּן מוֹכִין לַחִין מְחֻמָּת עֲצָמָן הֵיכִי מְשַׁבַּחַת
לָהּ – הֵיכֵן יִתֵּן לְמִצּוֹא מִצִּיאוֹת כּוֹז, הֵרִי מוֹכִין אֵין בָּהֶם לַחוֹת מִצַּד
עֲצָמִם כֻּלָּל.

דּוּחָה הַגְּמָרָא: מִצִּינוּ מוֹכִין שֶׁהֵם לַחִין מַחֲמַת עֲצָמָן בְּאוֹפֶן שֶׁנַּעֲשׂוּ
מִפְּרָטָא דְּבִינֵי אֲטָמִי – מִצְמַר הַנִּמְרֵט מִבֵּין יִרְכּוּתִיהָ שֶׁל הַבְּהֵמָה,
שֶׁהוּא מֵלֵא זִיעָה וּלְחוֹת.

הַגְּמָרָא מְבַרֶּרֶת אִם גַּם בְּדִבְרֵי רַבִּי אוֹשְׁעִיא נִיתֵן לְבִאֵר כֵּן: וְהָא דִּתְנִי
רַבִּי אוֹשְׁעִיא, טוֹמְנִין אֶת הַתְּבִשִּׁיל מֵעֶרֶב שֶׁבֶת בְּכִסּוֹת יִבְשָׁה
וּבְפִירֹת יִבְשִׁין, לְפִי שֶׁאֵינֶם מוֹסִיפִים הֵבֵל, אֲבָל לֹא בְּכִסּוֹת לַחָה,
וְלֹא בְּפִירֹת לַחִין, שֶׁהֵם מוֹסִיפִים הֵבֵל. וַיֵּשׁ לְשֹׂאוֹל, כִּסּוֹת לַחָה
מְחֻמָּת עֲצָמָה, הֵיכִי מְשַׁבַּחַת לָהּ – בִּאִיזָה אוֹפֶן אֶתָּה מוֹצֵא דִין זֶה,
הֵרִי אֵין לַחוֹת בְּכִסּוֹת מַחֲמַת עֲצָמָה, אֲלָא צָרִיךְ לומר שְׁכוּונָת רַבִּי
אוֹשְׁעִיא בְּלָחִים מַחֲמַת דְּבַר אַחֵר.

דּוּחָה הַגְּמָרָא: גַּם בְּכִסּוֹת נִיתֵן לְהַעֲמִיד בְּכִסּוֹת שֶׁנֶּאֱרָגָה מִפְּרָטָא
דְּבִינֵי אֲטָמִי – מִצְמַר הַנִּמְרֵט מִבֵּין יִרְכּוּתִיהָ שֶׁל הַבְּהֵמָה, שֶׁהוּא לֹחַ
מַחֲמַת עֲצָמָן וּלְחוֹתוֹ נִשְׁמֶרֶת לַעֲלוֹם אִפִּילוּ לֵאחֹר שֶׁנֶּאֱרָגָה הַבֶּגֶד.

משנה

הַמִּשְׁנָה מְמַשִּׁיכָה בְּפִרְטֵי אִיסּוּר הַטְּמֵנָה, וּמוֹנָה אֶת הַדְּבָרִים שֶׁמוֹתֵר
לְהַטְמִין בָּהֶם תְּבִשִּׁיל מֵעֶרֶב שֶׁבֶת מֵאֲחֵר וְאֵינֶם מוֹסִיפִים הֵבֵל: טוֹמְנִין
בְּכִסּוֹת – בְּבֶגֶד, וּבְפִירֹת, כְּגוֹן חֲטִים וְקִטְנוֹת, בְּכִנְפֵי יוֹנָה – נִרְצוֹת
הַיּוֹנָה, וּבְנִסְמֹרֶת שֶׁל תְּרִשִׁים, פִּסְלוֹת שֶׁמְנַסְרִים הַגְּרִים מִדַּעַץ
בִּשְׁעָה שֶׁמְגַרְרִים אוֹתוֹ בַּמִּיָּדָה, וּבְנִעְוָרֶת שֶׁל פִּשְׁתָּן דְּקָה – קִיסְמִים
הַנוֹפְלִים מִן הַפֶּשֶׁת מִשְׁמַרְתָּן כְּשֶׁמִּנְפְּצִים אוֹתוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר לְהַטְמִין בְּדָקָה, לְפִי שֶׁהִיא מוֹסִיפָה הֵבֵל, וּמֵתִיר
בְּנִסְמָה.

נמרא

אֲגַב דְּבִרֵּי הַמִּשְׁנָה בַּעֲנִין הַטְּמֵנָה בְּכִנְפֵי יוֹנָה מְבִיאָה הַגְּמָרָא מַעֲשֶׂה
בְּכִנְפֵי יוֹנָה, וְתַחֲלִילָה מִקְדִּימָה לְכָךְ חִידוּשׁ דִּין בַּעֲנִין הַנָּחַת תְּפִילִין:
אֲמַר רַבִּי יֵנָאי, תְּפִילִין צָרִיכִין לְהַנִּיחַם דְּרוּקָא עַל גּוֹף נָקִי, בְּאִלְיָשָׁע
בַּעַל כְּנָפִים.

שׁוֹאֵל הַגְּמָרָא: מָאִי הִיא – כִּלְפִי מַה הַדְּבָרִים אִמּוּרִים, וְכִי אִם אִינוּ
צָדִיק כְּאִלְיָשָׁע לֹא יִנַּח תְּפִילִין.

עוֹנֶה הַגְּמָרָא: אֲמַר, כּוֹונֶת רַבִּי יֵנָאי שֶׁאֵין לְהַנִּיחַם אֲלָא אִם יִכּוֹל
לְשַׁמּוֹר עַל עֲצָמוֹ שְׁלֹא יִפֹּחַ בָּהֶן עַד שִׁיחֲלֹצֵם.

רַבָּא אֲמַר, כּוֹונֶת רַבִּי יֵנָאי לומר שֶׁלֹא יִנַּחֵם אֲלָא אִם יִכּוֹל לְהַעֲמִיד
עֲצָמוֹ שְׁלֹא יִשָּׁן בָּהֶן, שְׁמָא יִפִּיחַ אוֹ יִרְאֶה קָרִי.

שׁוֹאֵל הַגְּמָרָא: וְאִמָּאי קָרִי לִיה 'בַּעַל כְּנָפִים' – מְדוּעַ כִּינָה רַבִּי יֵנָאי
אֶת אִלְיָשָׁע 'בַּעַל כְּנָפִים'.

מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: לְפִי שֶׁשֶּׁפֶּעַם אַחַת גִּזְרָה מְלָכוֹת רומי הִרְשָׁעָה גִּזְרָה
עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל הַמְּנִיחֵי תְּפִילִין יִנְקְרוּ וְיִקְבּוּ אֶת מוֹחוֹ מִקְּדוּשָׁה
הַתְּפִילִין שֶׁבְּרַשֵׁי, וְאִף עַל פִּי כֵן הָיָה אִלְיָשָׁע מְנִיחָם וְיוֹצֵא לְשׁוֹן.

פַּעַם אַחַת רָאָהוּ קְסָדוֹר – פְּקִיד אַחֵד הַמְּמוֹנָה עַל כֶּךָ, רִין אִלְיָשָׁע
מִפְּנֵיו, רִין הַקְּסָדוֹר אַחֲרָיו, וּבִינָן שֶׁהִנֵּיעַ הַקְּסָדוֹר אֶצְלוֹ, נִטְלָן
אִלְיָשָׁע אֶת תְּפִילּוֹ מִרָאשׁוֹ וְאֶחָד בְּיָדוֹ מִפְּנֵי יוֹנָה, וּפִשְׁט אֶת יָדוֹ

הַקְּסָדוֹר, מַה זֶה בְּיָדָהּ, אֲמַר לוֹ אִלְיָשָׁע, בְּכִנְפֵי יוֹנָה, וּפִשְׁט אֶת יָדוֹ
וְנִמְצְאוּ בָּהּ כְּנָפֵי יוֹנָה. לְפִיכָךְ קוֹרִין אוֹתוֹ אִלְיָשָׁע בַּעַל כְּנָפִים עַל

שֶׁם הֵנֶס שֶׁנַּעֲשֶׂה עִמּוֹ.

שׁוֹאֵל הַגְּמָרָא: וְמָאִי שְׁנָא כְּנָפֵי יוֹנָה – מְדוּעַ הַמִּשְׁחִיל אִלְיָשָׁע אֶת
הַתְּפִילִין לְכִנְפֵי יוֹנָה יוֹתֵר מִשְׁאָר עוֹפּוֹת.

עוֹנֶה הַגְּמָרָא: מְשֻׁם דְּאִמְתִּיל – שֶׁנִּמְשְׁלָה בְּנִסְתָּה יִשְׂרָאֵל לְיוֹנָה
וְהַמְצוּת לְכִנְפֵיהָ, שְׁנָאֲמַר (תְּהִלִּים סח יד) 'אִם תִּשְׁכַּבְּנוּ בֵּין שְׁפָתַיִם, כְּנָפֵי

יוֹנָה נִחְפָּה בְּכִסְפָּהּ' וְכו', וְהוּא מְדַבְּרֵי הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא לְאוֹמוֹת
הָעוֹלָם, אִם אַתֶּם שִׁכַּבְתֶּם בֵּין תַּחוּמֵיכֶם וְהַתְּעַנְגְתֶּם, הִרִי יוֹנָתִי וְכִנְסַת

יִשְׂרָאֵל נִחְפוּ כְּנָפֶיהָ בְּכוֹסֶף וְחִמְדַּת הַמְּצוּת, וְהִטְעַם לְכָךְ שֶׁנִּמְשְׁלוּ
הַמְּצוּת לְכִנְפֵי יוֹנָה, מְשֻׁם שֶׁמָּה יוֹנָה כְּנָפֶיהָ מְנִינּוֹת עָלֶיהָ מִן הַקּוֹר,

וְכֵן כֹּל הַבָּא עָלֶיהָ הִיא נִלְחַמַת וּמַכָּה אוֹתוֹ בְּכִנְפֶיהָ, אִף יִשְׂרָאֵל
הַמְּצוּת מְנִינּוֹת עָלֶיהָ.

שׁוֹנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: טוּמְנִין וְכו' בְּנִסְמֹרֶת שֶׁל חֲרָשִׁין וְכו' וּבִנְעוּרֹת שֶׁל
פִּשְׁתָּן דְּקָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בְּדָקָה וּמֵתִיר בְּגִסָּה.

הַגְּמָרָא דְנָה בְּבִיאוֹר שִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה: אִיִּבְעָא לָהּ – נִסְתַּפְּקוּ בְּנֵי
הַיִּשְׁבִּיהַ, רַבִּי יְהוּדָה, אֲנִסְוֶרֶת שֶׁל חֲרָשִׁין קָאִי – הָאֵם רַבִּי יְהוּדָה

אִמַּר אֶת דְּבָרָיו גַּם לְגַבִּי נִסְוֶרֶת שֶׁל חֲרָשִׁין, אוֹ שְׁמָא רַק אֲנִעְוֶרֶת שֶׁל
פִּשְׁתָּן קָאִי, אֲבָל בְּנִסְוֶרֶת שֶׁל חֲרָשִׁין מֵתִיר אִפִּילוּ בְּדָקָה כְּתָנָא קָמָא.

הַגְּמָרָא פּוֹשְׁטָה אֶת הַסֵּפֶק: תָּא שְׁמַע, דִּתְנִיָא בְּרִייתָא, רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמַר, נְעוּרֶת שֶׁל פִּשְׁתָּן דְּקָה, הִרִי הוּא פּוֹבֵל שְׁמוּסִיף הֵבֵל, וְאֵין

טוּמְנִים בּוֹ אִפִּילוּ מִבְּעוֹד יוֹם. שְׁמַע מִיָּנָה אֲנִעְוֶרֶת שֶׁל פִּשְׁתָּן קָאִי –
מוֹכַח מִכָּאן שֶׁדְּבִרֵּי רַבִּי יְהוּדָה נִאֲמָרוּ רַק בְּנְעוּרֹת שֶׁל פִּשְׁתָּן, שֶׁאֵם

רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר גַּם בְּנִסְוֶרֶת שֶׁל חֲרָשִׁין דְּקָה הִיא מִפְּרָשׁ זֹאת
בְּבִרְייתָא.

מִסִּיקָה הַגְּמָרָא: שְׁמַע מִיָּנָה – אֲכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ כֵּן.

משנה

הַמִּשְׁנָה מְמַשִּׁיכָה לְעִסּוֹק בְּדִין הַטְּמֵנָה בְּעֶרֶב שֶׁבֶת, וּמוֹנָה הַמִּשְׁנָה
דְּבָרִים שֶׁמוֹתֵר לְטְמוֹן בָּהֶם, וּמַבְאֵרֶת מַה דִּינָם לַעֲנִין טְלִטּוּל: טוֹמְנִין
– מוֹתֵר לְטְמוֹן בְּעֶרֶב שֶׁבֶת בְּשִׁלְחִין – עוֹרוֹת שֶׁהוֹפֶשְׁטוּ מִהַבְּהֵמָה,
מִפְּנֵי שֶׁהֵם אֵינֶם מוֹסִיפִים הֵבֵל. וּמִטְּלִילִין אוֹתָן – מוֹתֵר לְטְלִטֵּל
שִׁלְחִין בְּשֶׁבֶת, בֵּין שְׁטֵמֵן בָּהֶן בֵּין שֶׁלֹא טֵמֵן בָּהֶן, שֶׁאֵינֶם מוֹקְצִים, לְפִי
שֶׁהֵם רְאוּיִים לִישִׁיבָה. וְכֵן טוּמְנִים בְּגִזְי צִמָּר, מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶם מוֹסִיפִים
הֵבֵל. וְאוֹלָם אֵין מְטִילִין אוֹתָן, שֶׁהֵם מוֹקְצִים, לְפִי שֶׁעוֹמְדִים

בטלטול. אומרת הגמרא: מחלוקתם של רבי יונתן בן אלעזר ורבי חנינא בר חמא (לעיל ע"א) אם עורות של אומן מותרים בטלטול בשבת היא פתנאי – במחלוקת התנאים, ששנינו, עורות של פועל הבית מְטַלְטְלִין אותן, וְשֵׁל אוֹמָן אֵין מְטַלְטְלִין אותן, כדברי רבי יונתן בן אלעזר. רבי יוסי אומר, אַחַד זֶה וְאַחַד זֶה – בין עורות של בעל הבית ובין עורות של אומן מְטַלְטְלִין אותן, וכדברי רבי חנינא בר חמא.

מביאה הגמרא ספק נוסף שהסתפקו בו אותם החכמים המובאים לעיל: הדין יתבי – שוב ישבו החכמים הנוכחים לעיל, רבי יונתן בן עבינאי ורבי יונתן בן אלעזר ורבי חנינא בר חמא, וְקָמִיפְעִיָא להו – והסתפקו, הֲאֵי דִתְנֵן – מה ששנינו במשנה בפרק כלל גדול (למקמ עג), אַבּוֹת מְלֹאכּוֹת האסורות בשבת הם אֲרֻבָּעִים חָסֵר אַחַת וְשְׁלֹשִׁים ותשע, כְּנָגֵד מִי – כנגד איזה דבר הם נקבע מנין זה, אָמַר להו – השיב להם רבי חנינא בר חמא, שלושים ותשע מלאכות האסורות בשבת הם כְּנָגֵד שלושים ותשע המלאכות שהיו צריכים בְּעִבּוּדוֹת הַמִּשְׁכָּן, שלכך נסמכה פרשת שבת לפרשת המשכן (שמות לה) ללמדנו שהמלאכות שעשו להקמת המשכן הם המלאכות האסורות בשבת.

מביאה הגמרא דעה אחרת: אָמַר להו רבי יונתן בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, כִּדְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי יוֹסִי בֶן לִקְוִינָא, המלאכות האסורות בשבת הן כְּנָגֵד 'מְלֹאכּוֹת' ו'מְלֹאכּוֹת' ו'מְלֹאכּוֹת' בְּתוֹרָה – כלומר כנגד מספר המקומות שכתובה מלאכה בתורה, שהם אֲרֻבָּעִים חָסֵר אַחַת. וכך משמעות הכתוב (שמות כ ט) 'לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכּוֹת', לא תעשה כמנין כל מלאכות שבתורה.

הגמרא מבררת ספק במנין ל"ט המלאכות הכתובות בתורה: בְּעִי רַב יוֹסֵף, 'מלאכה' שנאמרה בפרשת יוסף ואשת פוטיפר (בראשית לט יא) 'וַיֵּבֶא הַבֵּיתָה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכּוֹת', האם מְמַנֵּינָא הוא של שלושים ותשע המלאכות, או לא. אָמַר ליה אבִי, וְלִיתִי סֵפֶר תּוֹרָה וְלִמְנִי – ביאור ספר תורה וימנו כמה פעמים כתוב בתורה מלאכה, ונדע אם גם זו בכלל. מִי לֹא אָמַר רַבִּי בֶרַךְ בֶּרַךְ הֵנָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כִּיּוּצָא בזה, במעשה שנצרכו למנות אותיות בתורה, 'לֹא זֶוּ מִשְׁשׁ עַד שֶׁהֵבִיאוּ סֵפֶר תּוֹרָה וּמִנְאוּם'.

רב יוסף מבאר את שאלתו: אָמַר ליה רב יוסף לאבִי, איני מסתפק במנין הפעמים שכתובה חיבת מלאכה בתורה, אלא בִּי קָא מְסַפְּקָא לִי מִשּׁוּם דְּתֵיבָב בענין מלאכת המשכן (שמות לו ז) 'וְהִמְלֵאכְהָ הִיתָה דִּים', ואם תיבה זו מְמַנֵּינָא הוא – ממנין ל"ט המלאכות הוא, ונמנה גם תיבה זו, וגם חיבת 'מלאכתו' שנאמר אצל יוסף, נמצא שכתוב ארבעים פעמים 'מלאכה'. ובדאי שאחד מהם אינו מן המנין, שהרי שנינו (למקמ עג) שאבות המלאכות הם ארבעים חסר אחת. לכן יש להסתפק איזה מהתיבות אינם מן המנין, האם בפסוק 'והמלאכה היתה דים' כוונת התורה למלאכה ממש, דהיינו לומר שעשו את המלאכה די, היינו כפי צורך המלאכה לא פחות ולא יותר. כגון במלאכת ידירדו הטסים לשם ציפוי קרשי המשכן, שהיו מררדים אותם כפי הצורך, ולא הוסיפו לרדד אותם יותר מהשיעור הנצרך. וכן במלאכת אריגת היריעות, שהיו אורגים אותם כפי הצורך, לא פחות מהמידה ולא יותר ממנה. ואם כך הוא פירוש הפסוק, נמצא שמלאכה זו שנאמרה לגבי המשכן הרי היא ממנין ל"ט המלאכות, וְהָא – ופסוק זה שנאמר אצל יוסף 'וַיֵּבֶא הַבֵּיתָה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכּוֹת' אינו מהמנין, ויהיה פירושו כְּמֵאן דְּאָמַר במסכת סוטה (לה) שיוסף לַעֲשׂוֹת צִרְכּוֹ נִכְנָם – לשמש עמו, אלא שנראתה לו דמותו של אביו ומפני כך הוא נמנע. ואם כך הוא המנין המלאכות, יהיה מכאן סיוע לדעה זו הסוברת שיוסף נכנס לעשות צרכיו.

או דִּילְמָא – או שמא הפסוק 'וַיֵּבֶא הַבֵּיתָה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכּוֹת' הנאמר אצל יוסף מְמַנֵּינָא הוא – נמנה ממנין ל"ט המלאכות, ואם כן תיבת 'מלאכתו' שנאמרה בענין יוסף פירושה מלאכה ממש, ויהיה מכאן סיוע לדעה הסוברת (סוטה ש) שיוסף נכנס לעשות מלאכה ממש, ולא נתכוין לדבר עבירה. וְהָא – וזה שכתוב 'וְהִמְלֵאכְהָ הִיתָה דִּים', אין הכוונה בו למלאכה ממש, אלא הֵבִי קָאָמַר – כך כוונת הפסוק לומר

אָמַר וְרַבִּי יוֹסִי שֶׁלֵּחָא הֵנָּה – היה אומן המעבד עורות, וְאָמַר בימות החול הֵבִיאוּ שְׁלֵחִין וְנִשְׁבַּ עֲלֵיהֶן. הרי שהאומן אינו מקפיד, ואם כן מותר לטלטל עורות של אומן.

הגמרא מקשה על רבי חנינא בר חמא הסובר שאומן אינו מקפיד: מִיתֵיבִי – הקשו בני השיבה על דברי רבי חנינא בר חמא, שנינו בברייתא, נִסְרִין – לוחות עץ של פועל הבית ושאינו אומן, מְטַלְטְלִין אותן, שכוין שאינם עומדים למכירה אינו מקפיד עליהם. וְנִסְרִים שֶׁל אוֹמָן העומדים למכירה, אֵין מְטַלְטְלִין אותן, לפי שהוא מקפיד שלא יתקלקלו. וְאֵם חֵישֵׁב לְהַת עֲלֵיהֶן פֶּת לְאוֹרְהֵין או לתשמיש אחר, בֵּין כִּדְּ וּבֵין כִּדְ – בין אם הם של בעל הבית ובין אם הם של אומן, מְטַלְטְלִין אותם. הרי שאומן מקפיד על סחורתו ומשום כך היא מוקצה, ואם כן קשה על דברי רבי חנינא בר חמא, שאמר שהשלחין של אומן אינם מוקצים.

מתרצת הגמרא: שְׁאֵנִי – שונה דין הנִסְרִים מדין השלחין, מפני דְּקָפִיד עֲלֵיהֶו – שהאומן מקפיד על הנסרים שמו יתקלקלו, ולכן הם מוקצים. אך אין דרכו להקפיד על השלחין.

הגמרא מנסה להוכיח מברייתא שמותר לטלטל עורות של אומן: הֲאֵא שְׁמַעִי, שנינו בברייתא עוֹרוֹת בֵּין עֲבוּדִין וְבֵין מַעֲבוּדִין וּבֵין שְׁאֵין עֲבוּדִין, מוֹתֵר לְמִטְלָלָן בְּשִׁבְתָּ, מפני שאין דרך להקפיד עליהם אפילו כשהם מעובדים. וְלֹא אָמַרְוּ לְחַלֵּק בֵּין עוֹרוֹת עֲבוּדִין לְשֹׁאִינָם עֲבוּדִים אֱלֹא לְעִנְיֵן טוּמְאָה בְּלָבָד, שאין עור מקבל טומאה עד לאחר עיבודו. מִיָּא לֹא – האם אין כוונת הברייתא לכל סוגי השלחין, לֹא שְׁנֵא שֶׁל פֶּעַל הַבֵּית וְלֹא שְׁנֵא שֶׁל אוֹמָן – אין הדין שונה בין אם השלחין של בעל הבית ובין אם הם של אומן, ובאה הברייתא ללמד ששניהם מותרים בטלטול, אפילו כשהם מעובדים. דוחה הגמרא, לֹא, אפשר שכוונת הברייתא להחזיר טלטול עורות שֶׁל פֶּעַל הַבֵּית, ולא של אומן.

מקשה הגמרא: אם אכן מדובר בברייתא רק בעורות של בעל הבית, אֲבָל עוֹרוֹת שֶׁל אוֹמָן מִיָּא – מה סוברת הברייתא, שְׁאֵין מְטַלְטְלִין אותם. אִי הֵבִי – אם כן קשה הדבר, הֲאֵי דִתְנֵי – זה ששתנה הברייתא בספא, 'וְלֹא אָמַרְוּ עֲבוּדִין אֱלֹא לְעִנְיֵן טוּמְאָה בְּלָבָד', הלא אם הברייתא מלמדת את החילוק שיש בין עורות מעובדים לשאינם מעובדים, לא היה לברייתא לומר חילוק בענין טומאה, אלא לְפָלוֹג וְלִיתֵנִי בְּדִידָה – שתשנה הברייתא את החילוק שיש בין עורות מעובדים לשאינם מעובדים בדין טלטול מוקצה. שהרי הברייתא סוברת שאסור לטלטל עורות מעובדים של אומן, ואם כן תוכל הברייתא לשנות כך, עורות בין עבדין בין שאינן עבדין מותר לטלטלן בשבת, בְּמָה דְּרָבִי אֲמִירָם שמותר לטלטל גם עורות מעובדים, בְּעוֹרוֹת שֶׁל פֶּעַל הַבֵּית, שאינו מקפיד עליהם, אֲבָל בְּשֵׁל אוֹמָן, לֹא – אין מטלטלים אותם, שמאחר שהאומן עיבדם הוא מקפיד עליהם. ובכך תחלק הברייתא בדין אומן, בין עורות מעובדים שאסורים בטלטול, לבין עורות שאינם מעובדים המותרים בטלטול. ומדוע השמיטה הברייתא את החילוק שיש בדין טלטול, וכתבה חילוק לענין טומאה. ומתוך שלא פירשה הברייתא חילוק זה, ודאי שלדעתה מותר לטלטל עורות מעובדים של אומן.

מתרצת הגמרא: אמנם הברייתא סוברת שאין לטלטל עורות מעובדים של אומן. ואף על פי כן, לא ביארה הברייתא את החילוק שיש בין עורות של אומן המעובדים לשאינם מעובדים, שכן בְּזִלְזָה בְּפֶעַל הַבֵּית קָמִיירִי – כל הברייתא עוסקת בדין עורות של בעל הבית. ולכן כשמבארת הברייתא את החילוק שיש בין עורות מעובדים לשאינם מעובדים, היא מחזרת אחר חילוק שיש בעורות של בעל הבית, שבו עוסקת הברייתא. ובעורות של בעל הבית אין חילוק ביניהם, אלא לענין קבלת טומאה. ואם היתה הברייתא מפסיקה מדין עורות של בעל הבית, ומפרטת דין עורות של אומן, היתה זו הפסקה מהענין יותר ממה שהפסיקה הברייתא במה שביארה חילוק בדין טומאה, בעורות של בעל הבית עצמו.

הגמרא מביאה מחלוקת תנאים, אם עורות של אומן מותרים

1 נִזְמַל אֶת הַכִּסִּיּוֹ וְהָן – וְהִיזְיִין נִזְמַלֹּת. הרי, שאסור לטלטל בידים
2 גם את אותם הגזיזים שטמן בהם, ואינו יכול להסירם אלא על ידי
3 נייעור הכיסוי.

4 מבארת הגמרא את דברי רבא באופן אחר: אֵלָּא אִי אִיתָמַר הָכִי
5 אִיתָמַר – אלא מה שנאמר בשם רבא בהיתר טלטול גזיז הצמר, כך
6 נאמר, אִתָּמַר רָבָא, לֹא שָׁנוּ שאין מטלטלים גזיז צמר, אֵלָּא שְׁלֹא יִחְדָּן
7 – שלא ייעד אותם לעולם לְהַטְמִנָּה, אֲבָל אם יִחְדָּן לְהַטְמִנָּה – ייעד
8 אותם לעולם לשם הטמנה, מְטַלְטְלִין אוֹתָן.

9 הגמרא מביאה סיוע לדעה זו: אִיתָמַר נָמִי – כך נאמר בבית המדרש,
10 כִּי אִתָּא רָבִין – כשבא רבין מארץ ישראל לבבל הביא שמועה מארץ
11 ישראל שנאמר בה כך, אִתָּמַר רַבִּי יַעֲקֹב אִתָּמַר רַבִּי אִסִּי בֶן שְׁאוּל אִתָּמַר
12 רַבִּי, לֹא שָׁנוּ שאין מטלטלים גזיז צמר, אֵלָּא שְׁלֹא יִחְדָּן לְהַטְמִנָּה,
13 אֲבָל יִחְדָּן לְהַטְמִנָּה מְטַלְטְלִין אוֹתָן, וכפי שאמרה הגמרא בשם
14 רבא.

15 תירוצו נוסף בביאור דברי רבא, המתיר טלטול גזיז צמר שטמן בהם:
16 רַבִּינָא אִוְמַר, באמת דברי רבא הם כפי שנאמר בתחילה, שאם טמן
17 בגזיז צמר מותר לטלטלם, מפני שהוא כמי שיחדם להטמנה. ומה
18 שהקשו עליו מדברי המשנה שאוסרת לטלטל גזיז צמר שטמן בהם,
19 אין זו קושיא, שכן בְּשָׁל הַפֶּתַק שָׁנוּ – המשנה עוסקת בדין גזיז צמר
20 שהונחו בהפתק, היינו ערימה של דברים העומדים לסחורה, והטומן
21 בגזיזם אל עתיד בודאי להחזירם להפתק, ואינו מייחדם להטמנה.
22 ורבא העוסק בדין גזיז צמר שלא ייחוד לסחורה, לא בא לבאר את
23 דברי משנתנו, אלא לבאר דין גזיז הצמר שאינם של הפתק. תִּנְיָא
24 נָמִי הָכִי – שנינו כן בברייתא, כמו שאמר רבינא, גִּזְיִי צִמְרָא שֶׁל
25 הַפֶּתַק – שהונחו בערימה העומדת לסחורה, אִין מְטַלְטְלִין אוֹתָן,
26 וְאִם הַתְּקִינָן – (ייחדם) פֻּעַל הַבֵּית לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, מְטַלְטְלִין אוֹתָן.
27 כל דבר שאינו כלי ולא מאכל אסור בטלטול, כגון אבנים ומעות
28 וקנים ועצים וקורות ועפר וחול. וזהו הנקרא מוקצה מחמת גופו.
29 מבררת הגמרא כיצד ניתן לייחדם לשימוש בשבת: תִּנְיָא רָבָא בַר בַּר
30 חֲנָה קָמִיה דְּרַב – רבה בר בר חנה שנה ברייתא זו לפני רב, חֲרִיזִית
31 שֶׁל דָּקָל – ענף דקל שהתקשו בעץ ונפרדו עליו שלחן מהשדרה,
32 שֶׁנֶּדְרָן – שקצץ אותם לשם עֲצִים להסקה, ולפני השבת נִמְלָךְ – חשב
33 עָלֵיהֶן שיהיו לִישִׁיבָה, אין די במחשבה זו כדי להתיר אותם בטלטול,
34 אלא צָרִיךְ לְקַשֵּׁר – לקשרם יחד בערב שבת, כדי להוכיח שהם
35 עומדים לשיבה, ובכך מותרים בטלטול בשבת. אבל יחוד לשיבה
36 במחשבה בלבד, אינו מועיל. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אִוְמַר, אִין
37 צָרִיךְ לְקַשֵּׁר, אלא די במחשבתו כדי להתירם בטלטול. מסיימת
38 הגמרא: הוּא תִנְיָא לָהּ – רבה בר בר חנה שנה ברייתא זו, וְהוּא אִתָּמַר
39 לָהּ – הוסיף לומר מדעתו שְׁהִלָּכָה בְּרַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל,
40 שהחריות מותרות בטלטול על ידי מחשבה בלבד, ואין צריך לעשות
41 מעשה המוכיח שהם עומדים לשיבה.

42 מביאה הגמרא מחלוקת אמוראים בדיון זה: אִיתָמַר – נאמר בבית
43 המדרש מחלוקת אמוראים, כיצד יש להתיר את החריות בטלטול,
44 רַב אִמְר, קוֹשֵׁר את החריות מבעוד יום, כדי להוכיח שהם עומדים
45 לשיבה. וְשְׁמוּאֵל אִמְר, די אם הוא חוֹשֵׁב מבעוד יום לשבת עליהם
46 למחר. וְרַב אִסִּי אִמְר, יוֹשֵׁב עליהם מבעוד יום, ובכך מותר לטלטלם
47 אֵף עַל פִּי שְׁלֹא קִישֵׁר – (קשרם) וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא חִישֵׁב – שלא
48 חשב מבעוד יום לישב עליהם למחר, מפני שבישיבתו הוא גילה
49 דעתו שהם עומדים לכך.

50 מבררת הגמרא כמי סובר רב אסי: בְּשִׁלְמָא – מובנים דברי רב שאמר
51 שצריך דווקא לקשור, שכן הוּא דִּאִמְר בְּתִנְיָא קָמָא שיש לקשור את
52 חריות הדקל, וְדַבְרִי שְׁמוּאֵל שאמר חושב נָמִי מובנים, שכן הוּא
53 דִּאִמְר בְּרַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שדי בכך שיחשוב עליהם. אֵלָּא רַב
54 אִסִּי שאמר יושב, דִּאִמְר בְּמִאן – כאיזה תנא הוא סובר.

55 משיבה הגמרא: הוּא דִּאִמְר כִּי הָאִי תִנְיָא, תִּנְיָא – ששנינו בברייתא,
56 אנשים שיש להם מכה יוֹצֵאִין – רשאים לצאת בשבת לרשות הרבים
57 בְּפִקּוּזִין – פשתן סרוק, וְבִצִּיפָא – צמר מנופץ הניתנים על מכה
58 להגן עליה, בְּזִמְן שְׁצִיבְעָן – שטבל אותם (בְּשִׁמּוֹן) לרכבן וּבְרַבִּין

59 בְּמִשְׁחָה – קשר אותם בחוט, לכרוך אותם שלא ישמטו מהמכה.
60 שבכך שצבען בשמן, הוא מגלה דעתו שהם עומדים כדי להניחם על
61 המכה, שלא ישרטו בגדיי את המכה, כשאר הבגדים שמותר לצאת
62 בהם בדרך מלבוש, ואינם לשם רפואה. אבל אם לֹא צִבְעָן (בְּשִׁמּוֹן)
63 וְלֹא בְּרַבִּין בְּמִשְׁחָה, אִין יוֹצֵאִין בָּהֶם לרשות הרבים, שאין זה
64 מלבוש שמותר לצאת בו לרשות הרבים, אלא משא, שאסור
65 להוציאו. וְאוֹלָם אִם יוֹצֵא בָּהֶן שְׂעָה אַחַת מִבְּעוֹד יוֹם כשהם כרוכים
66 על מכתו, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא צִבְעָן וְלֹא בְּרַבִּין בְּמִשְׁחָה מבעוד יום,
67 מוֹתֵר לְצֵאתָ בָּהֶן, לפי שנעשו בכך כמלבוש. נמצא שהתנא ששנה
68 ברייתא זו סובר שאם השתמש בדבר מבעוד יום, מותר לטלטלו,
69 וכדעת רב אסי.

70 הגמרא מביאה ראייה מהמשנה לדעת רב אסי: אִתָּמַר רַב אִסִּי, אֵף
71 אֲנִי נָמִי תִנְיָא – אף שנינו במשנה (להלן קמא). כדעת רב אסי, שֶׁכֶּךָ
72 שְׁנִינִי, הִקְשָׁה שסתמו מוקצה מפני שהוא עומד ללבנים או להסקה,
73 שְׁהִיהָ מוֹנָה עַל גַּבִּי הַמִּטָּה במקרה שלא לצורך שכיבה, ורוצה
74 האדם לשכב עליו ולצורך כך עליו לשטוח את הקש, כדי שלא יהיה
75 צבור במקום אחד, ולא יהיה קשה, לֹא יִנְעֲנְעוּ בְּיָדוֹ – אסור לנענע
76 את הקש בידו, שכן הוא מוקצה ואסור בטלטול, אֲבָל מִנְעֲנְעוּ בְּגוּפוֹ
77 כלאחר יד. אֲבָל אִם הָיָה (עָלָיו) הקש מיועד לִמְאָכַל בְּהֵמָה ולא
78 לשם לבנים או הסקה, או שְׁהִיָּה עָלָיו בַּר או סְדִין מִבְּעוֹד יוֹם,
79 דהיינו ששכב עליו מבעוד יום, הקש אינו מוקצה וּמִנְעֲנְעוּ בְּיָדוֹ, אֵף
80 על פי שלא ייחוד את הקש לשכיבה, ולא חשב עליו מבעוד יום שיהיה
81 מוכן לשכיבה. שְׁמַעַי מִיָּנָה – מוכח מכאן, שאין צריך לייחד את
82 המוקצה לשימוש, אלא די בכך שהשתמשו בו לפני השבת, וכדעת
83 רב אסי שאמר שמותר לטלטל חריות אם ישב עליהן מבעוד יום אף
84 על פי שלא קשר ולא חישב.

85 בברייתא לעיל נחלקו רבן שמעון בן גמליאל ותנא קמא כיצד
86 מייחדים את המוקצה, דעת תנא קמא שיש לייחדו במעשה, ורבן
87 שמעון בן גמליאל סובר שדי לייחדו במחשבה. מבררת הגמרא מיהו
88 התנא שחולק על רבן שמעון בן גמליאל: וְאֵמֵן תִּנְיָא דְּפִלְגִי עָלֵיהָ
89 דְּרַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, בברייתא לעיל, וסובר שצריך לעשות
90 מעשה בבדי להתיר את טלטול המוקצה ולכן הצריך לקשור את
91 החריות. משיבה הגמרא: רַבִּי תִנְיָא בֶן עֲקִיבָא הוּא. ומצינו שכן
92 הוא סובר, רַבִּי אִתָּא – כשבא רַב דִּמִּי מארץ ישראל לבבל, הביא
93 שמועה מארץ ישראל שנאמר בה כך, אִתָּמַר וְעִירִי אִמְר – (בשם) רַבִּי
94 תִנְיָא בר חמא, פָּעַם אַחַת הִלָּךְ רַבִּי תִנְיָא בֶן עֲקִיבָא לְמָקוֹם אַחֵר,
95 וּמִצָּא חֲרִיזִית שֶׁל דָּקָל שֶׁנֶּדְרָם לְשׁוֹם עֲצִים – שקצצו להסקה,
96 וְאִמְר לָהֶם לְתַלְמִידָיו, צֵאוּ וְחִשְׁבוּ עליהם, כִּדִּי שְׁנִשְׁבַּע עָלֵיהֶן
97 לְמַחֵר, דהיינו שרבי חנינא בן עקיבא התיר לטלטל מוקצה על ידי
98 מחשבה בלבד. ואמר על זה זעירי, וְלֹא יִדְעָנָא – לא ידעתי מפני מה
99 התיר להם רבי חנינא במחשבה בלבד, אִי מִשׁוּם שְׁבִית הַמִּשְׁתָּה
100 הָיָה, אִי – או משום שְׁבִית הָאֲבֵל הָיָה. ומבארת הגמרא: מִדְּכָאִמְר
101 זַעִירִי שאינו יודע אִי בֵּית הַמִּשְׁתָּה הָיָה או בֵּית הָאֲבֵל הָיָה, מִשְׁמַע
102 שלא התיר רבי חנינא בן עקיבא במחשבה בלבד, אלא דִּקְאָא בֵּית
103 הָאֲבֵל או בֵּית הַמִּשְׁתָּה שיש טעם מיוחד להתיר זאת, ומשום
104 דְּמִירָדִי – שטרודים ולא יכלו לקשרם מבעוד יום, אֲבָל הָכָא –
105 במקום אחר, אין היתר למוקצה במחשבה בלבד, ורק אם קִשֵּׁר אִין
106 – מותר לטלטלם, ואם לֹא קִשֵּׁר, לֹא. נמצא שרבי חנינא בר עקיבא,
107 הוא זה שסובר שלא די במחשבה בלבד, אלא יש לעשות מעשה
108 המוכיח.

109 בזמן הגמרא רוב קרקעות הבית לא היו מרוצפות, והיה דרכם לכסות
110 רוק או צואה בעפר. אולם סתם עפר הבית מוקצה מחמת גופו, שאינו
111 עומד לשימוש. מבארת הגמרא כיצד אדם מייחד עפר לשימוש: אִתָּמַר
112 רַב יְהוּדָה, מְכַנִּים אֲדָם לביתו בערב שבת מִלֵּא קוֹפְתָּהּ – (מעט) עֶפֶר
113 לכסות בו צואה ורוק שבביתו, ומערה את העפר לארץ, וְעוֹשֶׂה בָּהּ
114 כֵּל צָרָבוֹ, שאין העפר מוקצה. דְּרִשׁ מִר זֻמְרָא מְשִׁמִּיה דְּמִר זֻמְרָא
115 רַבָּה, וְהוּא שִׁיחַד לוֹ כֶּרֶן זוֹרֵת, שאו ניכר שהוכן וכמי שעומד לכך,
116 אבל אם נתנו באמצע ביתו כשאר עפר הבית העומד לדריסת

58 שהנכם שואלים לגבי שבת בלבד. מבארת הגמרא את דבריו: לפיכך
59 קָסָבָר רב ששת שאף בחול אסור, מִשּׁוּם הַפְסֵד אוֹכְלִין, שהמשקה
60 הזב מהם נפסד והולך לאיבוד. שואלת הגמרא: לִימָא פְּלִיגָא
61 דְּשִׁמוּאֵל – האם נאמר ששמואל חולק על דברי רב ששת שאסור
62 לפצוע זיתים משום הפסד אוכלין, דְּאָמַר שִׁמוּאֵל, עוֹשֶׂה אֶדָם כָּל
63 צוֹרְבוֹ בַּפֶּת, בין להשתמש בה כגון לטלטל חפץ על ידי הפת, בין
64 לפוררה ולהמחותה בתבשיל רותח וכדומה. דוחה הגמרא: אֲמַרִי, לא
65 נחלקו שמואל ורב ששת, אלא יש לחלק, פֶּת לֹא מְאִימָא – אינה
66 נמאסת כשמשתמש בה לצרכיו, ואין בה אלא משום ביזוי אוכלים
67 שהותר לצורך האדם, אולם הִנֵּי מְאִימָא – הזיתים הללו משקה הזב
68 מהם בהכאה נמאס ונפסד, ולפיכך אסור לעשות כן אפילו לצורך.
69 אגב הנידון לעיל על רחיצה ב'ברדא', דנה הגמרא האם ראוי לאדם
70 לייפות עצמו. מספרת הגמרא: אֲמִימָר וְיָמָר וּזְמִירָא וְרַב אִשִּׁי הָווּ
71 יָתִבִּי – ישבו ביחד בשבת, אִייתוּ לְקַמְיָהוּ – הביאו לפניהם ממרקחת
72 ה'בְּרִדָא'. אֲמִימָר וְרַב אִשִּׁי מָשׁוּ – רחצו בו ידיהם, ואילו מָר וּזְמִירָא
73 לֹא מָשָׂא – לא רחץ. אֲמַרְוּ לֵיהּ אֲמִימָר וְרַב אִשִּׁי למר זוטרא, מדוע
74 אינך רוחץ, וכי לֹא קָבַר לָהּ מָר לְהָא דְּאָמַר רַב שְׁשֶׁת, בְּרִדָא שְׂרִי
75 לרחוץ בו בשבת. השיבם רב מרדכי: אֲמַר לְהוּ רַב מְרִדְכִי, בַּר מִינִיה
76 דְּמָר – אל תלמדו מדברי מר זוטרא לאסור רחיצה בשבת בברדא,
77 שטעמא של מר זוטרא הוא מחוץ לנידון זה. דְּאִפִּילוּ בַּחלוּ נָמִי לֹא
78 קָבַרְדָא לֵיהּ – לפי שגם בימות החול סובר מר זוטרא שאין לרחוץ
79 במרקחת זו, כִּין שְׂקָבָר לָהּ כִּי הָא דְּתַנָּיָא בְּבִרְיָא, מְגַר – מפרר
80 אֶדָם גְּלָדִי צוֹאָה – מלמולי זיעה יבשים, וְגִלְדִי מְבָה – קרום פצעים
81 יבשים שְׁעַל בְּשָׂרוֹ, בְּשָׂבִיל צַעֲרִי – אם יש לו צער מהם, אבל אִם
82 רוצה לגרם בְּשָׂבִיל לִיְפּוּת את עצמו, אֲסוּר, משום שנאמר (דברים כב
83 ה) לֹא יִלְבַּשׁ גִּבֹּר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה, ואיסור זה כולל כל התייפות
84 שנוהגות בו הנשים. ואף ברדא. כִּין שרוחץ בה כדי ליפות עצמו
85 אסור. שואלת הגמרא: וְאִינְהוּ בְּמָאן קָבְרוּהּ – כשיטת מי סברו
86 האמוראים שרחצו בברדא. משיבה הגמרא: הם סברו כִּי הָא דְּתַנָּיָא
87 בְּבִרְיָא, רִיחִין פְּנִיָּו דִּינִי וְרִנְלִיָּו כְּכָל יוֹם, בְּשָׂבִיל כְּבוֹד קוֹנֵן,
88 שהאדם נברא בצלם אלהים, שנאמר (בראשית טו א) כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים
89 עָשָׂה אֶת הָאָדָם, וכשמכבד את גופו הרי הוא מכבד את קונו, מִשּׁוּם
90 שְׁנִיאָמַר (משלי טו ד) 'כָּל פֶּעַל ה' לְמַעֲנֵהוּ' – הכל עשה ה' בשביל
91 שיקלסוהו, ואף את ענין היופי עשה ה' לכבודו. ומבירייתא זו אנו
92 למדים שאף אם רוחץ כדי לייפות עצמו מותר.
93 שנינו במשנה: רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, קוֹפָה שֶׁטָּמֵן בָּהּ הַקְדֵּרָה
94 בתוך גִּזִּי צִמָּה, מְטָה עַל צִדָּהּ וְנוֹטֵל, שְׂמָא יוֹטֵל וכו' ואינו יכול
95 להחזיר, וחכמים אומרים נוטל ומחזיר.
96 מבארת הגמרא במה נחלקו: אֲמַר רַבִּי אֲבָא אֲמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אִשִּׁי
97 (אֲמַר רַב), הַכֹּל מוֹדִים – אף חכמים מודים, שְׂמָא נטל את הקדרה
98 מהקופה, וְנִתְקַלְקְלָה הַגּוּמָא, שנפלו גִּזִּי הצמר למקום מושב
99 הקדרה, שְׂאִסוּר לְהַחֲזִיר את הקדרה למקומה שבכך משולטל את
100 הגִּזִּים שהם מוקצה. מקשה הגמרא על דבריו: תַּנֵּן במשנתנו,
101 וְחֲכָמִים אוֹמְרִים אינו צריך להטות את הקופה אלא נוטל את
102 הקדרה מן הקופה בעודה זקופה וּמַחֲזִיר, ומשמע שרבי אלעזר בן
103 עזריה סובר שאסור להחזיר. הִיכִי דְּמִי – באיזה אופן נחלקו התנאים,
104 אִי באופן דְּלֹא נִתְקַלְקְלָה הַגּוּמָא, שְׂפִיר קָא אֲמַרִי רַבִּנֵּן שִׁיכּוּל
105 להחזיר, ומה טעמו של רבי אלעזר בן עזריה. אֲמַר לָאו – אלא על
106 כרחנו לפרש שחכמים התיירו להחזיר אף על פִּי דְּנִתְקַלְקְלָה הַגּוּמָא.
107 וקשה על רבי אבא שאמר שבנתקלקלה הגומא לדברי הכל אסור
108 להחזיר. מתרצת הגמרא: לֹא מוכח מהמשנה שחכמים התיירו להחזיר
109 בנתקלקלה הגומא. אלא לְעוֹלָם מדובר במשנה דְּלֹא נִתְקַלְקְלָה
110 הגומא, וְהָא בְּחֻשְׁשִׁין קְמִיפְלִיגִי – ובאן נחלקו לענין ליטול
111 לכתחילה ללא הטיה, האם צריך לחשוש שמא תתקלקל הגומא, מָר
112 – רבי אלעזר בן עזריה קָבַר, אם יטול הקדרה בעוד הקופה זקופה
113 חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא נִתְקַלְקְלָה – תתקלקל הַגּוּמָא בנטילתה, וכשיחזירה
114 יטלטל את הגִּזִּים, לפיכך לא יטול אלא בהטיה. וְיָמָר קָבַר – וחכמים

1 נִזִּיר האסור בגילוח השער, חוֹפָה – רשאי לחפוף את ראשו, דהיינו
2 לשפשף שערו בנתר ובחול להחליקו וּמִפְסָפִס – וכן רשאי לפסס
3 את שערו, דהיינו להפרידם זו מזו, ואף שיתכן שבעת החפיפה
4 והפספוס הוא ישיר שיער, אין בזה איסור, כִּין שאינו מתכוין לכך.
5 אֲכָל לֹא סוֹרֵק במסרק, לפי שבדאי ישיר שיער. והתנא של המשנה,
6 בהכרח רבי שמעון הוא, שכן רבי שמעון הוא זה שמתיר דבר שאינו
7 מתכוין. נמצא שרבי שמעון סובר, שחפיפת הראש בנתר וחול אינה
8 משירה בודאי את השער, ולכן מותר לנזיר לחפוף בהם. ואם כן, ודאי
9 שכך סובר רבי שמעון גם לגבי כל אדם בשבת, שמותר לו לחפוף
10 ראשו בנתר וחול, שהלא דִּין הנזיר בכל יום שזה לדין כל אדם
11 בשבת, ששניהם אסורים בהשרת השיער.
12 ולפי זה לא יתכן לומר שהבירייתא שהתירה לחפוף כלים בנתר וחול
13 סוברת כרבי שמעון, שהלא ברייתא זו אסרה לחפוף שער ראשו, ורבי
14 שמעון מתיר. ולא נוכל אם כן לפרש שהבירייתא נחלקו במחלוקת
15 רבי יהודה ורבי שמעון.
16 הגמרא מבארת את המחלוקת בין הבירייתא (לעיל ע"א) באופן אחר:
17 אֲמַר הָא וְהָא – גם התנא שמתיר לגרד כלי כסף בנתר וחול, וגם
18 התנא שאוסר זאת, סוברים שדבריהם בשיטת רַבִּי יְהוּדָה הִיא,
19 הסובר שדבר שאינו מתכוין אסור. וְהִרִי תַנָּאִי – שני התנאים נחלקו
20 אֲלֵיבָא – לפי שיטתו דְּרַבִּי יְהוּדָה. הִיא תַנָּא אֲלֵיבָא דְּרַבִּי יְהוּדָה –
21 תנא זה שאסר לפי שיטת רבי יהודה קָבַר שלפעמים נתר וחול גָּרִיר
22 – ממחק את כלי הכסף, והרי רבי יהודה סובר שדבר שאין מתכוין
23 אסור. וְהִיא תַנָּא אֲלֵיבָא דְּרַבִּי יְהוּדָה – ותנא זה שהתיר לפי שיטת
24 רבי יהודה קָבַר שנתר וחול לֹא גָּרִיר את כלי הכסף כלל, וגם לדעת
25 רבי יהודה הדבר מותר, שאין כאן משום ממחק.
26 מקשה הגמרא: בְּמָא אוֹקִימָתָא – במה העמדת וביארת את
27 הבירייתא המתירה לשפשף כלי כסף בנתר וחול, בְּרַבִּי יְהוּדָה, אם כן
28 אֲיִמָא סִיפָא – אמור ובאר את הסיפא של הבירייתא, ששנינו בה, 'לא
29 יחוף בהן' – בנתר וחול שער, אֲכָל לחוף בהם את פְּנִיָּו דִּינִי וְרִנְלִיָּו
30 מוֹתָר'. ואם ברייתא זו עוסקת בדעת רבי יהודה, יש להקשות, כיצד
31 מותר לחוף בהם את פניו. הָא מְעַבְרִי – הלא הוא מעביר ותולש את
32 שְׂעָרָהּ הזקן. מתרצת הגמרא: אֲיִבְעִיתָ אִימָא – אם תרצה תוכל ליישב
33 זאת שהבירייתא עוסקת בְּרִחִיצַת פְּנִיָּו של קָמָן, וְאֲיִבְעִיתָ אִימָא
34 שהבירייתא עוסקת בְּאִשָּׁה, וְאֲיִבְעִיתָ אִימָא שהבירייתא עוסקת
35 בְּפָרִיס, שכל אלו אין להם זקן ולפיכך מותר לחפוף את פניהם.
36 הגמרא מפרטת מינים שמותר לחפוף בהם את פניו: אֲמַר רַב יְהוּדָה,
37 עֹפֶר לְבִינְתָא – אבקת לבינה כתושה, שָׂרִי – מותר לרחוץ בה פניו
38 בשבת, ואינו חושש להשרת שיער, אפילו אם יש לו זקן. אֲמַר רַב
39 יוֹסֵף, בּוֹסְפָא דְּיִסְמִין – פסולת שומשמן שָׂרִי – מותר לחוף בה.
40 אֲמַר רַבָּא, עֹפֶר פְּלִפְלִי שָׂרִי – מותר לחוף באבקת פלפלים שחוקים.
41 הגמרא מבארת דִּין תערובת של דבר המשיר שיער, עם דבר שאינו
42 משיר שיער: אֲמַר רַב שְׁשֶׁת, בְּרִדָא שָׂרִי – מותר לרחוץ פניו בברדא.
43 מבררת הגמרא: מָאִי בְּרִדָא. משיבה הגמרא: אֲמַר רַב יוֹסֵף, תערובת
44 המורכבת מִתְּלִיתָא אֲחֵלָא – שליש משורש עשב ששמו אהל,
45 העשוי ללבן ולצחצח ומשיר את השיער, וְתִלְתָא אָפָא – ושלש
46 הדס, וְתִלְתָא סִינְגִּי – מִין עשב שיש לו שלשה עלים, אבל אם יש
47 בה יותר משליש שורש אהל, אסור לחפוף בו, מפני שהוא משיר את
48 השיער.
49 מביאה הגמרא דעה החולקת: אֲמַר רַב נַחֲמִיָּה בַּר יוֹסֵף, כָּל הִיכָא
50 דְּלִיבָא רובָא אֲחֵלָא שְׂפִיר דְּמִי – כל שאין בתערובת רוב משורש
51 אהל, אפילו יש בה יותר משליש ממנו, אינו משיר את השיער ומותר
52 לחפוף בו פניו בשבת.
53 הגמרא דנה בשאלה בהלכות שבת, וממנה נתגלגל נידון בענין הפסד
54 אוכלין. מסתפקת הגמרא: בְּעוּ מִינִיה מִרְבִּי שְׁשֶׁת, מַהוּ לְפַצּוֹעַ זִיתִּים
55 – להכותם על סלע בְּשִׁבְתָּ – כדי למתק ממירותם, האם יש לאסור
56 משום הכשרת ותיקון אוכל בשבת או לא. השיבם רב ששת: אֲמַר
57 לְהוּ, וְכִי בַּחלוּ מִי הִתִּירוּ – וכי בימות החול מותר לפצוע זיתים,

לא משום איסור בלאים בכרם, משום שאין זה שתילה, ולפיכך אף
אם לא היו מקצת עליו מגולים מותר, וכן אינו חושש לא משום
שביעית, שאם היתה שנת השמיטה אינו חושש לאיסור זריעה, ולא
משום מעשר – אינו צריך לעשר את הגידולים שנוספו עליהם שהרי
זה בנוסף על התלוש, ונזקקין בשבת – אם היו מקצת העלים מגולים,
מותר בשבת לאחוז בעלים המגולים וליטלם, ואף שהעפר זו מאליו,
שאינו זה אלא טלטול מן הצד. והוא הדין בסליקוסתא וסכין, שיכול
ליטלם בשבת אף שלא נעץ ושלף מבעוד יום, וקשה על רב הונא
ושמואל שאסרו זאת. מסיקה הגמרא: תיובתא.

משנה

המשנה ממשיכה לפרט דיני הטמנה. מבארת המשנה דין הטמנה
בשבת עצמה: לא בפהו – לא הטמין את הקדירה בערב שבת מבעוד
יום, לא יבסנו משתחשף אף בדבר שאינו מוסיף הבל, שאסור
להטמין בשבת כלל, גזירה שמא כשיבא להטמין ימצא שנצטננה
קדירתו וירתיחה, ונמצא מבשל בשבת.
מביאה המשנה אופן שמתיר להטמין בשבת: אם בפהו מבעוד יום
ונתגלה הכיסוי, מותר לכפותו בשבת, שלא אסרו אלא להטמין
בתחילה בשבת.

מבארת המשנה דין הטמנת מים צוננים כדי שלא יתחממו: מכלא
אדם בשבת את הקיתון במים צוננים, ונותן לתחת הכר או תחת
הכפת כדי לשמור צינתם שלא יתחממו מדום הקיץ והחמה.

גמרא

הגמרא דנה אודות הטמנת צונן בשבת: אמר רב יהודה אמר
שמואל, מותר להטמין את התבשיל הצונן בשבת כדי לשמור
צינתו, ולא חוששים שמא יבוא להטמינו על מנת לחממו.
מבשרת הגמרא מה חידושו של שמואל: אמר רב יוסף, מאי קא
משמע לן שמואל, הנינא – הלא שנינו כבר במשנתנו, מכלא אדם
קיתון של צונן ונותן תחת הכר או תחת הכפת. מתרצת הגמרא:
אמר רבי אבהו, טובא קא משמע לן – חידוש רב משמיענו שמואל,
דאי ממתניתין הוה אמרינא – שאם ממשנתנו היה אפשר לומר, דהני
מילי – שדברים אלו, כלומר, ההיתר להטמין צונן אמור רק בדבר
שאין דרכו להטמין אותו כדי לחממו, וכגון מים צוננים שההטמנה
תחת כר ובכסת אינה מועילה לחממם, אבל דבר שדרכו להטמין כדי
לחממו, כגון תבשיל, לא יטמינו אף לשמור צינתו שמא יבא להטמינו
כדי לחממו, קא משמע לן שאף תבשיל צונן מותר להטמין.

מביאה הגמרא דעה החולקת על שמואל: אמר רב הונא (אמר רב)
[אמר רבי], אסור להטמין את הצונן בשבת. מקשה הגמרא סתירה
בדברי רבי: והתניא, רבי התיר להטמין את הצונן. מתרצת הגמרא:
לא קשיא, הא – זה שאסר רבי להטמין היה מקמייה דלישמייעה –
לפני ששמע מרבי ישמעאל ברבי יוסי להתיר, והא – זה שהתיר
היה לבתר דלישמייעה – לאחר ששמע מרבי ישמעאל ברבי יוסי.
שכן היה מעשה, כי הא דרבי – ישר רבי ואמר, אסור להטמין את
הצונן. אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי, אבא – אבי רבי יוסי
התיר להטמין את הצונן. אמר רבי, אם כך בבר הורה זקן – רבי
יוסי להתיר, חוזר אני מדברי.

הגמרא מציינת את החיבות ששררה בין החכמים, הניכרת ממעשה
זה: אמר רב פפא, בא וראה כמה מחבבין רבי ורבי יוסי זה את זה,
שהרי אילו רבי יוסי היה קיים, היה כפוף ויושב לפני רבי כאחד
מתלמידיו, ומנין שכן, דהא רבי ישמעאל ברבי יוסי דמכלא מקום
אבותיו הוה, כלומר, שהיה גדול וחשוב כאביו, ואף על פי כן היה
כפוף ויושב לפני רבי מפני כבוד הנשיאות, ומסתבר שגם רבי יוסי
היה עושה כך ויושב כפוף לפני רבי, ולא היה מורה בפניו אף על פי
שהיה גדול ממנו, וקאמר – ואף על פי כן כיבד רבי את רבי יוסי
באומרו בבר הורה זקן, ופסק כמותו.

הנהגת רב נחמן בענין הטמנת צונן בשבת, ובענין בישולי נכרים.
מספרת הגמרא: אמר רב נחמן לדרו עבדיה – לעבדו ששמו
דרה, אממין לי צונן בשבת. ועוד אמר לו, אייתי לי מיא דאחים
קפילא ארמאה – הבא לי מים שחימם נחתום נכרי, ללמדנו שאין
בוה משום איסור בישולי נכרים וביום חול היה. מספרת הגמרא: שמע
זאת רבי אמי ואיקפד, שסבר שלא היה ראוי לו להקל בזה.

דנה הגמרא מדוע הקפיד רבי אמי: אמר רב יוסף, מאי מעמא
איכפד רבי אמי, הרי ברכותיה עבדי – על פי הוראת רבותיו נהג רב
נחמן. דא – בדין אחד נהג ברב, וחדא בשמואל, כשאמר להטמין
צונן נהג בשמואל, דאמר רב יהודה אמר שמואל, מותר להטמין
את הצונן. וכשביקש מים שחימם הנכרי נהג ברב, דאמר רב
שמואל בר רב יצחק אמר רב, כל דבר שהוא ראוי להיות נאכל
במות שהוא חי – ללא בישול, כגון דגים קטנים מלוחים, אף אם
בשלו נכרי, אין בו איסור משום בישולי נכרים, שלא הועיל הנכרי
כלום ואין זה נחשב כבישול, ומים ראויים לשתיה כמות שהן. מתרצת
הגמרא את דעת רבי אמי: (הוא) – רבי אמי שהקפיד ברב, שאדם
השוב שאני, ויש לו להחמיר על עצמו בדברים שנראה לאנשים שיש
בהם איסור כדי שלא ילמדו ממנו להקל יותר.

אסרו חכמים להטמין קדרה של חמין בשבת אפילו בדבר שאינו
מוסיף הבל, כמובא לעיל. הברייתא מונה אופנים שהתירו חכמים
להטמין בשבת, או לשנות את צורת ההטמנה שהיתה מערב שבת:
תנו רבנן, אף על פי שאמרו אין מוטמין אפילו בדבר שאינו מוסיף
הבל, משתחשק, שמא ימצא את קדרתו צוננת וירתיחה בשבת, אם
בא להוסיף בשבת כיסוי על כיסוי מוסיף, שכיון שהקדרה טמונה
כבר, אין לחשוש שמא ימצאנה צוננת.

מביאה הברייתא אופן נוסף של הוספת חום על ידי החלפת ההטמנה.
אומרת הברייתא: הרוצה לשנות את החום של ההטמנה, ביצר הוא
עושה, רבן שמעון בן גמליאל אומר, אם הטמין בערב שבת בסדינים
של פשתן, ורוצה עכשיו לשמור את החום טוב יותר, נוטל את
הסדינים של פשתן מעל הקדרה ומניח במקומם את הגלופקריין –
כסות של צמר, השומרים את החום יותר מסדינים של פשתן. או אם
כיסה בימות החמה בכסות של צמר וחושש שמא יקדיח תבשילו
מחמת רוב הכיסוי, נוטל את הגלופקריין ומניח את הסדינים.

מביאה הברייתא קולא נוספת בדיני הטמנה: וכן היה רבן שמעון בן
גמליאל אומר קולא נוספת בדיני הטמנה, לא אסרו להטמין בשבת
אלא אותו מיחם שחימם בו את המים בערב שבת, שמא יבוא
להרתיחה, אבל אם פניה את המים החמים בשבת ממיחם למיחם
אחר, מותר להטמין בשבת את המיחם השני בדבר שאינו מוסיף
הבל, שבאופן זה אין לגזור שמא יבוא להרתיח. מבארת הגמרא
מדוע אין לחשוש שמא ירתיח: השתא – הרי עכשיו כשפניה ממיחם
למיחם אקורי קא מקיר לה – מקרר הוא בכך את המים, ארתוחי
קא מירתח לה – וכי שם מקום לחושש שיבוא להרתיחם כדרך
שחוששים בכל הטמנה בשבת, לפיכך לא גזרו.

מביאה הברייתא דין נוסף בהטמנה: אם טמן סביבות הקדירה וביסה
על פיה בדבר הניטל בשבת – שאינו מוקצה ומותר לטלטלו, או
שמן סביבות הקדירה בדבר מוקצה שאינו ניטל בשבת, וביסה על
פיה בדבר הניטל בשבת, הרי זה ניטל ומחזיר – מגלה את הכיסוי
שהוא ניטל בשבת, ואוחז בקדירה ומוציאה ומחזירה אחר כך. אבל
אם טמן סביבות הקדירה וביסה על פיה בדבר מוקצה שאינו ניטל
בשבת, או אפילו שמן סביבות הקדירה בדבר הניטל בשבת,
וביסה על פיה בדבר שאינו ניטל בשבת, אם היה פי הקדרה מגולה
מקצתו שלא כיסה את כולה, הרי הוא ניטל את הקדרה על ידי
שמוחק במקום המגולה ומטה אותה על צידה ומנערה עד שהכיסוי
נופל מאיליו, ומחזיר אותה אחר כך למקומה. ואם לאו – שלא היה
מגולה מקצתו,

שבת דף נא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קלא

1 אינו נזכר ומחזיר, כיון שאין לו במה לאחזה.
2 ממשיכה הברייתא: רבי יהודה אומר, נעורת של פשתן דקה –
3 פסולת דקה הנופלת מן הפשתן כשמנפצים אותו, הרי היא כזבל
4 בהמות, המבואר במשנה (לעיל מה) שהוא מוסיף הבל, ואין טומנים בה
5 אפילו מבעוד יום.
6 בדרך אגב מביאה הברייתא דין הנחת כלי על גבי כלי חם בשבת:
7 מניחין מים – כלי מנחושת ובו מים חמים על גבי מים אחר שהם
8 יותר בשבת, וקדרה של חרס ובה תבשיל חם על גבי קדרה, אבל
9 לא מניחים קדרה על גבי מים ולא מים על גבי קדרה, משום
10 שהקדרה כמה יותר ומוסיפה חמימות במים, ולא הותר אלא
11 לשמור את החום.
12 ממשיכה הברייתא: וסותם בשבת את פיה ופי המים או
13 הקדרה בנצק הנילוש מבעוד יום, כדי להדק את הקדרה עם כיסויה
14 לשמור חומה.
15 מבארת הברייתא באיזה אופן הותר להניח מים על גבי מים: ולא
16 התירו להניח מים על גבי מים כאשר המים שבעליון צוננים
17 בשביל שיהיו – שיתחמו מימיו מחומו של התחתון, אלא רק
18 כאשר גם המים שבעליון חמים ומניחים בשביל שיהיו משומרים –
19 להעמיד את חומם שלא יצטננו.
20 מביאה הברייתא מחלוקת בענין הטמנת צונן: וכשם שאין מומנין
21 את החמין בשבת, כך אין מומנין את הצונן תחת הכר או תחת
22 הכסת כדי שלא יתחמו מחום הקיץ והחמה, גזירה שמא יבוא
23 להטמין אף את החמין. רבי התייר להטמין את הצונן.
24 הברייתא מבארת דין ריטוק שלג וקרח בשבת: ואין מרזקין
25 (מרסקים) לא את השלג ולא את הקרח – קרח ממים שנקפאו
26 בשבת, בשביל שיהיו מים משום שדומה הדבר למלאכה, שנראה
27 כאילו הוא בורא ומוליד את המים הללו. מבארת הברייתא כיצד
28 ניתן להפשירים: אבל נותן הוא את השלג או את הברד לתוך הכוס
29 של יין או מים כדי לצננם בימות החמה, או לתוך הקערה, ושם הם
30 נימוחים מאליהם ואינו חושש לאיסור, שמאחר שנמס לתוך משקים
31 ולא ניכר מה שנמס אינו נראה כבורא את המים.
32 הדרן עלך במה מומנין
33 פרק חמישי – במה בהמה
34 משנה
35 כשם שמצוה אדם לשבות בעצמו ממלאכה בשבת, כך הוא מצוה
36 על שביית בהמתו. ולכן עליו למנוע ממנה לצאת לרשות הרבים
37 כשהיא נושאת משא, משום מלאכה הוצאה מרשות לרשות. ומכל
38 מקום, הבהמה יוצאת כשעליה דבר שבו היא משתמרת ביד בעליה,
39 שזה אינו נחשב משא.
40 מבררת המשנה: כמה – באלו דברים הבהמה יוצאה – מותר שתצא
41 בהם בשבת לרשות הרבים, וכמה – ובאלו דברים הבהמה אינה
42 יוצאה – אסור שתצא בהם. יוצא הנמל באפסר, ונאקה ונקבת
43 הגמל יוצאת בחטם, ולובדקים יוצאים בפרומקניא, וסוס יוצא
44 בשיר. שבאלו דרכים להשתמר, ולכן אינם נחשבים משא.
45 מוסיפה המשנה: וכל פגלי השיר – בעלי חיים שדרכם לצאת בשיר
46 לנוי, כגון כלבים של ציידים וחיות קטנות, יוצאין בשיר, ונמשכין
47 בחבל בששיר.
48 מתוך ששנה התנא דין שיר לענין שבת, מוסיף ומלמדנו את דינו
49 לענין טהרה: ואם נטמא השיר, מין עליהן – על השירים) מי חטאת
50 ומזבלין – ומטביל את השירים במקומן – בעודם בצואר הבהמה,
51 ואינו צריך להסיר מעליה לפני ההזאה או הטבילה.

גמרא

52 שנינו במשנה, שנאקה יוצאת בחטם. מבררת הגמרא את פירוש
53

54 הדברים: מאי נאקה בחטם – מהי נאקה ומדוע חטם שבו היא יוצאת.
55 משיבה הגמרא: אמר רבה בר בר חנה, נאקתא חיוורת – נאקה
56 לבנה בוממא דפרולא – יוצאת בטבעת ברזל הנתונה בנקב
57 שבחוטמה. שבה היא משתמרת ביד בעליה (ציור ג). שטבעה של
58 נאקה זו לברוח ולכן קשה לשומרה, והיא צריכה שמירה מעולה
59 יותר מן הזכר, שהזכר די לו באפסר ובו הוא יוצא, ונקבה זו אינה
60 משתמרת באפסר אלא בטבעת זו.
61 שנינו במשנה: ולובדקים יוצאים בפרומקניא. מבארת הגמרא: אמר
62 רב הונא, פירוש דברי המשנה, חמרא לובא – חמור לובי (ממדינת
63 לוב) בפני דפרולא – יוצא ברסן העשוי מברזל, מפני שהוא חמור
64 משובח וזקוק, וזו שמירתו הראויה.
65 אגב הנידון בשמירתו של חמור לובי, מביאה הגמרא מעשה: לוי
66 שדר וזוי לבי חוואי למיוזן ליה חמרא לובא – לוי שלח מעות
67 לאנשי בי חוואי כדי שיקנו לו בהם חמור לובי שהוא משובח, ואנשי
68 בי חוואי לא רצו לקנות לו מפני שהיו רחוקים ממנו, והיה קשה להם
69 לשלוח חמור למרחק כה רב, ולכן צרו – צררו את מעותיו, ושדרו
70 ליה שיערי – ושלחו לו את צרור מעותיו עם שעורים בתוכו, למימר
71 דניגרי דחמרא שיערי – לרמז לו שפסיעותיו של החמור טובות על פי
72 מאכלו, ואף חמור שאינו לובי אם יאכלנו תמיד שעורים, שהוא
73 מאכל טוב לחמור, יהיה משובח כחמור לובי.
74 הגמרא שבה לדברי המשנה, שגמל יוצא באפסר, ונאקה שהיא קשה
75 להשתמר יוצאת בחטם שזו שמירה מעולה יותר, ומביאה את שאלת
76 התלמידים לפני רבי, מה הדין באופן הפוך, גמל בחטם ונאקה
77 באפסר: אמר רב יהודה אמר שמואל, מחליפין היו התלמידים
78 בשאילתם לפני רבי, של זו בזה – נאקה באפסר וגמל בחטם, כזה –
79 מה הדין, האם גם באופן זה מותר שיצא, או שבאופן זה נחשב משא
80 ואסור. אמר להם רבי לתלמידים, נאקה באפסר לא תיבעי לה – אין
81 להסתפק האם יוצאת, שגמל לא מוטריא פיה משאוי הוא – שכיון
82 שהנאקה טבעה לברוח ואינה נשמרת על ידי האפסר, הוא נחשב
83 כמשא על גבה ואינה יוצאת בו. כי תיבעי לה – היכן יש להסתפק,
84 נמל בחטם מאי – מה הדין, האם נאמר שגמל דסני ליה באפסר
85 משאוי הוא – שכיון שמוסיף לשמירתו אפסר, ואינו צריך באפסר
86 מעולה של חטם, נחשב החטם משא ואינו יוצא בו, או דילמא – שמא
87 נאמר, נמירותא יתירתא לא אמרינן משאוי הוא – שמירה מעולה
88 יותר ממידת הצורך אין אומרים שהיא נחשבת משא, ויוצא בו.
89 מוסיף שמואל ומביא את מה שדנו לפני רבי, בספק האם שמירה
90 יתרה נחשבת משא: אמר לפניו – (לפני רבי) רבי ישמעאל ברבי
91 יוסי, כך אמר אבא – אבי, רבי יוסי, ארבע בהמות יוצאות
92 באפסר, הפוס והפרד והנמל והחמור, משום שאפסר הוא שמירתם
93 הראויה. ויש לדקדק, בהמות אלו שמנה רבי יוסי שיוצאות באפסר,
94 למעוטי מאי – מה בא למעט, האם לאו – (לא) בא למעוטי – (למעט)
95 שלא יצא נמל בחטם, וכך אמר, ארבע בהמות אלו די להן בשמירת
96 אפסר, ולכן אסורות לצאת בשמירה מעולה יותר, והגמל שנמנה
97 בבהמות אלו לא יצא בחטם, ששמירה יתירה נחשבת משא. אמר לו
98 רבי, יש לדחות את ההוכחה, שרבי יוסי לא בא למעט שגמל לא יצא
99 בחטם, אלא בא למעוטי – (למעט) שנאקה לא תצא באפסר, וכך
100 אמר, שרק ארבע בהמות אלו יוצאות באפסר, מפני שהן נשמרות על
101 ידו, אבל נאקה שאינה נשמרת על ידי אפסר וכפי שהתבאר לעיל,
102 שהיא צריכה שמירה מעולה יותר, לא תצא בו. אבל גמל יש לומר
103 שיוצא בחטם, ששמירה יתירה אינה נחשבת משא.
104 פושטת הגמרא ספק זה מברייטא: בבתניתא תנא – בברייטא שנינו,
105 לובדקים – (חמור לובי) ונמל יוצאין באפסר. ויש ללמוד מכאן,
106 שהגמל יוצא דווקא באפסר ולא בחטם, מפני שחטם הוא שמירה
107 יתירה, ושמירה יתירה נחשבת משא ואסור לצאת בה.
108 הגמרא תולה את הנידון אם שמירה יתירה נחשבת משאוי במחלוקת
109 תנאים: בתנאי – דבר זה שהסתפקו בו לפני רבי, אם שמירה יתירה
110 נחשבת משא או לא, יש לתלותו במחלוקת תנאים. שכן שנינו
111 בברייטא, אין חיה יוצאה לרשות הרבים בסוגר – (קולר של חבל),

1 **דְּאִיתוּבָה דְּעִתִּיָּה** – כדי שתתיישב דעתו, שידע שלא התכוונתי
2 להקדימו, אלא החמור עשה זאת מעצמו. **אָמַר לִיה** [לרבה בר רב
3 הונא], שנינו שחמור יוצא באפסר, שבו הוא משתמר. ויש ללמוד
4 מכך שבשמירה מעולה יותר, כגון בפרומביא – [ברסן של ברזל], אינו
5 יוצא. ויש לשאול, **חֲמור שְׁעָסְקוּ רַעִים** – שהתנהגותו רעה, וצריך
6 שמירה מעולה יותר משאר חמורים, כגון חמור זה שלי, מהו – מה
7 דינו, האם מותר לו לצאת **בְּפִרְזוֹ בְּשִׁבְתָּה**, שאין זו שמירה יתירה
8 עבורו. ובשאלתו זו בא לוי להודיע לרבה בר רב הונא שחמורו שונה
9 משאר חמורים בכך שעסקיו רעים, ויבין שמה שהקדימו אינו מדעתו
10 אלא החמור עשה זאת מעצמו. **אָמַר לִיה** – השיב לו רבה בר רב
11 הונא ללוי על שאלתו, **הָכִי אָמַר אֲבוֹךָ מִשְׁמִירָה דְּשִׁמוּאֵל** – כך אמר
12 אביך – [רב הונא בר חייא] בשם שמואל, **הֲלָכָה בְּחֲנִינְיָא** שאמר שחיה
13 יוצאת בסוגר, שהוא סובר ששמירה יתירה אינה נחשבת משא, ואם
14 כן, אף חמור רגיל, שפרומביא היא שמירה יתירה עבורו, יוצא בו
15 בשבת, ובודאי חמור זה שעסקיו רעים מותר לצאת בו.

16 עז אינה יוצאת באפסר, משום שראשה דק ושאינו רחב יותר
17 מצוארה ואינו מחזיק את האפסר במקומו שבצוארה שלא יצא,
18 וטבעה שכאשר אחוזים אותה היא קופצת לצדדים כדי להתנתק
19 מהאחיזה, וחששו חכמים שמא על ידי כך יסור האפסר, והאוחז לא
20 יבחין וימשיך לאחוז בו בהליכתו, ועיבירו ארבע אמות ברשות
21 הרבים. הגמרא מביאה אופן שאוחז עז באפסר ואין בו חשש כזה:
22 **תָּנָא רַבִּי** – [שנו ברייתא בבית מדרשו של] **מִנְשֵׁיָא**, עוֹ שֶׁחֶקֶק לָהּ
23 נֶקֶב בֵּין קַרְנֶיהָ, **יוֹצֵאתָ בְּאִפְסָר** התחוב בנקב זה בַּשִּׁבְתָּה, משום
24 שבאופן זה אין חשש שיסור האפסר, שלא חששו חכמים לכך אלא
25 באופן של קשירה סתם.

26 מסתפקת הגמרא: **בְּעִי** – [הסתפק] **רַב יוֹסֵף**, אם תִּחַב לָהּ את האפסר
27 בַּקְּנָה, שקשר את שער הזקן ועשה בו כמין נקב ובו תחב את
28 האפסר, ובא להוציאה כך בשבת, מהו – מה הדין, האם יש לחוש
29 באופן זה להסרת האפסר. מבאר רב יוסף את צדדי הספק: **כִּיּוֹן דְּאִי**
30 **מִנְתַּח לָהּ פְּאִיָּה לָהּ** – כיון שאם תקפוץ ותתנתק כדרכה יכאב לה
31 בובנה, שהאפסר תחוב בזקן ויתלשו משערויה על ידי הקפיצה, לכן
32 **לֹא אֵתִיָּה לְתַתֵּחָה** – לא תבוא לקפוץ ולהתנתק, ואין לחוש להסרת
33 האפסר וטלטולו, ומותר לצאת כך לרשות הרבים, **אִי דִּילָמָּא** –
34 שמא יש לאסור לצאת כך, משום שיש לחוש דוֹמִינָנִין דְּרַפִּי וְנִפְלִי –
35 שפעמים שהקשר שבוקנה מתרפה ונופל, ויסור האפסר, והאוחז לא
36 יבחין בכך וימשיך לאחוז בו בהליכתו, **וְאֵתִיָּה לְאֵתִיָּי** – ויבוא לטלטלו
37 **אַרְבַּע אַמּוֹת בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים**, כפי שחששו בכל עז היוצאת באפסר.
38 מסיקה הגמרא: **תִּיקוּ** – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.

39 הגמרא שבה לנידון (לעיל כא) האם בהמה יוצאת בשמירה יתירה,
40 ומביאה בענין זה מחלוקת רב ושמואל: **תָּנִן הֵתָם** – שנינו במשנה
41 [להלן נדא], **וְלֹא תֵצֵא פֶּרֶה בְּרִצּוּעָה שְׁבִין קַרְנֶיהָ**. ולא התפרש לשם מה
42 ניתנה רצועה זו בין קרני הפרה. **אָמַר (לִיה) רַב יְרֵמְיָה בְּרַ אֲבָא**,
43 **פְּלִיגִי קָה** – נחלקו בביאור משנה זו **רַב וְשִׁמוּאֵל**, חד – אחד מהם
44 **אָמַר**, בֵּין ניתנה הרצועה בין קרניה לשם נזי, וּבֵין ניתנה הרצועה
45 בין קרניה כדי לְשַׁמֵּר אותה שלא תברח, שאוחז אותה ברצועה זו,
46 **אָסוּר** שתצא בה. שאם ניתנה הרצועה לשם נזי היא נחשבת משא,
47 ואף אם ניתנה לשם שמירה, כיון שהרצועה היא שמירה יתירה,
48 שהרי הפרה נשמרת אף בלי אחיזה כלל, נחשבת משא. וְחַד – ואחד
49 מהם חלק וְאָמַר, שאם ניתנה הרצועה בין קרניה לשם נזי, **אָסוּר**
50 שתצא בה, שהיא נחשבת משא, וְאִם ניתנה הרצועה בין קרניה כדי
51 לְשַׁמֵּר אותה שלא תברח, מוֹתֵר שתצא בה, שאמנם הפרה נשמרת
52 אף בלי אחיזה, והרצועה היא שמירה יתירה, מכל מקום שמירה
53 יתירה אינה נחשבת משא. נמצא שנחלקו רב ושמואל (בשיטת
54 המשנה) בדין שמירה יתירה, ולא התפרש מי המתיר ומי האוסר.

55 הגמרא מבררת מי המתיר ומי האוסר. רב יוסף מוכיח ששמואל הוא
56 המתיר. מוכיחה הגמרא: **אָמַר רַב יוֹסֵף, תְּסַתִּים** – [יש להוכיח]
57 **דְּשִׁמוּאֵל הוּא דְּאָמַר** שאם ניתנה הרצועה לשם נזי **אָסוּר** שתצא

58 בה, ואם ניתנה כדי לְשַׁמֵּר אותה מוֹתֵר שתצא בה, ששמירה יתירה
59 מותרת. משום **דְּאָמַר רַב הוֹנָא בְּרַ חִיָּיא** (לעיל כא), **שֹׁאמֵר שְׁמוּאֵל**,
60 **הֲלָכָה בְּחֲנִינְיָא** שאמר שחיה יוצאת בסוגר, משום ששמירה יתירה
61 מותרת. וכיון שכך פסק שמואל, מסתבר לומר שהוא מפרש בדרך זו
62 את המשנה, שלא אסרה יציאת פרה ברצועה שבין קרניה אלא אם
63 ניתנה לנזי, אך אם ניתנה כדי לשמור מותר, ששמירה יתירה מותרת.
64 מקשה הגמרא על דברי רב יוסף, שיש להוכיח להיפך, ששמואל
65 סובר ששמירה יתירה אסורה. מקשה הגמרא: **אָמַר לִיה** – [לו] **אֲבָי**
66 לרב יוסף, **אֲדַרְבֵּה, תְּסַתִּים** – [יש להוכיח] **דְּשִׁמוּאֵל הוּא דְּאָמַר**
67 **שְׁבִין ניתנה הרצועה לְנִזִּי וּבֵין ניתנה הרצועה כדי לְשַׁמֵּר אָסוּר**
68 שתצא בה, ששמירה יתירה אסורה. משום **דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, שֹׁאמֵר**
69 **שְׁמוּאֵל**, שנינו במשנתנו (לעיל כא) שגמל יוצא באפסר, ונאקה – [נקבת
70 הגמל] יוצאת בחטם [ושהיא שמירה מעולה מאפסר, וזו שמירתה
71 הראויה של נאקה שהיא קשה להשתמר], וּמַחְלִיפִין היו התלמידים
72 בשאלתם לְפָנֵי רַבִּי, באופן שהפכו ושמירתה שָׁל זֶה בָּזוּ, שהיה
73 האפסר על גבי הנאקה [שזו שמירה פחותה] והחטם על גבי הגמל
74 [שזו שמירה יתירה], מהו הדין, האם גם באופנים אלו מותר
75 שיצאו. והוסיף שמואל והביא את ההוכחה שהביאו לפני רבי על גמל
76 בחטם [ושהיא שמירה יתירה], **אָמַר לְפָנֵינוּ** – [לפני רבין] **רַבִּי יִשְׁמְעָאֵל**
77 **בְּרַבִּי יוֹסִי, כִּדְ אָמַר אֲבָא** – [אבי, רבי יוסי], **אַרְבַּע בְּהֵמוֹת יוֹצֵאוֹת**
78 **בְּאִפְסָר, תְּסוּם הַפֶּרֶד וְהַגְּמֵל וְהַחֲמֹר**, משום שזו שמירתה הראויה,
79 ובא רבי יוסי בדבריו למעט אופנים אחרים שאסור לצאת, והאם לֹא
80 – [לא] נאמר שבא לְמַעֲנוֹי – [למעט] שלא יצא גְּמֵל בְּחֲטָם, וכך
81 אמר, ארבע בהמות אלו די להן בשמירת אפסר, ולכן אסורות לצאת
82 בשמירה מעולה יותר, וכגון הגמל לא יצא בחטם, ששמירה יתירה
83 אסורה. וכיון ששמואל הביא הוכחה זו, יש לומר שכך דעתו,
84 ששמירה יתירה אסורה, והוא זה שפירש את המשנה שאסור לצאת
85 אף ברצועה שניתנה לשמירה, וקשה על רב יוסף שאמר ששמואל
86 סובר ששמירה יתירה מותרת.
87 הגמרא מתרצת את דברי רב יוסף. מתרצת הגמרא: מכיון שיש
88 סתירה בדעת שמואל, סָמִי הָא מְקַמֵּי הָא – הסר הוכחה זו [ששמירה
89 יתירה אסורה] מפני הוכחה זו [ששמירה יתירה מותרת], ונקוט
90 ששמואל הוא הסובר ששמירה יתירה מותרת, וביאר את המשנה
91 שפרה אינה יוצאת ברצועה שבין קרניה רק כאשר נתנה לנזי, אבל
92 אם נתנה לשמור מותר, אף שזו שמירה יתירה. שואלת הגמרא: וּמֵאֵי
93 חֲזוֹת דְּתַסְמִית הָא מְקַמֵּי הָא – ומה ראית להסיר הוכחה זו
94 [ששמירה יתירה אסורה] מפני הוכחה זו [ששמירה יתירה מותרת],
95 הלא אפשר לומר גם להיפך, סָמִי הָא מְקַמֵּי הָא – הסר הוכחה זו
96 [ששמירה יתירה מותרת] מפני הוכחה זו [ששמירה יתירה אסורה],
97 ונקוט ששמואל סובר ששמירה יתירה אסורה, וביאר את המשנה
98 שפרה אינה יוצאת ברצועה שבין קרניה אף כאשר נתנה כדי לשמור,
99 משום שזו שמירה יתירה. משיבה הגמרא: רב יוסף נקט ששמואל הוא
100 הסובר ששמירה יתירה מותרת, משום (דְּאִשְׁכְּחִין) – [שמצאנו] שנאמר
101 במפורש **שְׁמוּאֵל הוּא דְּאָמַר** – [שאמר] שאם ניתנה הרצועה לְנִזִּי
102 **אָסוּר** לצאת בה, ואם ניתנה כדי לְשַׁמֵּר מוֹתֵר לצאת בה. דְּאִתְמַר –
103 שנאמר בבית המדרש, שנחלקו רב ושמואל בפירוש המשנה, **רַב**
104 **חִיָּיא בְּרַ אֲשִׁי אָמַר** בשם רב, בֵּין ניתנה הרצועה לשם נזי, וּבֵין
105 ניתנה הרצועה כדי לְשַׁמֵּר אותה, **אָסוּר** שתצא בה, שאף אם ניתנה
106 לשמירה, כיון שהיא שמירה יתירה אסור שתצא בה. וְרַב חִיָּיא בְּרַ
107 **אֲבִין אָמַר** בשם שְׁמוּאֵל, שאם ניתנה הרצועה לשם נזי, **אָסוּר**
108 שתצא בה, שהיא נחשבת משא, וְאִם ניתנה הרצועה כדי לְשַׁמֵּר
109 אותה מוֹתֵר שתצא בה, ששמירה יתירה מותרת.
110 הגמרא מקשה על רב שאמר ששמירה יתירה אסורה. מקשה הגמרא:
111 **מִיתֵיבִי** – הקשו בני הישיבה על דברי רב, שנינו בענין פרה אדומה
112 [פרה פ"ב מ"א], **קִשְׁרָה בְּעִלְיָה** – [את הפרה] **בְּמוֹסְרָה** – [אפסר] **בְּשִׁרָה**
113 לשמש כפרה אדומה, ואינה נפסלת בכך. וְאִי סִלְקָא דְּעִתִּיָּה מִשְׁאוֹי
114 הוּא – ואם עולה בדעתך לומר ששמירה יתירה כגון זו שקושר פרה

שבת דף נב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלה

את הנקב, יש לומר שהתנא במשנתו **כבר** לה – סובר **כרבי יהודה**
דאמר שמעשה הבא כדי לתקן את הכלי **לאו מעשה הוא** – אינו
נחשב מעשה לבטלו מתורת כלי ולטהרו מטומאתו, ומעשה זה
שהרחיב את הנקב הוא תיקון השיר לשמש לבהמה, ואינו נטהר על
ידו, ולכן שנה התנא כיצד יטהרו. **דתניא** – ששינוי בברייתא, **רבי**
יהודה אומר, לא אמר שינוי מעשה – לא אמרו שנטהר הכלי על
ידי מעשה הבא לתקן, **אלא** רק על ידי מעשה הבא לתקן.
תירוצו נוסף מדוע אין חציצה בהטבלת השיר במקומו: **במתניתא תני**
– בברייתא שנו, שמה שאמרו שמטביל את השיר במקומו, מדובר
במחולקין – באופן שהשיר והטבעת הנתונה בו אינם מהודקים זה
לזה אלא אלא רחבים ומחוברים בריות, וכך היו מתחילה, ואין כאן
חציצה.
מתוך שהביאה הגמרא את המשנה העוסקת בטבעת המקבלת
טומאה, דנה בחילוקים בין מיני הטבעות לענין הוצאה בשבת ולענין
קבלת טומאה: **שאל תלמיד אחר מגליל העליון את רבי אליעזר,**
שמעתי שחולקין – שיש חילוק בין טבעת לטבעת – בין מיני
הטבעות בהלכותיהם, ואיני יודע לענין איזו הלכה נאמר החילוק.
אמר – (השיב) לו רבי אליעזר לתלמיד, **שלא לא שמעתי** שיש חילוק
בין מיני הטבעות **אלא לענין הוצאה מרשות לרשות בשבת**, שכן
מצינו בזה חילוק, שטבעת שיש עליה חותם אינה תכשיט לאשה
אלא משא ואם יצאה חייבת חטאת, וטבעת שאין עליה חותם היא
תכשיט לאשה ואינה משא ואם יצאה פטורה. **דא** – שאם תאמר
שלענין קבלת טומאה נאמר החילוק, אי אפשר לומר כן, שהרי **דא**
ודא – (זה וזה, כל מיני הטבעות) **חרא היא** – דין אחד להם, ואין
חילוק ביניהם.
מקשה הגמרא: וכי לענין קבלת טומאה **דא ודא אחת היא** – כל
מיני הטבעות דין אחד להם, והתנן – והרי שינוי במשנה (כלים פ"ב מ"א),
טבעת המשמשת לנוי אדם באצבעו טמאה – מקבלת טומאה,
וטבעת המשמשת לבהמה, כגון שיר שבצווארה, וכן טבעת של
כלים, כמו שעושים בראש דיות הכלים, וכן שאר כל הטבעות,
כגון טבעת הנתונה בראש, **מהורות** – אינן מקבלות טומאה. אם כן,
מצאנו חילוק בין מיני הטבעות לענין קבלת טומאה, ומדוע אמר רבי
אליעזר שאין חילוק ביניהם. מתרצת הגמרא: **כי קאמר ליה איהו**
נמי – אף רבי אליעזר כשאמר לו לתלמיד שלענין קבלת טומאה דין
אחד לכל מיני הטבעות, רק בטבעת העשויה לנוי **דאדם** – (של אדם)
קאמר ליה – (אמר לו), שכל טבעות אדם מקבלות טומאה, ואילו
לענין הוצאה בשבת יש חילוק ביניהם, שאם יש עליה חותם נחשבת
משא ואם אין עליה חותם נחשבת תכשיט.
מקשה הגמרא: ואף טבעת העשויה לנוי **דאדם** – (של אדם), וכי **דא**
ודא אחת היא – כל מיני טבעות אלו דין אחד להם לענין טומאה,
כפי שאמר רבי אליעזר. **והתניא** – והרי שינוי בתוספתא (כלים פ"ב פ"ב
ה"א), **טבעת שהתקינו אותה בראש רצועה לשמש**
כחגורה לחגור **בה את קטניו, וכן לקשר בה את שרוליו בין בתפיו**
כשהוא מפשילם, **מהורה** – אינה מקבלת טומאה, משום שאינה
משמשת את האדם אלא את בגדיו, **ולא אמרו** שטבעת אדם **טמאה**
– מקבלת טומאה **אלא בטבעת של אצבע** – (העשויה לנוי באצבע)
בגדו. אם כן, מצאנו חילוק בין מיני טבעות של אדם לענין קבלת
טומאה, ומדוע אמר רבי אליעזר שאין חילוק ביניהם. מתרצת
הגמרא: **כי קאמר ליה איהו נמי** – אף רבי אליעזר כשאמר לו
לתלמיד שלענין טומאה דין אחד לכל מיני הטבעות, רק בטבעת
דאצבע – הנתונה באצבע **קאמר ליה**, שכל מיני טבעות אלו
מקבלות טומאה, ואילו לענין הוצאה בשבת יש חילוק ביניהם.
מקשה הגמרא: ואף טבעת העשויה לנוי **דאצבע** – (באצבע), וכי **דא**
ודא אחת היא – כל מיני טבעות אלו דין אחד להם לענין טומאה,
כפי שאמר רבי אליעזר, **והתנן** – והרי שינוי במשנה (כלים פ"ג מ"ז),
טבעת שהיא עצמה של מתכת, וחורתה – החותם הקבוע בה **של**
אלמוג – (עשוי מעץ אלמוגים), **טמאה** – מקבלת טומאה, אף שאין
לה בית קיבול, משום שאנו דנים אותה על פי עיקרה שהוא ממתכת,

מהורות – אינן מקבלות טומאה, משום שאינן בכלל תכשיט. אם כן,
מבואר במשנה זו ששיר אינו מקבל טומאה, ולא כפי שלמדנו
ממשנתנו.
מתרצת הגמרא: **אמר רבי יצחק (נפחא),** אכן שיר אינו מקבל
טומאה, ומשנתנו העוסקת בדרכי טהרת השיר, מדברת **בכאין מנוי**
אדם לנוי בהמה – בשיר ששימש תחילה לתכשיט אדם ובאותה
שעה נטמא, ולאחר מכן שינה בעליו את ייעודו ונתנו לשמש לנוי
בהמה, ועדיין הוא טמא כבתחילה, ובא לטהרו כדי שלא יטמא
טהרות במגעו. תירוץ נוסף: **ורב יוסף אומר,** אמנם שיר המשמש לנוי
בהמה אינו מקבל טומאה, שאין תורת תכשיט לבהמה, אך שיר
שדיברה משנתנו, **הואיל ואדם מושך בהם** – (בשיר) **את הבהמה,**
נמצא שהוא כלי המשמש אדם ומקבל טומאה. מוכיחה הגמרא
שבאופן זה הוא נחשב כלי המשמש אדם: **מי לא תניא** – האם לא
שינוי בברייתא, **מקל של בהמה** – (שבו הוא מכה את הגמל או את
הנאקה), אם הוא של מתכת, מקבל טומאה. מבארת הגמרא את
ההוכחה: **מה טעם** הדבר שמקבל טומאה, הלא כלי המשמש בהמה
אינו מקבל טומאה. ודאי הטעם משום שהמקל נחשב כלי המשמש
אדם, **הואיל ואדם רודה** – (מכה ומייסר) **בהן** את בהמתו. ויש ללמוד
מברייתא זו, **דהכא נמי** – שכאן בשיר גם כן נחשב כלי המשמש
אדם, **הואיל ואדם מושך בהן** – (בשיר) את הבהמה.
שינוי במשנתנו (לעיל נ"א), בענין טהרת שיר שבצוואר הבהמה, **ומחולקין**
במקומן. כלומר, שאם נטמא השיר ובא לטהרו בטבילה, יכול
להטבילו אף בעודו במקומו בצוואר הבהמה. מקשה הגמרא: והלא
באופן זה **האיכא** – (יש) חציצה בין השיר למים, משום שבשיר נתונה
טבעת (שבה אחוזה רצועת השיר), והיא מהודקת בו בחוקה, והמים
אינם יכולים להיכנס במקום החיבור, וכיצד נטהר השיר בטבילה זו.
מתרצת הגמרא: **אמר רבי אמי,** משנתנו מדברת באופן **שריתקין** –
שהכה בפטיש על השיר והרחיב את הנקב שבו, וכך הטבעת אינה
מהודקת והמים נכנסים במקום החיבור, ואין כאן חציצה.
הגמרא דנה בתירוץ של רבי אמי, כיצד לדבריו קיבל השיר טומאה.
שואלת הגמרא: **לימא** – האם נאמר שרבי **אמי** שאמר שמשנתנו
דיברה באופן שהרחיב את הנקב שבשיר, **כרב יוסף ככירא ליה**
– (הוא סובר), שאמר (בגמרא לעיל) שהשיר מקבל טומאה מפני שהוא
משמש את האדם למשיכת הבהמה, ולכן אף כשהרחיב את הנקב
לאחר שנטמא, לא נטהר השיר בכך, משום שעדיין הוא ראוי
למשיכת הבהמה, ולכן שנה התנא במשנתנו כיצד יש לטהרו. **דא** –
שאם תאמר שרבי אמי סובר **כרבי יצחק (נפחא), דאמר** (ש) שיש
להעמיד את משנתנו **בכאין מנוי אדם לנוי בהמה** – בשיר ששימש
תחילה לנוי אדם ובאותה שעה נטמא, ולאחר מכן שינה את ייעודו
ונתנו לשמש לנוי בהמה, אם כן יש להקשות, **בין דריתקין עבר בהו**
מעשה – כיון שהרחיב את הנקב עשה בו מעשה לשנותו מנוי אדם,
שמעתה אינו נאה לאדם ואינו נחשב תכשיט לענין קבלת טומאה,
ובכך **פריחה** – (הסתלקה) **לה הטימאה מיניהו** – (מן השירים), ואינו
צריך לטהרו.
מוכיחה הגמרא שעל ידי מעשה שעשה לבטלו מנוי אדם מסתלקת
הטומאה מהשיר: **דתנן** – ששינוי במשנה (כלים פכ"ה מ"ט), **כל הכלים**
שלא נגמרה מלאכתם, **יורדין לדי טומאתן** – נחשבים ככלים
גמורים ומקבלים טומאה **במחשבת** – על ידי מחשבת הבעלים שלא
להוסיף תיקון בכלי אלא להשתמש בו כמות שהוא עכשיו, ואם
לאחר מכן נמלך להוסיף בו תיקון, **אין עולין מטומאתן** – אינם
נפקעים מתורת כלי המקבל טומאה, להיחשב ככלי שלא נגמרה
מלאכתו, **אלא שינוי מעשה** שיעשה בו, להוכיח שהוא עתיד
להוסיף בו תיקון מלאכה, ולא די במחשבה שיחשוב כן. ויש ללמוד
ממשנה זו, שעל ידי מעשה בטל ממנו תורת כלי ונטהר בכך, ואף
כשהרחיב את נקב השיר אינו נוי עוד לאדם, ומדוע שנה התנא
במשנתנו כיצד יש לטהרו.
דוחה הגמרא: אין הכרח לומר שרבי אמי סובר כרב יוסף, אלא הוא
יכול לתרץ אף כרבי יצחק, ומה שלא נטהר השיר על ידי שמרחיב

משנה

1 משנתנו תבאר אלו דברים מוסיפים הבל ואין לטמון בהם את
2 התבשיל בערב שבת קודם חשיבה, ואלו אינם מוסיפים הבל ומותר
3 להטמין בהם: **בָּמָה מוֹמֵנִין וּבְמָה אֵין מוֹמֵנִין** – הבא לסלק קדירתו
4 מעל גבי הכירה ולהטמינה בערב שבת קודם חשיבה, שאמרו חכמים
5 שאין להטמינה בדבר המוסיף הבל אלא רק בדבר השומר על חומה,
6 באלו דברים יכול להטמין ובאלו לא, **אֵין מוֹמֵנִין לֹא בְּנֶפֶת** – פסולת
7 הנותרת בבית הבד לאחר סחיטת השמן שכנוסה יחד, והיא חמה
8 מאוד, **וְלֹא בְּזָבֵל** בהמות, **לֹא בְּמִלֵּחַ**, **וְלֹא בְּסִיד**, **וְלֹא בְּחֹל**, שכל
9 הדברים הללו מוסיפין הבל, **כֵּין** אם אותם דברים **לְחִין**, **וּכֵין** אם הם
10 **יְבֹשִׁין**, אף שחומן מועט משל לחין. **וְלֹא בְּתֶבֶן**, **וְלֹא בְּזֶגֶן** – פסולת
11 ענבים לאחר דריכתם ביקב, **וְלֹא בְּמוֹכֵין** – דבר רך, כגון צמר גפן,
12 חתיכות צמר רך, או שחיקת בגדים בלויים. **וְלֹא בְּעֶשְׂבִּין**. אימתי אין
13 טומנים בתבן ובזגים במוכין ובעשבים, דווקא **בְּזֶמֶן שֶׁהֵן לְחִין**,
14 ומוסיפים הבל, **אֲכָל מוֹמֵנִין בָּהֶן בְּשֶׁהֵן יְבֹשִׁין** כיון שאינם מוסיפים
15 הבל. 16

גמרא

17 **אִיכָּפְיָא לָהּ** – נסתפקו בני הישיבה, **נֶפֶת** ששינו במשנתנו שאין
18

19 לטמון בה, **שֶׁל זֵיתִים תֵּנֶן** – האם כוונת המשנה לפסולת של זיתים
20 דווקא, שהיא חמה מאוד, **אֲכָל** פסולת **דְּשׁוּמְשָׁמִין** שאינה חמה כל
21 כך, **שְׁפִיר דְּמִי** – מותר לטמון בה, **או דִּילְמָא דְּשׁוּמְשָׁמִין תֵּנֶן** – או
22 שמא כוונת המשנה גם לפסולת שומשמן, **וְכָל שֶׁכֵּן דְּזֵיתִים** שהבלה
23 רב.
24 הגמרא מוכיחה שכוונת המשנה לפסולת של זיתים דווקא: **תָּא שְׁמַע**,
25 **דְּאִמְר רַבִּי זִירָא מְשׁוּם חֹד דְּרַבִּי רַבִּי יִנְאִי** – בשם תלמיד אחד מבית
26 מדרשו של רבי ינאי, **קוּפָּה** שֶׁהֵנִיחַ בתוכה מוכין יבשים ו**זֶמֶן בָּהּ**
27 קדירה, **אֲסוּר לְהֵנִיחָהּ עַל גַּפְתָּ שֶׁל זֵיתִים**. ואף שהמוכין אינם
28 מוסיפים הבל, מכל מקום מאחר והקדירה מונחת על הגפת המוסיפה
29 הבל הרי זה כאילו הקדירה מוטמנת בדבר המוסיף הבל. **שְׁמַע מִינָּה**
30 – מוכח מכאן שגפת **שֶׁל זֵיתִים תֵּנֶן** במשנתנו. שאם גם גפת של
31 שומשמן נחשב כמוסיף הבל, לא היה לו לרבי ינאי לנקוט בגפת של
32 זיתים דווקא.
33 דוחה הגמרא: **לְעוֹלָם אִימָא לָךְ** – לעולם אוכל לומר לך **שֶׁלְעֵנֶן**
34 איסור **הַטְּמִינָה**, שבא לטמון את הקדירה בתוך הגפת, בגפת
35 **דְּשׁוּמְשָׁמִין נְמִי אֲסוּר**, אבל **לְעֵנֶן** שדיבר בו רבי ינאי שמשמן בקופה
36 שאינה מוסיפה הבל אלא שמניחה על גפת שאין האיסור בזה אלא
37 מצד

אגרות קודש

ב"ה, ד' כסלו, תשי"כ

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ב וכ"ט מ"ח וא' כסלו...

ב) עוד נקודה עלי להעיר והיא, שכיון שעבודת המורים-ות ועאכו"כ המנהלים, אי אפשר שתהי' מבוססת אך ורק על קבלת עול, וכמבואר בכ"מ גם בתורת הדא"ח, ונראה זה במוחש שאפשר שתהי' מוצלחה אך ורק באם תעשה בשמחה ובטוב לבב וברגש של תענוג, מוכרח שיחס ההנהלה עם כאו"א תהי' בדרכי נועם, ופשיטא בדרכי שלום, אפילו באם ההנהלה סוברת שצדקה במאה אחוז והם אשמים במאה אחוז, ומי יאמר אם קצת ספק בדבר.

והביאני לכתוב האמור, כי מקבל הנני מכתבי התמרמרות מכמה בתי ספר הרשת, אף שמחולקים בהטענות שבהם, אבל הצד השובא דרובא, שאין מרגישים יחס של השתתפות בעניניהם והרצון לעזור להם וכו' וכו' אם מצד [ה]הנהלה או מצד המנהל במקום (במכתבי המורים-ות) או מצד המורים-ות (במכתבי המנהלים), אף כי כמובן לא בכל המכתבים ההתמרמרות שוה ובאותה התקיפות ותכיפות.

ובודאי בהתבוננות יש למצוא דרך להזהר מידית בהאמור והרי שכר המעביר על מדותיו הוא המשכת י"ג מדה"ר כפסק דין רז"ל שהם בלי גבוליות, וק"ל.

ג) כנראה אחת הסיבות להתמרמרות היא, עכוב המשכורת לפעמים, ואתענין לדעת באם ייסדו קופה שהיא תלויה להמורים-ות ע"ח המשכורת שתתקבל בחדש זה עצמו, ז.א. הלואה לאיזה ימים או לשבוע ושבעים לכל היותר, היש תועלת בזה? ואם אפשר להבטיח (באווארענען) שישולם החוב מבלי כל עכוב, ז.א. שיהי' מובטח ע"ז הטשעק המתקבל מהמשרדים וק"ל...

וכיון שנמצאים אנו בחדש כסלו, חדש הנסים והגאולה ובו המועדים דיו"ד וי"ט כסלו, וסיומו בימי חנוכה דהלכה כב"ה דמוסיף והולך, הנה יבשרו טוב בכל הענינים דהפצת היהדות והפצת המעניות בטוב הנראה והנגלה שמוסיפים באור הלך והוסיף.

בברכה לבשו"ט.

ז"ע נתקבלו המכ' מה' ח' כסלו. כן נתקבלו הפר"כ מכ"ג כ"יו תשרי. י, כ"א מ"ח. א דר"ח כסלו.

1 לטויה ואריגה. **כיצד הוא עושה** – כיצד יטול את קדרתו מי שטמן
2 בגיזי צמר, הרי אסור לטלטלם והקדרה טמונה כולה בהם, **נוטל את**
3 **הפסיו מעל גבי הקדרה והן** – גיזי הצמר **נופלות** מאליהן.
4 המשנה ביארה עד כה כיצד מסלק את הכיסוי ואת גיזי הצמר שעליו,
5 עתה מבארת המשנה כיצד ניתן לטול את הקדרה: **רבי אלעזר בן**
6 **עזריה אומר**, כשבא לטול קדרה הטמונה בקופה עם גיזי צמר, **מטה**
7 **– מטה את הקופה על צדה ונוטל את הקדרה**, ואינו רשאי לטול את
8 הקדרה בעוד הקופה זקופה **שמה יפול** את הקדרה ויפלו הגיזין לתוך
9 הגומא **ואינו יכול להחזיר את הקדרה למקומה**, שבכדי להושיב את
10 הקדרה יצטרך לחזו את הגיזים עצמם האסורים בטלטול. **והכמים**
11 **אומרים**, **נוטל את הקדרה ומחזיר אותה למקומה**, ואין חוששים
12 שמה יפלו הגיזים לגומא.

נמרא

13 שנינו במשנה שהשלחין מותרים בטלטול, מסתפקת הגמרא באיזה
14 שלחין מדובר: **יתב** – ישב **רבי יונתן בן עכניאי** **ורבי יונתן בן**

16 **אלעזר, ויתב** – וישב **רבי חנינא בר חמא** **נבייהו** – אצלם, **וקא**
17 **מיכניא** **להו** – והסתפקו רבי יונתן בן עכניאי ורבי יונתן בן אלעזר,
18 **האם שלחין של בעל הבית תנן** – מה ששנינו במשנה שמותר
19 לטלטל את השלחין, האם מדובר דווקא בשלחין של אדם שאינו
20 עוסק במכירתם, ולפי שאינם עומדים למכירה אינו מקפיד
21 מלהשתמש בהם אף אם יטנפו, ולכך הם מוכנים לשיבה ואינם
22 מוקצים, **אכל שלחין של אומן** שעומדים למכירה, **בין דקפיד**
23 **עלייהו** – שהאומן מקפיד עליהם שלא יטנפו, אינם עומדים לשיבה,
24 ומוקצים הם **ולא מטללינן להו**. או **דילמא**, שלחין של **אומן תנן**,
25 שאף האומן אינו מקפיד מלהשתמש בהם, **וכל שכן** שמותר לטלטל
26 שלחין של **בעל הבית**.
27 **אמר להו רבי יונתן בן אלעזר, מסתברא** ששלחין של **בעל הבית**
28 **תנן**, ורק הם מותרים בטלטול, **אכל שלחין של אומן** אסורים
29 בטלטול מפני שהוא קפיד עלייהו ואינם עומדים לשיבה. **אמר להו**
30 **רבי חנינא בר חמא**, אין הלכה כדברך, ומותר לטלטל גם שלחין
31 של אומן שכן **אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי**,

המשך ביאור למס' שבת ליום חמישי עמ' א

1 הרגלים, הרי הוא בטל לעפר הבית ומוקצה. **אמר רבנן קמיה דרב**
2 **פפא** – אמרו החכמים לפני רב פפא, רב יהודה שהתיר להשתמש
3 בעפר מבלי לעשות בו מעשה המוכיח שהעפר עומד לעשות צרכיו,
4 **כמאן** – כשיטת מי אמר כן, ודאי שדבריו הם כשיטת **רבן שמעון בן**
5 **גמליאל** שהתיר יחוד במחשבה בלבד. **דאי ברבנן** החולקים עליו,
6 **האמרי** – הרי חכמים אומרים, שבכדי ליחוד מוקצה לשימוש המותר
7 בשבת, **בעינן** – צריך שיעשה בו **מעשה** להוכיח שכוונתו ליחודו
8 לכך.

9 דוחה הגמרא: **אמר להו רב פפא**, אין הכרח שדברי רבי יהודה הם
10 כדעת רבן שמעון בן גמליאל, **דאפילו תימא** – אפילו אם תאמר שרב
11 יהודה סובר **ברבנן** המצריכים מעשה, אפשר שבדין קופה של עפר
12 גם חכמים מודים שאין צריך מעשה, **שעד כאן לא קאמרי רבנן**
13 **דבעינן מעשה** – כל מה שחכמים אומרים שצריך דווקא מעשה, אינו
14 **אלא מירי דבר עבידא ביה מעשה** – בדבר שהוא בן מעשה, דהיינו
15 שיכול לעשות בו מעשה המוכיח שהוא עומד לכך, **אכל מירי דלא**
16 **בר מעיבדא ביה מעשה**, וכגון עפר, שאין מעשה שאפשר לעשות
17 בו כדי להוכיח שהוא עומד לכיסוי, **לא צריך מעשה**, ודי ליחודו
18 במחשבה.

19 שואלת הגמרא: **נימא כתנאי** – האם נאמר שרב יהודה שהתיר
20 ליחוד קופה של עפר על ידי מחשבה בלבד, אמר דין השנוי במחלוקת
21 תנאים, ששנינו בברייתא, **כפל דבר חפין את הכלים** – מותר
22 לשפשף את הכלים בשבת כדי לצחצח אותן, **חזין מכלי כסף** שאסור
23 לשפשף אותם **בגרתקון** – כעין עפר הנוצר בחביות יין, שעיקר תיקון
24 כלי הכסף נעשה בו. ומפני שהכסף רך, השפשוף בגרתקון ממוחק את
25 הכלים, שהוא אחד מאבות המלאכה האסורים בשבת. מדייקת
26 הגמרא: משמע מדברי הברייתא שאין איסור לחפוף את כלי הכסף
27 אלא רק בגרתקון, **הא ו-אבל** לשפשף את כלי הכסף **בנתר** – מין
28 אדמה שמנקים בה כלים, **וחול, מותר**, שאינם גוררים את הכסף.
29 **והתנאי** – ואילו בברייתא אחרת שנינו, **נתר וחול אסור** לשפשף
30 בהם. נמצא שנחלקו התנאים האם מותר לשפשף את כלי הכסף
31 בנתר וחול. אולם לא מפורש בברייתות, מה טעם מחלוקתם.

32 הגמרא מנסה לבאר שמחלוקתם היא בדין יחוד מוקצה לדבר שאינו
33 בר מעשה: **מאי לאו כהא קמיפלגי** – האם אין הביאור בדבריהם
34 ששניהם סוברים שאין איסור מצד גירוד הכסף, ומחלוקתם היא בדין
35 יחוד מוקצה, וכגון שהכניס מלא קופתו נתר וחול, ועירה אותם על
36 קרקע ביתו, **דמר** – התנא שאסר לשפשף כלי כסף בנתר וחול, **סבר**
37 שכדי ליחוד את החול המוקצה **בעינן מעשה** גם בדבר שאינו בן

38 מעשה, וכיון שאי אפשר לעשות מעשה בנתר ובחול, אסר לטלטלם
39 כדי לשפשף בהם את הכלים. **ומר** – התנא שהתיר לשפשף כלי כסף
40 בנתר וחול **סבר**, שבדבר שאינו בר מעשה **לא בעינן מעשה**, אלא
41 די במחשבה בלבד, ולכן מותר לטלטל אותם על ידי יחוד במחשבה,
42 ודי בכך שהכניס מלא קופתו נתר וחול. ואם נפרש כך, נמצא
43 שתנאים אלו חולקים האם די במחשבה כדי ליחוד דבר שאינו בר
44 מעשה. ואם כן, רב יהודה שאמר 'מכניס אדם מלא קופתו עפר
45 ועושה בה כל צרכו', אמר דין השנוי במחלוקת התנאים.

46 דוחה הגמרא ביאור זה, ומבארת שמחלוקתם היא בדין דבר שאינו
47 מתכוין. דוחה הגמרא: **לא בזה נחלקו התנאים**, **רבנן עלמא** – גם
48 התנא שהתיר לשפשף כלי כסף בנתר וחול, וגם התנא שאסר
49 לשפשף כלי כסף בנתר וחול, סוברים שבדבר שאינו בר מעשה **לא**
50 **בעינן מעשה**, ודי במחשבה בלבד כדעת רב יהודה. ואף שלדעת
51 שניהם מותר לטלטל את העפר שיחדוהו, **לא קשיא (הא רבי**
52 **יהודה הא רבי שמעון)** – אין להקשות על סתירת הברייתות, שכן
53 הם חולקים במחלוקת תנאים בענין אחר, **הא** – התנא שאסר לשפשף
54 כלי כסף בנתר וחול, סובר **כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין** –
55 מעשה היתר שעושה אדם שיתכן שיעשה מחמתו מעשה איסור
56 שאינו מתכוין לו, **אסור** לעשותו, ואף נתר וחול כיון שפעמים
57 מגררים את הכלים, אף על פי שאינו מתכוין לכך אסור. **והא** – התנא
58 המתיר סובר **כרבי שמעון**, **דאמר דבר שאין מתכוין מותר**. ומכל
59 מקום לחפוף את כלי הכסף בגרתקון גם רבי שמעון אוסר, מפני שהוא
60 ודאי מגרר את הכלים, וגם רבי שמעון מודה בפסיק רישיה ולא ימות,
61 היינו שוראי שיעשה המעשה איסור, שאסור לעשותו אפילו שאינו
62 מתכוין לכך.

63 הגמרא מקשה על העמדת מחלוקתם בדין דבר שאינו מתכוין. מקשה
64 הגמרא: **כמאי אוקימתא להא דרשרי** – במה העמדת וביארת את
65 התנא שהתיר לשפשף בנתר וחול, **כרבי שמעון המתיר דבר שאינו**
66 מתכוין, אם כן **אימא סיפא** – אמור ובאר את הסיפא של הברייתא,
67 ששנינו בה, **אכל לא יחוף פהם** – לא יחוף בנתר ובחול את **שערו**
68 בשבת מפני שהם משריים אותו. **ואי** – ואם תפרש שהתנא של
69 הברייתא הוא **רבי שמעון**, איך אפשר ליישב את הסיפא. הרי רבי
70 שמעון **משדרא קשרי** – מתיר לחפוף את הראש בנתר וחול, לפי
71 שאינו מתכוין להשיר שער.

72 מוכיחה הגמרא שלדעת רבי שמעון מותר לחפוף את השער בנתר
73 וחול: **דתנן במשנה (נזיר מב.)**,

1 מפני שהוא נחשב משא. תַּנְנִיָּה אֹמֶר, חִיה יוֹצֵאתָ בְּסוּגָה, שאינו
2 נחשב משא, וְכֵן יוצאת בְּכָל דָּבָר הַמְשֻׁתָּמֵּר – שבו היא משתמרת.
3 מבררת הגמרא: בְּמֵאֵי עֶסְקִינָן – במה (באיזו חיה) מדובר במחלוקת
4 תנאים זו. אֵילִימָא – אם נאמר שמדובר בְּחִיה גְּדוּלָּה, כגון דוב, מִי
5 סָנִי לָהּ – וכי די לשמירת חיה כזו בסוּגָה, הלא אין די בזה, ואם כן
6 הוא נחשב משא, וכיצד אמר חנניה שהיא יוצאת בו. וְאֵלָּא מדובר
7 בְּחִיה קְטַנָּה, כגון נמיה וחולדה, מִי לֹא סָנִי לָהּ – וכי לא די
8 לשמירתה סוּגָה, הלא ודאי די לה בזה, ומדוע הטעם של תנא קמא
9 שלא תצא בו. מסיקה הגמרא: אֵלָּא לֹא חֲתוּל אִיכָּא בִּינֵיהוּ – אלא
10 ודאי המחלוקת בין תנא קמא לחנניה היא בחתול, אם הוא יוצא
11 בקולר, משום שטבעו של החתול שאינו רוצה כל כך לברוח, ולכן
12 אינו צריך שמירה אף כחיה קטנה. תַּנָּא קַמָּא סָבַר, בִּיּוֹן דְּסָנִי לָהּ
13 בְּמִיתְנָא בְּעֵלְמָא – כיון שמספיק לשמירת החתול חבל קטן, הקולר
14 מְשֻׁאֵי הוּא – נחשב משא, מפני שהוא שמירה יתירה, ואינו יוצא בו,
15 וְחֲנַנְיָה סָבַר, כֹּל נְמִירוּתָא יִתְרֵתָא לֹא אִמְרִינָן מְשֻׁאֵי הוּא – כל

16 דבר הבא לשמירה יתרה אין אומרים שנחשב למשא, ולכן הקולר
17 אינו נחשב משא על גבי החתול, והוא יוצא בו. נמצא, שנחלקו
18 תנאים בדבר זה, אם דבר הבא לשמירה יתירה נחשב משא.
19 שמואל פוסק הלכה במחלוקת זו: אֹמֶר רַב הוֹנָא בְּרַחֲמֵי, אֹמֶר
20 שְׁמוּאֵל, הִלָּכָה בְּתַנְנִיָּה שאמר שחתול יוצא בקולר, וכן כל דבר
21 הבא לשמירה יתירה אינו נחשב משא.
22 מביאה הגמרא מעשה הנוגע לנידון זה: לֵוִי בְּרִיה [בנו] דְּרַב הוֹנָא
23 בְּרַחֲמֵי, וְרַבָּה בְּרַב הוֹנָא, הָיוּ קְאָזְלִי בְּאֻרְחָא – היו הולכים
24 יחד בדרך, וכל אחד רוכב על חמורו, ובדרכם קָדְמִיָּה חֲמֵרָא דְּלֵוִי
25 לְחֲמֵרָא דְּרַבָּה בְּרַב הוֹנָא – הקדים חמורו של לוי את חמורו של
26 רבה בר רב הונא, ורבה בר רב הונא לא ידע שחמורו של לוי עשה
27 זאת מעצמו, אלא חשב שלוי עשה כן מדעתו, ולכן חָלַשׁ דְּעֵתִיָּה
28 דְּרַבָּה בְּרַב הוֹנָא – חלשה דעתו של רבה בר רב הונא, מפני שהוא
29 היה גדול מלוי. אֹמֶר לוי לעצמו, אִימָא לִיה מִילְתָּא – אומר לו דבר,
30 בִּי הֵיכִי

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה מ"ח, תשי"ב

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה למכתבה מכ"א מ"ח, בו כותבת מאשר עבר עליי ואשר לע"ע עדיין לא נשתדכה.

בהנוגע לעניינים הבלתי רצויים שהיו בעבר, ידועה הוראת תורתנו חיים, אשר ביד כל אדם
ניתן לתקן ולשפר ענייניו מכאן ולהבא, ומועילה חרטה אמיתית על העבר ביחד עם קבלה טובה על להבא,
ובענייני שידוכין בפרט, שתי נקודות להוסיף בזה.

א) עליי להחליט בתוקף המתאים, שלכשתנשא, תנהג ביתה כראוי לבת ישראל, שכל אחת מהן
נקראת בת שרה רבקה רחל ולאה, בשמירת טהרת המשפחה, שמירת שבת, אכילת כשר וכו' בתוך שאר
מצות התורה, והשי"ת הרואה ללבב אשר החליטה באמת וגם תנהג כן, ימציא לה זיווגה המתאים לפניי
בגשמיות וברוחניות גם יחד.

ב) יש להכיר את המציאות כמו שהיא, שאין שלימות בעולם, ולכן אין לחפש ולחטט אחרי
חסרונות של אלו שבאים עמם בהכירות, ובפרט בהביא בחשבון שגם המחפש אינו בתכלית השלימות
וכשמסתכלים בעין יפה על בני ישראל ומשימים לב להעיקר (מדות טובות, הנהגה בדרך הישרה היא דרך
התורה והמצוה וכו') אזי בדרך ממילא רואים איך שהטפל דטפל אין צריך לתפוס מקום יותר מערכו
וכשהעיקר הוא בשלימות הרי זה מכריע לאמירת הן.

מהנכון אשר לאחרי כל הני"ל, הנה בכל יום חול בבקר תפריש פרוטות אחדות לצדקה עד שתשתדך
ותנשא בשעה טובה ומוצלחת.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

1 באפסר נחשבת משא, הלא בפרה אדומה **אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עוֹל**
 2 **אֶמֶר רְחֵמָנָא** – אמרה התורה (במדבר יט ב), ובמשא יש לפסול את
 3 הפרה מפני שעלה עליה עול.
 4 הגמרא מביאה שלושה תירושים לקושיא על רב. מתרצת הגמרא:
 5 **אֶמֶר אַבְיִי**, מה ששינוי שאם קשר פרה אדומה באפסר כשרה,
 6 מדובר בַּאֲפֹן שהוא מוֹלִיקָה – מוליך את הפרה מְעִיר לְעִיר,
 7 שבאופן זה דרך שמירתה הראויה באפסר, מפני שסתם פרה דרכה
 8 לפנות למקום המרביץ שלה המצוי מחוץ לעיר, ואין זו שמירה יתירה,
 9 ולכן היא כשרה. ואכן אם הולך אותה בתוך העיר וקשרה באפסר
 10 נפסלת, ששם האפסר הוא שמירה יתירה ונחשב משא. מוסיפה
 11 הגמרא לתרץ: **רַבָּא אֶמֶר**, שֶׁאֵין – (שונה) פֶּרֶה אדומה משאר פרות,
 12 משום דְּרֵמִיָּהּ יִקְרִין, והיא צריכה שמירה מעולה יותר, משעה
 13 שנולדה, והדרך לשומרה באפסר, ולכן אינו שמירה יתירה והיא
 14 כשרה. מוסיפה הגמרא לתרץ: **רַבִּינָא אֶמֶר**, מה ששינוי שפרה
 15 אדומה אינה נפסלת באפסר שעל גבה, מדובר בֶּפֶרָה שטבעה להיות
 16 מוֹקֶדֶת, ולכן היא טעונה שמירה מעולה יותר מכל פרה, ואפסר הוא
 17 שמירתה הראויה ואינו שמירה יתירה, ולכן היא כשרה. ואכן, פרה
 18 רגילה שאין טבעה להיות מורדת, אם קשרה בעליה באפסר נפסלת,
 19 משום שהאפסר הוא שמירה יתירה ונחשב משא.
 20 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בביאור דברי המשנה, שבעלי
 21 השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר: שנינו במשנתנו (לעיל א), הַסּוּם
 22 יוצא בַּשִּׁיר וכו', וכל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר.
 23 שואלת הגמרא: מֵאֵי – מהו פירוש יוֹצֵאִין, וּמֵאֵי – ומהו פירוש
 24 נִמְשָׁכִין, משיבה הגמרא: **אֶמֶר רַב הוּנָא**, כך פירוש דברי המשנה,
 25 בעלי חיים שדרכם לצאת בשיר, או יוֹצֵאִין כשהם בְּרוֹכִין סביב
 26 צוארם ברצועה הקבועה בטבעת שבשיר, באופן שאי אפשר לאוחזם
 27 בה והשיר ניתן רק לנוי, או יוצאים כשהם נִמְשָׁכִין ברצועה הקבועה
 28 בטבעת שבשיר, שהיא אינה כרוכה. שכן אם ניתן השיר לנוי ובין אם
 29 ניתן לשמירה, דרכם בכך ואינו נחשב משא. וְשִׁמּוּאֵל אֶמֶר, כך
 30 פירוש דברי המשנה, בעלי חיים שדרכם לצאת בשיר יוֹצֵאִין רק
 31 כשהם נִמְשָׁכִין בשיר, כגון שהרצועה הקבועה בו אינה כרוכה,
 32 שדרכם להשתמר בה, וְאֵין יוֹצֵאִין כשהם בְּרוֹכִין ברצועה שבשיר,
 33 שאינו אלא לנוי, ואין הדרך לצאת כך, ולכן נחשב משא. מביאה
 34 הגמרא ברייתא בענין זה: בְּמִתְנִיתָא תֵּנָא – בברייתא שנו, בעלי
 35 השיר יוֹצֵאִין כשהם בְּרוֹכִין ברצועה שבשיר באופן הראוי לַיִּשְׁשָׁה.
 36 הגמרא מביאה שרב הונא עשה מעשה כשיטתו: **אֶמֶר רַב יוֹסֵף**,
 37 הוּנָא לָהּ לְעוֹנֵי דְּבִי רַב הוּנָא – ראיתי את העגלים שבבית רב
 38 הונא, שהם יוֹצֵאִין בַּאֲפִסְרֵיהֶן בְּרוֹכִין בַּשִּׁבְתָּ, כפי שיטתו שאמר
 39 שיוצאים כרוכים לנוי.
 40 הגמרא מביאה את מנהג בית רבי ביציאת פרדות באפסר: כִּי אֶתָּא
 41 – כאשר בא רב דִּימִי מארץ ישראל לבבל, אֶמֶר בשם רַבִּי חֲנִינָא,
 42 מוֹלֵאוֹת – (פרדות) שֶׁל בֵּית רַבִּי יוֹצֵאוֹת – רגילות לצאת בַּאֲפִסְרֵיהֶן
 43 בַּשִּׁבְתָּ. הגמרא מבררת האם המנהג בבית רבי שפרדות יוצאות
 44 באפסר אף כשהוא כרוך. מסתפקת הגמרא: אִיפֹעֵא לָהּ – הסתפקו
 45 בני הישיבה, מה שאמר רבי חנינא שהפרדות של בית רבי יוצאות
 46 באפסר בשבת, האם באפסרים בְּרוֹכִין הן יוצאות, שהאפסר בא רק
 47 לנוי, או שמא יוצאות רק כשהם נִמְשָׁכִין באפסר, והאפסר בא
 48 לשמירתן. מוכיחה הגמרא: הָא שְׁמַע – בא ושמע ראייה לפשוט
 49 הספק, דְּבִי אֶתָּא – שכאשר בא רב שִׁמּוּאֵל בִּרְ יְהוּדָה מארץ ישראל
 50 לבבל, אֶמֶר בשם רַבִּי חֲנִינָא, מוֹלֵאוֹת – (פרדות) שֶׁל בֵּית רַבִּי
 51 יוֹצֵאוֹת – רגילות לצאת בַּאֲפִסְרֵיהֶן כשהם בְּרוֹכִים בַּשִּׁבְתָּ. הרי
 52 הדבר מפורש, שאף באפסר כרוך שאינו אלא לנוי, היו הפרדות
 53 יוצאות בשבת.
 54 מוסיפה הגמרא: אֶמְרוּהִי רַבִּין קָמִיהִ דְּרַב אַסִּי – אמרו החכמים לפני
 55 רב אסי, הָא דְּרַב שִׁמּוּאֵל בִּרְ יְהוּדָה – דבר זה שאמר רב שמואל בר

יהודה, שפרדות של בית רבי יוצאות באפסרים כרוכים, לֹא צְרִיכָא
 – אין אנו צריכים לו, מפני שכבר מְדַרְבֵּי דִּימִי נִפְקָא – מדברי רב דִּימִי
 57 שאמר שיצאו באפסרים יש ללמוד שמדובר באפסרים כרוכים, אף
 58 שהוא לא אמר כן במפורש, משום דִּימִי סָלָקא דְּעֶתְדָּה – שאם עולה
 59 על דעתך לומר דְּרַב דִּימִי רק באופן שהם נִמְשָׁכִין קָאָמֶר – אמר
 60 שהם יוצאים, ולא באופן שהאפסר כרוך, ובא רק ללמדנו שרבי סובר
 61 שפרד משתמר באפסר ולכן אינו נחשב משא, הלא דבר זה כבר
 62 מְדַרְבֵּי יְהוּדָה אֶמֶר שִׁמּוּאֵל נִפְקָא – מדברי רב יהודה בשם שמואל
 63 הוא נלמד, דִּיאֶמֶר – (שכן אמר) רַב יְהוּדָה שֶׁאֶמֶר שִׁמּוּאֵל, שנינו
 64 במשנתנו (לעיל א) שגמל יוצא באפסר ונאקה יוצאת בחטם, שכן הוא
 65 דרך שמירתם, וּמְחִלְפִין הֵיוּ התלמידים בשאלתם לַפְנֵי רַבִּי, באופן
 66 הפוך, ששמירתה שֶׁל זו בָּזוּ, שהיה האפסר על גבי הנאקה והחטם
 67 על גבי הגמל, מָהוּ – מה הדין, האם גם באופנים אלו הם יוצאים,
 68 וְאֶמֶר לַפְנֵי – (לפני רבי) רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּרִי יוֹסִי, לפשוט את הספק
 69 בגמל בחטם, כִּף אֶמֶר אֶבָּא – (אבי, רבי יוסי), אִיבַע בְּהִמּוֹת יוֹצֵאוֹת
 70 בַּאֲפִסְרָה, הַסּוּם וְהַפֶּרֶד וְהַגְּמֵל וְהַחֲמוֹר, שאפסר הוא שמירתם
 71 הראויה, ובא למעט שאינם יוצאים בשמירה מעולה יותר, כגון גמל
 72 בחטם. והפרד בכלל הבהמות שמנה רבי יוסי שיוצאות באפסר, ומן
 73 הסתם קיבל רבי את דברי רבי יוסי אלו, ואף הוא סובר כן. וכיון
 74 שמכאן כבר למדנו שרבי סובר שפרד יוצא באפסר, אין כל חידוש
 75 בדברי רב דִּימִי שפרדות של בית רבי יוצאות באפסר, ובהכרח שרב
 76 דִּימִי בא ללמדנו חידוש נוסף שלא למדנו משם, שאף באפסר כרוך
 77 יוצאות, ולא רק כאשר הוא בא לשמור. ואם כן, אין אנו צריכים את
 78 דברי רב שמואל בר יהודה שאמר שפרדות של בית רבי יוצאות אף
 79 באפסרים כרוכים, שכבר מדברי רב דִּימִי ידענו זאת.
 80 דוחה הגמרא: **אֶמֶר לָהּ** – (להם) רַב אַסִּי לחכמים, אִיבַעְרִיף לָהּ –
 81 צריכים אנו את דברי רב שמואל בר יהודה, שאמר שפרדות של בית
 82 רבי יוצאות אף באפסרים כרוכים, משום דִּימִי מְדַרְבֵּי יְהוּדָה נִפְקָא –
 83 שאם תבוא ללמוד כן מדברי רב יהודה ושהביא את הספק בגמל
 84 בחטם, ואת ההוכחה שהביאו לפני רבי מדברי רבי יוסי, שארבע
 85 בהמות יוצאות באפסר, ובכללן פרד, הִנֵּה אֶמְיָנָא – הייתי דוחה
 86 ואומר שאין ללמוד מדבריו מה סובר רבי, שיש לומר שרבי ישמעאל
 87 ברבי יוסי אֶמֶר לַפְנֵי – (לפני רבי) את מימרת אביו שנאמר בה שפרד
 88 יוצא באפסר, וְרַבִּי לֹא קִיבֵלָה מִיָּנִיה – לא קיבל ממנו דבר זה, ואינו
 89 סובר כן, וְקָא מְשַׁמַּע לִן דְּרַב דִּימִי – מלמדנו רב דִּימִי שאכן רבי
 90 סובר כן, שהרי פרדות שבביתו יוצאות באפסר. וְאִי דְּרַב דִּימִי – ואם
 91 נבוא ללמוד מדברי רב דִּימִי שאמר שפרדות של בית רבי יוצאות
 92 באפסר שכן סובר רבי, הִנֵּה אֶמְיָנָא – הייתי אומר, הִנֵּי מִילִי – אלו
 93 הדברים שסבר רבי שפרדות יוצאות באפסר, רק באופן שהם נִמְשָׁכִין
 94 באפסר, שכיון שהוא שמירתו של הפרד אינו נחשב משא, אֶכֶּל
 95 באופן שהם בְּרוֹכִין ברצועה שבאפסר, שאין האפסר משמש
 96 לשמירה אלא רק לנוי, לֹא יוצא בו, שהוא נחשב משא. ולכן קָא
 97 מְשַׁמַּע לִן – מלמדנו דְּרַב שִׁמּוּאֵל בִּרְ (רב) יְהוּדָה, שפרדות של בית
 98 רבי יוצאות באפסרים כרוכים, שאף כאשר הוא בא לנוי אינו נחשב
 99 משא.
 100 הגמרא דנה כיצד מקבל השיר טומאה: שנינו במשנתנו (לעיל א) בענין
 101 טהרת שיר, וּמִזִּין עָלֶיהָ מִי חֲטֵאת וּמִזְבִּילָן בְּמִקְוֶה – בעודם בצואר
 102 הבהמה, ואינו צריך להסירם. מקשה הגמרא: מִיִּמְרָא – האם באה
 103 המשנה לומר על השירים דְּבִי קְבֹלִי טוֹמָאָה נִינְהוּ – שהם בני
 104 קבלת טומאה, כפי שיש ללמוד מהנידון כיצד מטהרים את השיר.
 105 וְהִתְנֵן – והלא שנינו במשנה (כלים פ"ב מ"א), מִפְּעֵת המשמשת לנוי
 106 אֲדָם באבעו טוֹמָאָה – מקבלת טומאה, מפני שהיא תכשיט, וּמִפְּעֵת
 107 המשמשת לְבִהָמָה, כגון שיר שבצוארה, וְכֵן טבעת של בָּלִים, כמו
 108 שעושים בראש ידידות הכלים, וְכֵן שֶׁאֵר בָּל הַמְּפֻעֵת, כגון העשויות
 109 בדלת הבית,

1 וכלי מתכת מקבל טומאה אף כשאין לו בית קיבול. אך אם היא
2 ו-הטבעת עצמה של אלמוג, וחיתומה של מתכת, מהורה - אינה
3 מקבלת טומאה, משום שאנו דנים אותה על פי עיקרה שהוא של עץ,
4 וכלי עץ אינו מקבל טומאה כשאין לו בית קיבול. אם כן, מצאנו
5 חילוק לענין טומאה בין מיני טבעות של אצבע, ומדוע אמר רבי
6 אליעזר שאין חילוק ביניהם. מתרצת הגמרא: כי קאמר ליה איהו
7 נמי - אף רבי אליעזר כשאמר לו לתלמיד שאין חילוק לענין טומאה,
8 רק בטבעת שפולה של מתכת קאמר ליה, שכל מיני טבעות מתכת
9 מקבלות טומאה, ואילו לענין הוצאה בשבת יש חילוק ביניהם.
10 מתוך שהובאו החילוקים בין מיני טבעות, מביאה הגמרא חילוקים אף
11 בין מיני מחטים, לענין הוצאה בשבת ולענין קבלת טומאה: ועוד
12 שאל התלמיד מגליל העליון את רבי אליעזר, שמעתי שחולקין -
13 שיש חילוק בין מחט למחט - בין מיני המחטים בהלכותיהם, ואינו
14 יודע לענין איזו הלכה נאמר החילוק. אמר ליה -השיב לו רבי
15 אליעזר לתלמיד, שמא לא שמעת שיש חילוק בין מיני המחטים
16 אלא לענין הוצאה מרשות לרשות בשבת, כפי ששינוי (להלן נז. סב.),
17 שמחט נקובה משא היא ואסור מן התורה לצאת בה בשבת, והמוציא
18 בשוגג חייב חטאת, ומחט שאינה נקובה אינה משא אלא תכשיט,
19 ולכן המוציא פטור מחטאת. דא - שאם תאמר שלענין קבלת
20 טומאה נאמר החילוק, אי אפשר לומר כן, שהרי דא ודא -זה וזה,
21 כל מיני המחטים אחת היא - דין אחד להם, ואין חילוק ביניהם.
22 מקשה הגמרא: וכי לענין קבלת טומאה דא ודא אחת היא - כל
23 מיני המחטים דין אחד להם, והתנן - והרי שינוי במשנה (כלים פ"ג מ"ה),
24 מחט שניטל חורה - שנשבר החור שבראשה, שבו מכניסים את
25 החוט, או שנשבר עוקצה - החוד שלה, שבו מנקבים את הבגד,
26 מעתה היא אינה ראויה למלאכתה, ולכן היא מהורה - אינה מקבלת
27 טומאה, מפני שבכך יצאה מתורת כלי. אם כן, מצאנו חילוק בין
28 המחטים לענין קבלת טומאה, שמחט שלמה מקבלת טומאה ומחט
29 שנשבר חורה או עוקצה אינה מקבלת טומאה, ומדוע אמר רבי
30 אליעזר שאין חילוק. מתרצת הגמרא: כי קאמר ליה רבי אליעזר
31 לתלמיד שלענין קבלת טומאה אין חילוק, רק במחט שלימה, שלא
32 ניטל ממנה חורה או עוקצה.
33 מקשה הגמרא: ואף בשלימה - במחט שלמה, וכי דא ודא אחת היא
34 - כל מיני מחטים אלו דין אחד להם לענין טומאה, כפי שאמר רבי
35 אליעזר, והתנן - והרי שינוי במשנה (כלים שם), מחט ששעלתה
36 חלודה, אם החלודה מערב את התפירה, המחט מהורה - אינה
37 מקבלת טומאה, שאינה ראויה עוד למלאכתה, ולכן אינה נחשבת
38 כלי, ואם לאו - ואם אין החלודה מעכבת את התפירה, המחט מלאכה
39 - מקבלת טומאה. ואמר רבי ינאי - ואמרו החכמים שבבית
40 מדרשו של רבי ינאי, מה שאמרה המשנה שאם החלודה מעכבת את
41 התפירה אין המחט מקבלת טומאה, והוא שרישומה ניכר - מדובר
42 באופן שרושם החלודה ניכר על גבי הבגד, וזהו עיכוב התפירה
43 שאמרה המשנה שמחמתו אינה מקבלת טומאה. אם כן, מצאנו
44 חילוק בין מיני מחטים שלמים לענין קבלת טומאה, ומדוע אמר רבי
45 אליעזר שאין חילוק. מתרצת הגמרא: כי קאמר ליה רבי אליעזר
46 לתלמיד שלענין קבלת טומאה אין חילוק, רק בשפיא - במחט ששפו
47 אותה בפצירה ובכך הסירו ממנה את החלודה קאמר ליה.

48 מקשה הגמרא: ואף בשפיא - במחט ששפו אותה ואין בה חלודה, וכי
49 דא ודא אחת היא - כל מיני מחטים אלו דין אחד להם לענין טומאה,
50 כפי שאמר רבי אליעזר, והתנן - והרי שינוי בברייתא, מחט, בין
51 אם היא נקובה ובין אם אינה נקובה, מותר לטלטלה בשבת
52 ברשות היחיד, שאין בה איסור מוקצה, שאף מחט שאינה נקובה
53 נחשבת כלי, מפני שהיא ראויה לטול בה את הקוץ מגופו, ולא
54 אמרינן - ואין אנו אומרים שדווקא מחט נקובה נחשבת כלי אלא
55 לענין קבלת טומאה בלבד, שהנקובה נחשבת כלי ומקבלת טומאה,
56 ושאינה נקובה אינה נחשבת כלי ואינה מקבלת טומאה. אם כן,
57 מצאנו חילוק בין מיני מחטים שאין בהם חלודה לענין קבלת טומאה,
58 ומדוע אמר רבי אליעזר שאין חילוק ביניהם. מתרצת הגמרא: דא
59 תרנא - הלא העמיד וביאר אפי' (להלן קבג.), אליבא דרבא - לפי
60 שיטת רבא (שאמר שם) שמחט שניטל חורה או עוקצה אסורה
61 בטלטול משום מוקצה, שהברייתא מדברת בגלמי - במחט שעדיין
62 לא נגמרה מלאכתה, שרק נקצה מהחוט שממנו עושים את
63 המחטים, והוא עומד לנקבה, ובוז חילקה הברייתא בין דין מוקצה
64 בשבת לדין קבלת טומאה, שכיון שיכול להימלך בדעתו ולהניח את
65 המחט כשהיא לא נקובה ולהשתמש בה להוצאת קוץ מגופו אינה
66 מוקצה, ואילו לענין קבלת טומאה כיון שעתה בדעתו לנקבה נחשבת
67 כלי שלא נגמרה מלאכתו ואינה מקבלת טומאה. ואילו רבי אליעזר
68 דיבר על מחט שנגמרה מלאכתה כבר בלי נקב, שכך היא צורת
69 המחט, ועל כך אמר שבין נקובה ובין אינה נקובה היא מקבלת
70 טומאה, משום שראויה להוציא קוץ.

משנה

71 המשנה מפרטת אופנים שהבהמה נושאת דבר הטפל לגופה, ואינו
72 נחשב למשא ועל כן מותרת לצאת בו: חמור יוצא לרשות הרבים
73 בשבת במדרעת - כיסוי שמניחים תמיד על גופו לחממו בזמן שהיה
74 קשורה בו - שהמדרעת קשורה לחמור, וזכרים - אילים יוצאין
75 כשהם לבובין - עור קשור תחת זכרותם, ורחלות יוצאות כשהן
76 שחוות - אלייתן קשורה למעלה, וכן יוצאות הרחלות כשהן
77 כבולות - אלייתן קשורה למטה, וכן יוצאות כשהן כבולות
78 - עטופות בבגד לשמור את צמרן נקי, העצים יוצאות כשדדיהן
79 צרוות - קשורות בבגד, בין אם צרין כדי לייבשן מן החלב, ובין אם
80 קשר להם כיס כדי לשמור את החלב שלא יטפטף לארץ, ואף
81 שהבהמה נושאת את הבגד או הכיס. שדברים אלו טפלים לבהמה,
82 ואינם נחשבים משא. רבי יוסי אוסר כבולין - בכל האופנים שהתיר
83 תנא קמא, משום שהוא סובר שהם נחשבים משא, חוץ מן הרחלין
84 הפבולות - העטופות בבגד, שעטיפתן אינה נחשבת משא, מפני
85 שהיא באה לשמירת צמרן והוא כתכשיט שלהן. רבי יהודה אוסר,
86 ערים יוצאות כשדדיהן צרוות - קשורות בבגד, וכדברי תנא קמא
87 שהבגד אינו נחשב משא, אך זהו רק כאשר צרר אותן כדי לייבש
88 אותן מן החלב, שבאופן זה דרכו להדק בקשירתו היטב, ואין לחשוש
89 שמה יפול הבגד, אכל לא כאשר צרר אותן לחלב - לשמור על
90 החלב, שאמנם אינו נחשב משא ומן התורה יוצאות כך, אך כיון
91 שבאופן זה אינו מזהק היטב בקשירתו, חששו חכמים שמה יפול
92 ברשות הרבים וישכח ויבוא לטלטלו, ויעבור איסור בכך.